

ISONKYRÖN KUNTA
YLIPÄÄN OSAYLEISKAAVA
(korjaukset 3.2.2014)

2030

SELOSTUS

ISONKYRÖN KUNTA

YLIPÄÄN OSAYLEISKAAVA

1. JOHDANTO

1.1 Kaava-alueen sijainti

Suunnittelualue sijaitsee Isonkyrön kunnan länsiosassa. Alue rajautuu idässä Etelä-Pohjanmaan maakuntaan kuuluvaan Seinäjoen rajaan, etelässä osittain Vaasa – Seinäjoki rautatiehen, lännessä Larvakylän tievarteen ja Napuen kaava-alueeseen sekä pohjoisessa Kyrönjokeen. Kaava-alueeseen kuuluu Orismalan, Valtaalan ja Napuen kyläalueita. Alueen pinta-ala on noin 1080 hehtaaria.

Liite 1: Suunnittelualue

1.2 Kaavan nimi ja tarkoitus

Kaavan nimi on Ylipään osayleiskaava.
Kaavan toteutumisen tavoitevuosi on 2030.

1.3 Yleiskaavaprosessin vaiheet

31.01.2002 jaosto hyv. kaavoitus- ohjelman	Ylipään osayleiskaavan laatimispäätös
2.11.2002	Jaoston päätös kaavan laatimisen käynnistämisestä
2.11.2002	Jaosto hyväksyi osallistumis- ja arviointiohjelman
10.2 -13.3.2006	Osayleiskaavan luonnokset nähtävillä
	Kuulutus ehdotuksen nähtävillä olosta
	Valtuuston hyväksyminen
	Kuulutus osayleiskaavan voimaantulosta

1.4 Yleiskaavan keskeinen sisältö

Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteensovittaminen. Yleiskaavassa esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet yksityiskohtaisen kaavoituksen ja muun suunnittelun sekä rakentamisen ja muun maankäytön perustaksi.

Ylipään osayleiskaava laaditaan Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena oikeusvaikutteisena yleiskaavana. Osayleiskaavaan kuuluu kaavakartta mittakaavassa 1:7500 ja kaavaselostus.

MKR:n 16§: mukaiset suunnittelutarvealueet määritellään rakennusjärjestyksessä. Rakennusluvan myöntäminen näillä alueilla edellyttää suunnittelutarveratkaisua.

1.5 Suunnitteluorganisaatio

Osayleiskaavan valmistelusta vastaa Isonkyrön kunnanhallituksen elinkeino- ja kaavoitusjaosto sekä kunnan tekninen osasto. Kaavan laatijana on toiminut aluearkkitehti Liisa Kasi.

1.6 Vuorovaikutus

2.4.1 Viranomaisyhteistyö

Osayleiskaavoitusta koskevia viranomaisneuvotteluja on pidetty seuraavasti:

Aloitusneuvottelu 21.03.2003

Luonnosvaiheen neuvottelu 2.05.2006

Työneuvottelu 24.09.2012

Työneuvottelu 3.10.2013

LIITE 40, Muistiot viranomaisneuvottelusta

2.4.2 Asukkaat ja maanomistajat

Osayleiskaava on laadittu vuorovaikutuksessa asukkaiden ja maanomistajien kesken. Kaavoitustyön alkuvaiheessa järjestettiin yleisötilaisuus Kalliojärvellä 8.04.2003. Tilaisuudessa esiteltiin osayleiskaavan sisältöä ja merkitystä sekä tavoitteita. Tilaisuudessa keskusteltiin vilkkaasti kyläalueiden kehittämisen tarpeista ja mahdollisuuksista,

Perusselvityksiin kuului asukaskysely, joka toteutettiin 2003 sekä kysely erikseen maanomistajille joulukuussa 2004. Asukaskyselyssä kyselykaavakkeita lähetettiin yhteensä noin 400:an talouteen. Vastauksia tuli 52 ja vastausprosentiksi tuli siten noin 14 %. LIITE 38: Asukaskyselyn analyysi.

Luettelo taustaselvityksistä ja lähdemateriaalista; 5. Asukaskysely, Isonkyrön kunta, 2004

Yhteistyötä Orismala-Valtaalan kylätoimikunnan kanssa tehtiin 2003-2004. Yhteistyössä kartoitettiin kyläläisten alueen kehittämisen tavoitteet sekä laadittiin nelikenttä-analyysi. Valtaalan koululaiset laativat vapaamuotoisen tulevaisuuskuva koulun piha-alueesta sekä selvittivät mikä alueella (koulupiiri) on hyvää, tärkeää, kaunista, pelottavaa, rumaa, turvatonta. Määrittelyyn osallistui Valtaalan koulu, johtavan opettajan Riitta Vallin johdolla. Työn aikana pidettiin koulureitin ja koulupihan tarkastustalkoot Mannerheimin lastensuojeluliiton ohjeistuksen mukainen ekokartoitus Esimerkkinä oli Porin kaupungin kouluagenda.

LIITE39. Koululaisten tulevaisuudenkuva

LIITE 41. Ylipään nelikenttäanalyysi

LIITE 42. Kylätoimikuntien ryhmätöiden yhteenveto

"Kylän elinvoimaisuuden (asukasmäärän) lisääminen"

Kylätoimikuntien palaverit pidettiin seuraavasti:

19.02.2003

11.03.2003

25.05.2004

29.06.2004

Erityiseksi kysymykseksi suunnittelun aikana nousivat Valtaalan risteyksen järjestelyt, joista järjestettiin erillinen neuvottelutilaisuus risteysalueen maanomistajille ja asukkaille 8.05.2006. Risteysjärjestelyä suunniteltiin Vaasan tiepiirin, Talentek Oy:n ja Insiööritoimisto Kolmostie Oy:n kanssa.

Osayleiskaavan ehdotus tullaan asettamaan virallisesti nähtäville valmisteluaineistoinen. Maanomistajille ei erikseen lähetetä nähtäville panosta tietoa kirjallisesti, koska osayleiskaava ei ole laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 44 §:n 2 momentissa tai 72 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettulla tavalla ohjaamaan rakentamista.

(Maankäyttö- ja rakennusasetus §19)

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO

- 1.1 Kaava-alueen sijainti
- 1.2 Kaavan nimi ja tarkoitus
- 1.3 Yleiskaavaprosessin vaiheet
- 1.4 Yleiskaavan keskeinen sisältö
- 1.5 Suunnitteluorganisaatio
- 1.6 Vuorovaikutus

2. LÄHTÖKOHDAT**2.1. Luonnonympäristö**

- 2.1.1. Maa- ja kallioperä
- 2.1.2. Maaperän kantavuus
- 2.1.3. Ilmasto
- 2.1.4. Vesistöt
- 2.1.5. Kasvillisuus- ja eläimistö

2.2 Rakennettu- ja kulttuuriympäristö

- 2.2.1 Kiinteät muinaisjäännökset
- 2.2.2. Maankäyttö
 - 2.2.2.1 Historiallinen kehitys
 - 2.2.2.2. Maankäytön kehitys karttatarkasteluna
 - 2.2.2.3 Maankäyttö 2000
 - 2.2.2.4 Rakennetun ympäristön inventointi
- 2.2.3. Maisemarakenne ja maisemakuva
- 2.2.4 Ympäristön tila ja häiriötekijät
 - Vesistöjen veden laatu
 - Tulvakorkeudet
 - Kyrönjoki
 - Orismalanjoki
 - Ilman laatu
 - Melu
 - Visuaaliset viihtyvyyden häiriötekijät
- 2.2.5. Liikenne ja yhdyskuntateknikka
 - Liikenne
 - Tielaitoksen ylläpitämiä maanteitä ovat:
 - Tielaitoksen ylläpitämiä paikallisteitä ovat:
 - Kunnan hoidossa ovat seuraavat yksityistiet:
 - Yhdyskuntatekninen huolto
- 2.2.6. Maanomistusolosuhteet
- 2.2.7. Suunnittelutilanne
 - 2.2.7.1. Seutukaava / maakuntakaava
 - 2.2.7.2. Yleiskaava
 - 2.2.7.3. Valtatien 16 parantaminen välillä Laihia – Ylistaro, yleissuunnitelma vuodelta 1994
 - 2.2.7.4 Vesihuollon kehittämissuunnitelma 2004
- 2.2.8. Väestö- ja työpaikkatiedot
 - 2.2.8.1. Asuntotilanne
 - 2.2.8.2. Palvelut ja työpaikat
 - 2.2.8.3. Väestö

3. TAVOITTEET**3.1. Yleiskaavalliset yleiset sisältövaatimukset****3.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet**

- 3.2.1. Toimiva aluerakenne
- 3.2.2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- 3.2.3. Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- 3.2.4 Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

3.3. Muut lait, valtakunnalliset ja kansainväliset ohjelmat ja sopimukset

- 3.3.2 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

3.4. Maakunnalliset tavoitteet

- 3.4.1. Seutukaava ja maakuntakaava
- 3.4.2. Vaasan-seudun aluerakennesuunnitelma
- 3.4.3 Viranomaisten asettamat tavoitteet

3.5. Kunnan, lautakuntien ja viranhaltijoiden tavoitteet

- 3.5.1. Toimintaa ohjaavat arvot ja vahvuudet, Isonkyrön kunnan toiminnassa

3.6. Alueen asukkaiden, maanomistajien ja kyläyhdistysten esiin tuomat tavoitteet:

- 3.6.1. Kylävoimaa – kohti ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävää kylien kehittämistä
- 3.6.2. Asukaskyselyn tuloksiin perustuvat tavoitteet

4. OSAYLEISKAAVAN PERUSTELUT**4.1. Yleistä****4.2. Aluevaraukset**

- 4.2.1. Asuntoalueet
- 4.2.2. Työpaikka-alueet ja palveluiden alueet
- 4.2.3. Virkistysalueet
- 4.2.4. Luonnonsuojelualueet ja kohteet

- 4.2.5. Kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat alueet ja kohteet
- 4.2.6. Maa- ja metsätalousalueet
- 4.2.7. Liikennealueet
- 4.2.8. Yhdyskuntatekninen huolto ja vesialueet
- 4.2.9. Muut merkinnät

5. OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUKSET JA NIIDEN ARVIOINTI

- 5.1. Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, palveluiden saavutettavuuteen ja liikenteeseen.
- 5.2. Vaikutukset kyläkuvaan, maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön.
- 5.3. Vaikutukset yhdyskunta- ja energiatalouteen ja tekniseen huoltoon
- 5.4. Vaikutukset luontoon ja eläimistöön sekä luonnon monimuotoisuuteen .Vaikutukset luonnonvaroihin sekä maa- ja kallioperään ja veteen
- 5.5. Vaikutukset ihmisten oloihin, elinympäristöön ja virkistykseen
- 5.6. Sosiaaliset vaikutukset

6. OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

Liitteet:

- Liite 1: Suunnittelualue
- Liite 2: Rantaviiva noin 5000 eKr
- Liite 3: Suomen ilmastovyöhykkeet.
- Liite 4 : Suomen kasvuyöhykkeet.
- Liite 5 a: Alueen vesistöt
- Liite 5 b: Kartta Orismalan joen vesistöstä ja sen ympäristöstä vuodelta 1925 / maakunta-arkisto
- Liite 6: Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet
- Liite 7. Rantaviiva 20 metrin korkeuskäyrän mukaan noin 100 eKr – 100 jkR.
- Liite 8: Isonkyrön Napuen kylää 1540-luvulla / piirros Ilpo Lagerstedt
- Liite 9: Asutus 1600- luvulla, Kansallisarkisto / maakirjakartat MH 105 56 m / Vaasa, Kyrönmaa, Lapua osa I asutus
- Liite 10, Napue 1750, MHA E 29 16/1
- Liite 11, Orismala 1750, MHA E 27 5/1
- Liite 12, Valtaala, Ilpo Lagerstedt
- Liite 13: Orismalan myllyt 1862, (kartta piirretty torpparipojan Knookalan kuoleman tapauksen selvittelyn yhteydessä)/ maakunta-arkisto
- Liite 14: Suomen rautatiet 1800 –luvun lopulla / maakunta-arkisto
- Liite 15: Asutus 1800 –luvun lopulla Isossakyrössä , Koulupiirijako / maakunta-arkisto
- Liite 16a: Valtaalan asutus Kontturinmäellä
- Liite 16b: Valtaalan asutus Korttesluoman tien varrella
- Liite 17: Annalanmäen ja Orismalan tienvarren tiiviit asutusryhmät 1895 - 1900
- Liite 18: Orismalan asemanseutu ja Katila 1895 - 1900
- Liite 19: Kyrönjokivarsi on ollut Orismalassa pitkään asumaton.
- Liite 20: Pitäjänkartta vuodelta 1936 / Maanmittauslaitoksen kartografinen toimisto 1937
- Liite 21: Rakennuskanta 2002
- Liite 23: Alueen yritykset 2012
- Liite 24: Esimerkki kohdekuvauksesta. Esimerkkinä kohde 174 Trompari
- Liite: 25 Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden sijainti
- Liite: 26 Rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arvotus
- Liite 27: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kokonaisuudet
- Liite 28: Viljelty peltolakeus. Orismalassa ja Napuella maisemaa hallitsevat pellot
- Liite 29: Kalliot ja kallioiset mäkimäet. Valtaalassa maisema on savitasangoilta kohoavien kallioisten mäkimäiden ja peltojen muodostamaa vaihtelevaa ja rikkaita ympäristöä.
- Liite 30: maisema-analyysi
- Liite 31: Valtakunnallisesti arvokas Kyrönjokilaakson maisema-alue
- Liite 32: Tulva-alueen raja
- Liite 33: Ajoneuvoliikenteen melualueet
- Liite 35: Alueen tiet
- Liite 36: Isonkyrön kunnan viemärlaitoksen toiminta-alueet
- Liite 37: Valtatien 16 parantaminen välillä Laihia – Ylistaro, yleissuunnitelma
- Liite 38: Asukaskyselyn analyysi
- Liite 39: Koululaisten tulevaisuuskuva
- Liite 40: Viranomaisneuvotelut
- Liite 41: Ylipään nelikenttäanalyysi
- Liite 42: Kylätoimikuntien ryhmätöiden yhteenveto: "Kylän elinvoimaisuuden lisääminen"
- Liite 43: Lausunto tulvakorkeuksista ja suositeltavista rakentamiskorkeuksista Isonkyrön kunnan kaavoitettavilla alueilla
- Liite 44: RKY-alue Perttilänmäki ja Napuen taistelutanner
- Liite 45: historiallinen tielinjaus Kyrönkankaantie
- LIITE 46, Lausunnot ja muistutukset sekä niiden huomioon ottaminen, ehdotusvaihe 2013

Luettelo taustaselvityksistä ja lähdemateriaalista:

1. Luontoselvitys I, Keijo T Seppälä, Isonkyrön Orismala-Valtaalan osayleiskaava-alueen luontoselvitys 2002
2. Luontoselvitys II, Suomen Luontotieto OY, Isonkyrön Orismala-Valtaalan osayleiskaavan luontoselvityksen päivitys sekä lepakkoselvitys 2009 -2011
3. Isonkyrön jokivarren osayleiskaavan arkeologinen inventointi, K-P:n ArkeologiaPalvelu, 2010, Inventoinnin täydennys 2012
4. Rakennuskannan inventointi, Isonkyrön kunta, Tiina Lehtisaari, 2003-2005
5. Asukaskysely, Isonkyrön kunta, 2003
6. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Länsi-Suomen ympäristökeskus, 2005

2. LÄHTÖKOHDAT

Alueen lähtökohdat on pyritty selvittämään niin laaja-alaisesti ja sellaisella tarkkuudella, että selvitykset antavat luotettavan pohjan kaavan tavoitteiden asettamiselle sekä vaikutusten arvioinneille.

2.1. Luonnonympäristö**2.1.1. Maa- ja kallioperä**

Alueen maa- ja kallioperälle ovat tyypillisiä laajat savitasangot ja kallioiset mäkituomat sekä yksittäiset voimakaspiirteiset kalliot

Kyrönjokilaaksossa jääkausi päättyi noin 9 000 vuotta sitten. Mannerjäätikkö kerrosti alleen vaihtelevan paksuisen moreenipatjan, joka peittää peruskalliota. Kallioperän vallitseva kivaines on gneissi (migmatiittinen biotiittiplagioklaasigneissi). Kallioisille mäkituomaille ovat tyypillisiä ohuet yleensä vain 0 – 1 m paksut pohjareenikerrostumat.

Moreenin päälle kerrostui hienorakeista sedimenttiä savea yli 200 metriä syvän Litoriina merivaiheen aikana. Maankohoamisen, aaltoliikkeen ja virtaavan veden vaikutuksesta matalammilta alueilta hiesu ja savi-aines kerrostuivat uudelleen syvempään veteen. Tämän tuloksena syntyivät alueelle ominaiset tasaiset ja usein yli 10 metriä paksut savikerrostumat. Paksujen savi- ja hiesukerrostumien veden kyllästävät osat ovat pelkistyneiden monosulfidien tummanharmaaksi tai mustaksi värjäämää sulfidisavea eli ”pikileeriä”. Savi- ja hiesukerrostumien huuspitoisuus on yleensä vain 1 – 2 %.

Jäätikköjokikerrostumia eli harjuja ei alueella ole ja olosuhteet pohjaveden muodostumiselle ovat huonot.

Maan kohoaa alueella edelleen noin 0,8 cm vuodessa.

Liite 2: Rantaviiva noin 5000 eKr

2.1.2 Maaperän kantavuus

Kallioiset moreenialueet ovat kantavia. Paksujen savi- ja hiesukerrostumien alueet ovat huonosti kantavia. Paikoitellen esiintyvä moreenin korkeahko savi- ja hiesupitoisuus lisää sen routivuutta ja vähentää kantavuutta.

2.1.3 Ilmasto

- Suurilmasto

Suomen ilmastoon vaikuttavista tekijöistä tärkein on maan sijainti 60. ja 70. leveysasteen välillä Euraasian mantereen luoteisreunalla. Ilmasto on ns. väli-ilmasto eli alueella on sekä meriettä mannerilmaston piirteitä sen mukaan, mistä päin ilmavirtaukset ja matala- tai korkeapaineet kulloinkin tulevat. Suomessa keskilämpötila on useita asteita korkeampi kuin muilla tällä leveyspiirivyöhykkeellä sijaitsevilla vastaavilla manneralueilla.

Suomen ilmasto jaetaan viiteen pääluokkaan: helmi-, etelä-, keski- ja pohjoisboreaaliseen sekä helmiarktiseen vyöhykkeeseen.

Liite 3: Suomen ilmastovyöhykkeet.

Oikeitten kasvien valinnan ja suunnittelun avuksi on Suomi jaettu 12 eri kasvuyöhykkeeseen. Vyöhykejako perustuu kasvukauden pituuteen, tehoisan lämpötilan summaan sekä talviolosuhteisiin. Vyöhykejaon hedelmäpuille ja puuvartisille koristekasveille on laatinut ilmatieteenlaitos (ylimeteorologi Reijo Solantie). Liite 4 : Suomen kasvuyöhykkeet.

- Alueen paikallisilmasto

Ylipään alue kuuluu eteläboreaaliseen ilmastovyöhykkeeseen ja neljänteen kasvuyöhykkeeseen. Eteläboreaalaisella ilmastovyöhykkeellä kesä on niin lämmin ja pitkä, että maa kuivuu ja lämpenee melko hyvin. Soita esiintyy vain laaksoissa. Puusto on runsasta ja vaikuttaa voimakkaasti ilmastoon.

2.1.4. Vesistöt

Alue kuuluu kokonaisuudessaan Kyrönjoen jokilaaksoon ja sen valuma-alueeseen. Kyrönjoen sivuhaara Orismalanjoki virtaa mutkitellen vähäisempänä vesistönä kohti Kyrönjokea, muodostamatta omaa selkeästi erottuvaa jokilaaksoa. Viljelysperloja halkovat lisäksi valtaojat ja pienemmät purot. Kalliojärven alueella olevat lammet ovat muodostuneet kalliolouhoksiin tai rakentuneet ruoppaamalla sekä maa-aineksen ottotoiminnan seurauksena. Järviä alueella ei ole.

Liite 5 a: Alueen vesistöt

Liite 5 b: Kartta Orismalan joen vesistöstä ja sen ympäristöstä vuodelta 1925 / maakunta-arkisto

2.1.5 Kasvillisuus- ja eläimistö

- Selvitysalueen lajisto

Alueen luontoselvitys laadittiin kesän 2002 aikana luontokartoittaja EAT Keijo T. Seppälän toimesta. Selvitystyössä keskityttiin linnuston, kasvillisuuden sekä metsä- ja luontotyyppien tarkasteluun. Myös muinaismuistoista kertovia merkkejä tarkkailtiin. Inventointitietoihin perustuen rajattiin kartalle luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet sekä suositukset kaavoitukselle.

Liite 6: Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet

Luontoselvitystä täydennettiin Suomen Luontotieto OY: toimesta 2009-2011, jonka tuloksia on selvitetty luvun Kasvillisuus- ja eläimistö jatkeena. Tässä luontoselvityksessä päähuomio oli ns. direktiivilajien esiintymisessä sekä metsälakikohteissa

- Kasvillisuus

Tehokas viljely näkyi niin lintu- kuin kasvilajistonkin yksipuolisuutena. Kartoitusalueen kasvillisuutta tarkasteltiin keskikesällä kulkien peltoalueilla mahdollisuuksien mukaan ojanpientareita sekä peltoteitä. Syksyllä viljanpuinnin jälkeen pellonreunojen ja pikku saarekkeiden kasvillisuutta päästiin kunnolla tarkastelemaan. Kartoitusalueelta merkittiin muistiin 162 kasvilajia, mitä voitaneen pitää melko vaatimattomana määränä myös alueella, joka on tehoviljelty ja jossa metsäsaarekkeet ovat karuja.

Joutomaata ja kesantopeltoja oli erittäin vähän. Pienet kivikot, yksittäiset puut ja rikkonaisten metsäsaarekkeiden reunaosat kompensoivat jonkin verran tehoviljelyn köyhdyttävää vaikutusta.

Metsäalueen metsämaat ovat suhteellisen karuja. Korkeimmat kalliot ovat osin CLT-tyyppin jäkäläkankaita. Kallioiden notkelmissa on yleisesti pieniä, soistuneita painanteita. Laajempia soistuneita alueita on lähinnä Rapakkojenkallion - Marjamäen alueella. Varsinaisia soita kartoitusalueella ei ole. Metsäsaarekkeiden laitaosissa on VT-puolukkatyyppin ja MT-mustikkatyyppin kankaita. Vähäisessä määrin löytyy OMT-tyyppin lehtoisia alueita, jossa kasvijaisto on jo luonnollisesti runsaampaa. Varsinaisia lehtoja ei alueelta löytynyt, rehevimmät alueet jokivarrellakin on ilmeisesti otettu asutuskäyttöön.

Alueella on paljon asutusta ja siten kulttuurivaikutus on suuri kasvillisuuden yleisilmeeseen.

- Linnusto

Kartoitusalueen linnusto osoittautui varsin tavanomaiseksi. Huomattavinta oli lajien niukkuus ja jopa puuttuminen esim. kottaraista ei esiintynyt lainkaan. Kartoitusalueelta tavattiin yhteensä 76 lintulajia, joista pesiviksi tulkittiin 64 lajia.

- Liito-oravat ja muu eläinlajisto

Havaintoja liito-oravan esiintymisestä alueella ei saatu. Nisäkkäistä rusakkoja näkyi pelloilla runsaasti. Alueella havaittiin myös metsäjänis, oravia sekä hirviä. Vesimyyrien koloja ja käytäviä oli runsaasti Orismalajoen ja suurempien valtaojien varsilla.

- Uhanalaiset, rauhoitetut ja EU:n direktiivien lajit

Maastotöiden aikana ei ilmennyt mitään viitteitä, jotka antaisivat aiheutta uskoa alueelta löytyvän sellaisia linnusto- tai muita luontoarvoja, jotka oleellisesti vaikuttaisivat kaavan laadintaan. Kasvilajistossa ei havaittu uhanalaisia eläinlajeja tai rauhoitettuja kasvilajeja eikä metsä- ja luonnonsuojelulain tarkoittamia erityiskohteita.

- Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet.

Vaikka alueen luonto ei mitään valtavia erikoisuuksia tarjoakaan, löytyy silti alueita ja paikkoja, jotka ansaitsevat lähempää tarkastelua ja huomiota kaavoja laadittaessa. Monimuotoisuuden säilyttäminen vaikuttaa elinympäristön viihtyisyyteen, mutta auttaa myös säilyttämään luonnon tasapainoa. Alueelta kartoitettiin seuraavat merkittävät luontokohteet:

(Liite 6: Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet)

1. Rengonkallion länsiosa

Rengonkallion katkaisevan tien länsipuoli on varsinkin kärjestään komeaa kuusivaltaista metsää. Lähempänä valtatieä kallioalue on hyvin vaihtelevaa ja hankalakulkuista. Luonnonarvot ovat lähinnä maisemalliset, mitään merkittävää eliölajia alueelta ei löytynyt.

Kuva 1. Rengonkallio, KT Seppälä

2. Komiatkalliot

Rengonkalliota vastapäätä valtatie eteläpuolella sijaitsevat Komiatkalliot ovat varsinkin keskiosan karujen jäkäläkallioiden osalta silmää miellyttävää maastoa. Laidoilla kasvaa rehevää puolukka- ja mustikkatyypin kuusivaltaista metsää.

3. Aittomäki

Kokonaisuutena mielenkiintoista kalliomännikköä, jota soistuneet suopursuvaltaiset painanteet pilkkovat. Lounaiskärjessä on hieno nuorehko haapa- hieskoivuvidakko.

Kuva 2. Aittomäki, KT Seppälä

4. Leväluhdan uhrilähde

Leväluhta on alueen ainoa havaittu lähde. Alue on aidattu ja lähteen äärellä kasvaa kolme hieskoivua, raita ja kuusi. Kasvillisuus on rehevää kuitenkin ilman merkittäviä lajeja. Lähteen partaalla ja lähdeojan varrella kasvaa muun muassa rentukka, ukonputki, koiranputki, mesiangervo, huopaohdake, nokkonen, nurmipuntarpää, voikukka ja vadelma.

5. Myllärin kalliolaidun

Aluetta on käytetty ainakin hevoslaitumena. Hieno mänty-haapa-hieskoivu-pihlaja-kalliolaidun kuitenkin vailla merkittäviä kasvilajeja. Kasvillisuudesta löytyivät mm. siankärsämö, ahomansikka, lampaannata, nurmitädyke, hiirenvirna ja pikkulaukku. Lintulajeista alueella viihtyivät käenpiika, peltosirkku, västäräkki, kivitasku, pajulintu, varis, sinitiainen ja keltasirkku.

Kuva 3. Myllärin kalliolaidun, KT Seppälä

6. Myllymäen lounaisosa

Komeaa kuusivaltaista, luonnontilaisen kaltaista mustikkatyypin metsää. Puusto on kookasta mäntyä tai kuusta. Laidassa kasvaa jonkun verran pihlajia. Kenttäkerroksesta löytyvät mm. metsäkorte, kallioimarre, vanamo ja lampaannata. Alueella on paljon isoja kivenlohkareita.

7. Annalanmäki

Vanhan vesitornin seutuvilla rehevätkö mustikkatyypin laikku, jossa kasvaa mm. vanamo, metsämaitikka, lillukka ja metsäkorte. Pohjoisosassa olevassa vanhassa lammessa kasvaa mm. raate, vehka, järvikorte ja rannalla isotuomipihlaja. Annalanmäen eteläreunalla on pienialainen jyrkänne, joka täyttää Metsälain 10 § määritelmät erityisen tärkeästä elinympäristöstä.

8. Marjamäen eteläkärki

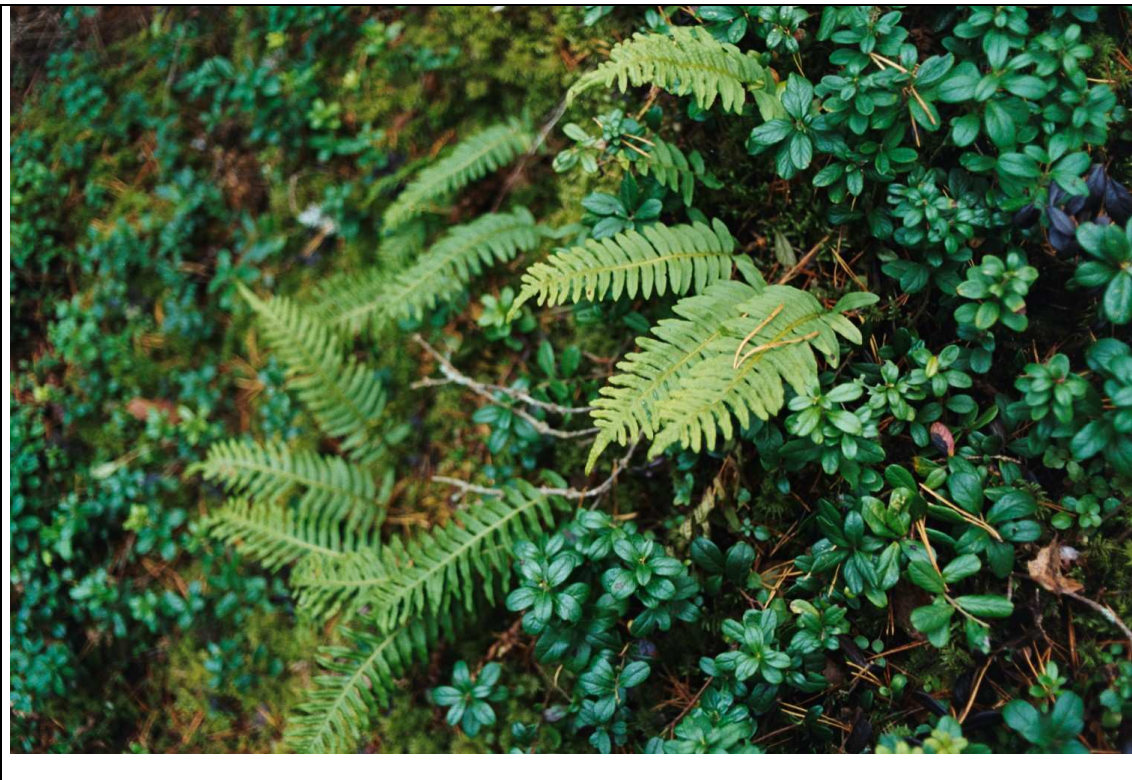
Metsänavetalle johtavan tien varrella ja varsinkin tiestä etelään oleva niemi lehtomaista kuusi-kangasta, jossa myrskyn kaatamia puita. Taikinamarjaa kasvaa runsaasti samoin kivillä kallioimarretta. Kaakkoon suuntautuvassa niemen kärjessä kasvaa haapaa runsaasti. Rautatien läheisyydessä oleva erillinen pieni saareke sekä länsipuolella oleva alueen eteläkärki on rehevätköä sekametsää.

2009-2011 selvityksen mukaan alueen puusto on varttunut ja alueella on jonkin verran lahopuuta niin tulenkaatoina kuin pystykeloinakin. Alueella on myös muutama kolopuu. Pensaskerroksessa esiintyy runsaasti taikanamarjaa. Edelliseen selvitykseen verrattuna alueen lahopuusto on kasvanut. Alueen haapavaltainen kärki on liito-oravalle soveliaista elinympäristöä

ja alueella on myös lajin pesäpaikoiksi sopivia tikankoloja. Lajin esiintymisestä alueella ei kuitenkaan havaittu mitään merkkejä. Alueella käytiin uudestaan syksyllä 2011 eikä myöskään tällöin liito-oravan oleskelusta tehty havaintoja. Lahopuun määrä kohteella on mahdollisesti lisääntynyt aikaisemmasta raportista.

Kuva 4. Taikinamarjaa kasvaa runsaast. KT Seppälä

Kuva 5. ...samoin kivillä kallioimarretta. KT Seppälä

9. Roionmäki – Kalliojärvi – Sotamiehenkallio

Laajahkolla metsäalueella on luonnonarvoja tehokkaasti toimivasta virkistysalueesta huolimatta. Alueen merkittävimmät vesikohteet sijoittuvat tänne ja niillä on merkitystä vesilintujen kuten sinisorsan, tavin ja telkän esiintymisen kannalta. Myös rantasipi ja pikkutylli pesivät alueella. Käki, käenpiika, leppälintu ja töyhtötiainen viihtyvät erityisesti tällä alueella. Korkeimpien alueiden kalliomänniköt omaavat maisemallisia arvoja, eikä niille tulisi laajentaa virkistysalueen toimintaa.

2009-2011 selvityksen mukaan Sotamiehenkallion jyrkäne on selkeä Metsälain 10 § tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Kalliolla on laajoja silokalliopintoja eikä terassimaisuutta ole juurikaan havaittavissa. Jyrkänteen sammal- ja jäkäläpinnat ovat kärsineet paikoin kulu- tuksesta ja alueella risteilee paljon polkuja. Kallion länsipäässä on kaksi suurta ja näyttävää siirtolohkarettä. Kohteen putkilokasvilajisto on niukkaa ja jyrkänteen alusmetsä on nuorta taimikkoa. Aiempi hakkuu on todennäköisesti hävittänyt jyrkänteen mahdolliset tiikusammal- pinnat.

Annalanmäen (Kalliojärven) Metsälakijyrkäne

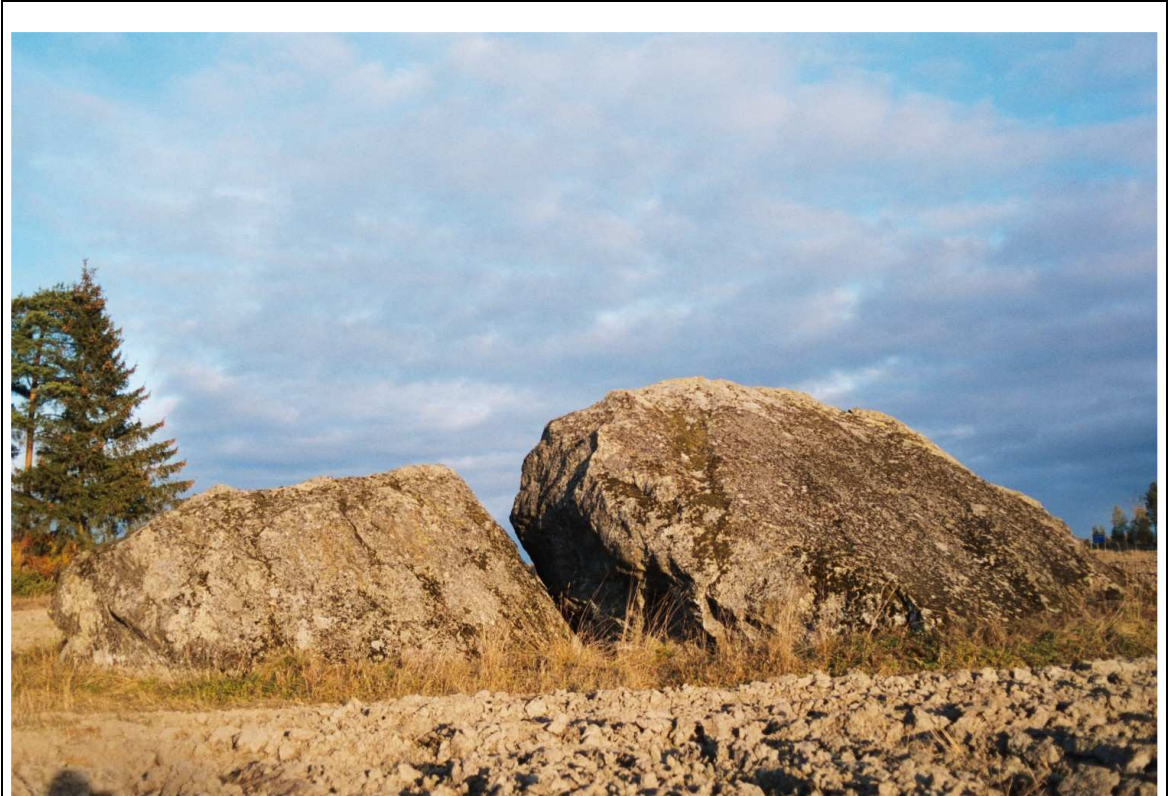
10. Kurunmäen kaakkoiskärki

Mustikkatyyppin komeaa männikköä. Aluspuuna runsaasti nuorta kuusta. Pohjoisessa kuusi tulee valtapuuksi. Kenttäkerroksessa on mustikka, kevätpiippo, lillukka ja kivillä kallioimarre. Linnuista tällä alueella esiintyvät tiltalti, urpiainen, musta- ja laulurastas, kuusi- ja töyhtötiainen, hippiäinen ja puukiipijä.

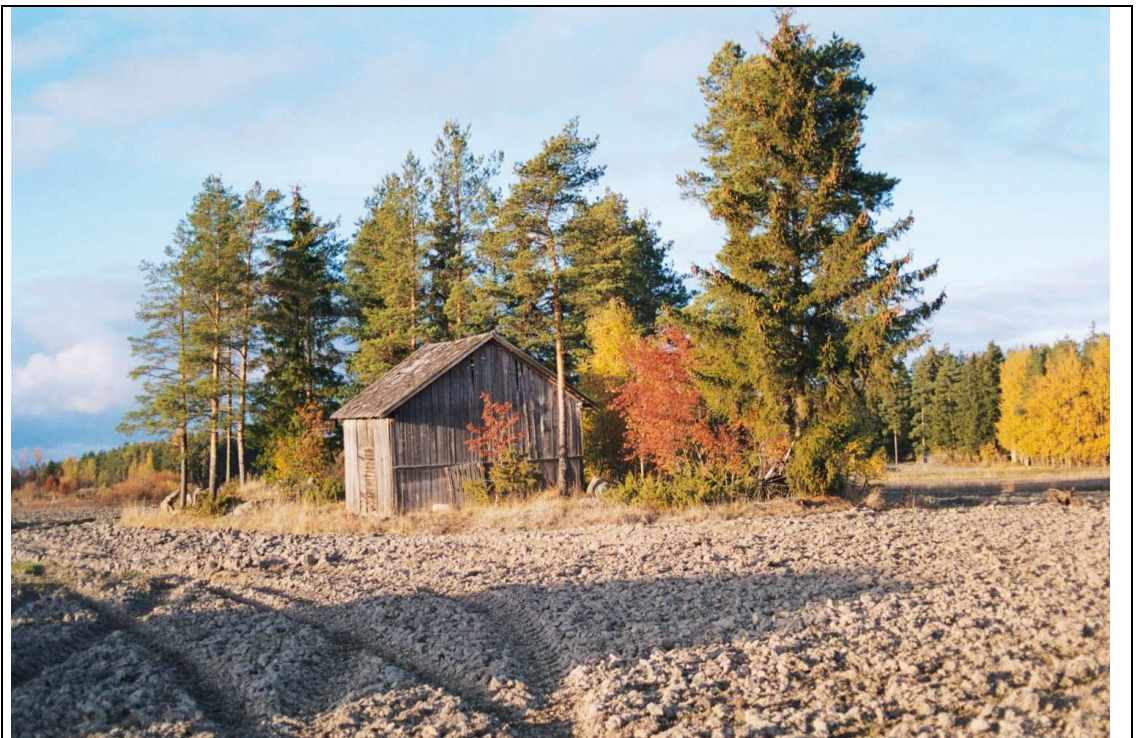
2009-2011 selvityksen mukaan alueella ei ole metsähakkuusta johtuen erityisiä luontoarvoja.

11. Siirtolohkareet, ladot ja katajikat

Peltoalueella könöttää useita valtavia siirtolohkareita, joiden ympäristöön on usein jäänyt pieni viljelemätön laikku. Tällaiset paikat ovat kuin saari meren ulapalla ja monien pieneliöiden kannalta hyvin merkittäviä. Rengonakallion levähdysalueen kohdalla, valtatie 16 etelä puolella kalalokki pesi tällaisen lohkarren huipulla.

Kuva 7. Kalalokki pesi lohkareen huipulla. KT Seppälä

Kuva 8. Alueelta löytyy vielä muutamia latoja, jotka eliöiden kannalta vastaavat edellä mainittuja lohkareita tarjoten monille eliölajeille sopivan lepo- ja ruokailupaikan. KT Seppälä

Rapakkojenkallion eteläpuolella on hienoja kookkaita pystykatajia, pihlajia ja oksaisia männynturreja kasvava osin kyllä jo heinittynyt saareke, joka on varsinkin pensaikkolinnuille mieleen. Alueella on ilmeisesti aikoinaan laidunnettu karjaa, mutta se on muuttumassa vähitellen metsäksi.

Kuva 9. Rapakkojenkallion eteläpuolella on hienoja kookkaita pystykatajia , KT Seppälä

Liite 6: Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet.

Luontoselvityksen päivittäminen ja täydentäminen

Luontoselvitystä täydennettiin Suomen Luontotieto OY: toimesta 2009-2011.

Tämän selvityksen mukaan suunnitellulla osayleiskaava-alueella ei esiinny luonnonsuojelulain 29§ mukaisia luontotyyppisiä, ja ainoat Metsälain 10 § tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt ovat Annalanmäen ja Sotamiehenkallion kalliojyrkänteet sekä Myllymäen lehtokuvio Orismalanjoen varrella. Alueella ei myöskään esiinny Vesilain (Vesilaki 1961/264, 15a § ja 17a §) tarkoittamia suojeltavia pienvesiä, kuten lähteitä, Leväluhdan uhrilähdettä lukuun ottamatta. Leväluhdan pahoin rehevöityneen lähteen luontoarvot ovat kuitenkin vähäiset ja kohteen arvo perustuu sen merkittävään arkeologiaan. Osa alueesta on Kyrönjoen valtakunnallisesti merkittävää maisema-alueita, mutta osayleiskaava-alueella ei ole merkittäviä yksittäisiä perinnemaisemakohteita eikä perinnebiotooppeja. Alueen kasvilajistoon ei kuulu vanhaan asutukseen viittaavia arkeofyyttejä eli muinaistulokkaita. Alueella ei todennäköisesti esiinny uhanalaista eliölajistoa lepakoita lukuun ottamatta eikä alueella ole huomattavaa merkitystä eliöiden kulkukäytävänä. Alueen välittömässä lähiympäristössä ei ole luonnonsuojelun kannalta merkittäviä kohteita tai eliöiden esiintymispaikkoja, joita alueen mahdollinen tuleva maankäyttö voisi merkittävästi uhata tai heikentää. Alueella ei aiemman selvityksen mukaan esiinny liito-oravia eikä merkkejä lajin esiintymisestä havaittu tämänkään selvityksen aikana. Alueella on hyvin niukasti sammakoille soveltuvia vesilampareita tai kausikosteita kosteikoita, joissa

esim. viitasammakko saattaisi esiintyä. Lepakkoselvityksen perusteella alueen lepakkolajisto on Pohjanmaan alueelle tavanomaista. Merkittäviä lepakoiden pesimäyhdyskuntia ei alueella havaittu, eikä lepakoiden talvehtimiseen soveltuvia kohteita, ihmisen rakennelmia lukuun ottamatta, alueella ole.

Selvityksen 2009-2011 mukaiset uudet kohteet:

Myllymäen koski ja koskea reunustava harmaaleppälehto:

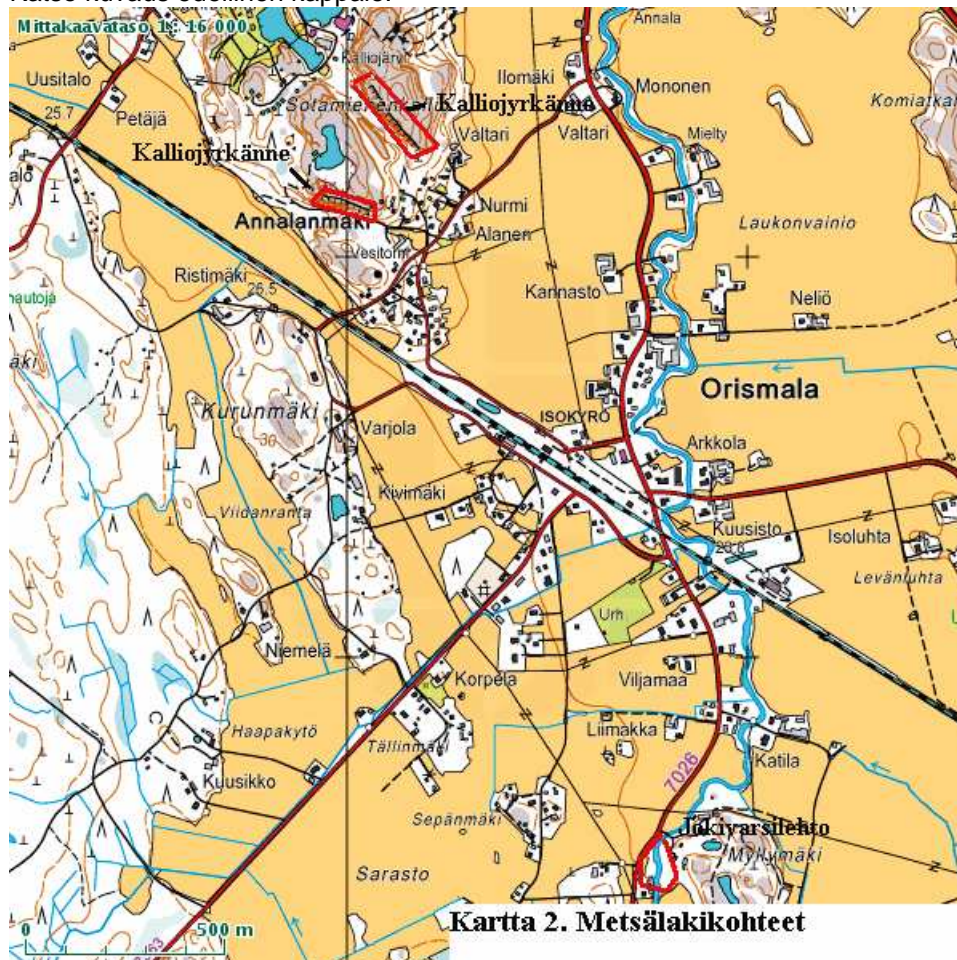
Kosken reunamilla, osittain asutuksen vieressä noin 10 aarin alalla on kulttuurivaikutteinen harmaaleppälehto. Puusto koostuu harmaalepistä (*Alnus incana*), rauduskoivuista, muutamista kuusista sekä raidoista. Pensas kerroksen lajistoon kuuluu tuomi (*Prunus padus*), kiiltopaju (*Salix phylicifolia*), tuhkapaju (*Salix cinerea*) ja syreeni (*Syringa vulgaris*). Aluskasvillisuuden lajistoon kuuluu mm. lehtovirmajuuri (*Valeriana sambucifolia* ssp. *sambucifolia*). Alueella on melko runsaasti lahoavaa lehtipuuta. Lehtoalueen lahopötkelöissä on useita tikan koloja. Alue on potentiaalista liitooravan elinympäristöä, mutta merkkejä liito-oravasta ei löytynyt. Kohteella havaittiin kymmenkunta vesisiippaa sekä isoviiksisiippa/viiksisiippa.

Annalanmäen jyrkänne (Metsälain 10 § tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö, kalliojyrkänne)

Katso kuvaus edellinen kappale.

Sotamiehenkallion jyrkänne (Metsälain 10 § tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö, kalliojyrkänne)

Katso kuvaus edellinen kappale.

2009 ja 2011 selvitysten mukaiset uudet kohteet

Luontoselvitysten lisäksi on huomioitu Länsi-Suomen ympäristökeskuksen 2005 laatiman maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelman mukaiset kohteet.

2.2 Rakennettu- ja kulttuuriympäristö

2.2.1 Kiinteät muinaisjäänne

Työkalujen ja aseiden valmistukseen käytetyn pääasiallisen materiaalin mukaan esihistoriallinen aika on arkeologisen tutkimuksen piirissä perinteisesti jaettu kivi-, pronssi – ja rautakauden. Kivikauden loppupuolella, joka ajoittuu 7000 – 1500 eKr. nousivat Ylipään alueen korkeimmat kohdat vähitellen merestä. Kivikauden loppuvaiheen jakson Kiukaisten kulttuurin (2000 – 1500 eKr) asuinpaikat sijaitsivat 35 – 42 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella. Kaava-alueen korkeimmat kohdat kohoavat noin 45 metriä merenpinnan yläpuolelle.

Pronssikauden 1500 – 500 eKr kiinteät muinaisjäänne ovat pääasiassa hautaröykkiöitä, jotka useimmiten on rakennettu maaston korkeimmille paikoille silloisen rannikon tuntumaan. Pronssikauden röykkiöistä useimmat sijaitsivat Pohjanmaalla n. 30 – 40 m nykyistä merenpintaa korkeammalla.

Rautakauden 500 eKr. – 1150 jKr. Tavallisimmat kiinteät muinaisjäänne Pohjanmaalla ovat myös hautaröykkiöitä. Rautakaudella asutus näyttää pysytelleen merenrannan ja jokisuiden tuntumassa. Suurin osa röykkiöistä sijaitsee 22,5 – 27,5 m:n korkeudella. Rautakauden muinaisjäänneistä Pohjanmaalla esiintyy myös uhrikiviä eli kuppikiviä. Ylipään peltoalueet (noin 25 m merenpinnan yläpuolella) paljastuivat vasta noin 600 eKr. Noin 100 eKr. – 100 jKr. rantaviiva oli 20 metrin korkeuskäyrällä. Kyrönjoen jokisuus oli tällöin nykyiseen keskustaajamaan ulottuva merenlahti, mutta Ylipään alue oli jo kokonaisuudessaan merenpinnan yläpuolella.

Liite 7. Rantaviiva 20 metrin korkeuskäyrän mukaan noin 100 eKr – 100 jKr.

Rautakauden asutus on aikaisempaa verrattuna ollut kiinteää. Maanviljelyn ja karjanhoidon ohella myös vanhat pyyntielinkeinot ovat olleet tärkeitä. Erityisesti turkiseläinten pyynti ja turkiskauppa lienevät olleet Pohjanmaalla kansainvaellusaikana ja merovingiaikana 400 – 800 jKr. todettavan vaurauden tärkeänä lähteenä.

Rautakauden asutuksen jättämät muut jäljet, asunnot, kylät pellot jne. ovat kaikki maassamme verrattain vähän tunnettuja. Osaksi se johtuu siitä, että myöhempi asutus on peittänyt alueen aikaisemman. Nykyiset tiuhaan asutut kylät sijaitsivat vanhoilla asuinpaikoilla, ja vuosituhantien maanmuokkaus on hävittänyt suurimman osan jäljistä, jotka voisivat kertoa meille enemmän koko rautakaudesta. Vasta aivan viime vuosikymmeninä on rautakautisia asuinpaikkoja löydetty ja tutkittu Pohjanmaallakin. Uudet tutkimukset osoittavat, että rautakauden asutus on Etelä-Pohjanmaalla jatkunut suoraan keskiajalle ja nykyaikaan ilman aikaisemmin uskottua katkosta. Osa tutkijoista on edelleen aikaisemman käsityksen kannalla, että asutus olisi Pohjanmaalla jostain syystä hävinnyt kokonaan noin 800-luvulla. Pohjanmaa olisi saanut vasta 1100-luvulla uuden kiinteän asutuksen.

Pohjanmaan rautakautiset hautalöydöt kertovat maanviljelystä, kaupasta, vilkkaista yhteyksistä eteläiseen Suomeen, länteen Pohjanlahden yli ja itään Venäjälle. Esiinelöydöt ja hautaus- tapojen yhtäläisyydet kertovat erityisen vahvasta norrlantilaisesta kauppa- ja kulttuuriyhteydestä, jonka keskus oli Jämtlannissa Ruotsissa ja joka ulottui idästä Pohjanmaalta Norjan Trondheimiin asti. Poikkeuksellisen rikkaat haudat kuten Isonkyrön Pukkila osoittavat, että rautakauden yhteisöillä mahdollisesti oli omat päällikkönsä ja yläluokkansa. Pukkilan veneenpolttohauda on osoittautunut hyvin varustetuksi soturihaudaksi. Haudasta on löytynyt miekkoja, keihäitä, kypärän ja kilven osia ja arvokkaita koruja sekä hevosen suitsia. Samalta ajalta on peräisin Leväluhdan lähde Orismalan kylässä. Leväluhta on suokalmisto, jolle löytyy koko maailmassa vastaava vertailukohde ainoastaan läheisestä Vöyrin Kälämäestä.

Arkeologinen inventointi suoritettiin osana kaavaprosessin ympäristöselvityksiä. Inventoinnin laatijana toimi Jaana Itäpalo Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu

- Ylipään alueella sijaitsivat seuraavat 5 kiinteää muinaisjäänne:

1. RAPAKKOJENKALLIO

Mj-rekisteri: 152010035

Laji: kiinteä muinaisjäännös
Mj-tyyppi: hautapaikat
Tyypin tarkenne: hautaröykkiöt
Ajoitus yleinen: rautakautinen
Rauhoitusluokka: 2

Paikkatiedot

Karttalehti: 133307 Isokyrö
Tila: 152-415-3-76 Kumpu
Kylä: Valtaala
Etäisyystieto: Isonkyrön kirkosta (uusi kirkko) 5,1 km kaakkoon
Koordinaatit: p 6993861 ; i 3265993
Korkeus: z n. 27 m mpy

Tutkimustiedot

Aiemmat tutkimukset: 2006 Pentti Risla tarkastus

Aiemmat löydöt: -

Inventointimenetelmät: pintahavainnot

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Kyrönjoen eteläpuolella valtatie 18 varrella, Ylipään nuorisoseurantalosta

noin 100 m kaakkoon. Rapakkojenkallio on laaja kallioalue, jonka itäosassa avokallion pohjoisreunalla kohde sijaitsee, välittömästi kuntoradan pohjoispuolella.

Kuvaus: Röykkiön pohjakiviä oli aikaisemmin pidetty kärjäkivinä. Vuoden 2006 maastotarkastuksessa

todettiin, että kysymyksessä on muinaishauta, josta on jäljellä suuret pohjakivet ja silmäkivi.

Reunakehää oli selvästi erotettavissa. Haudan läpimitta on noin 7,5 m. Kysymyksessä tulkittiin

olevan paikka, josta Helmer Salmon mainitsema merovinkiajan aseet,

25

kaksiteräinen miekka ja keihäänkärki ovat löytyneet vuonna 1920. Aiemmin aseiden löytöpaikkana

oli pidetty Rapakkojenkallion länsiosassa kahden kallion välissä sijaitsevaa rotkoa, missä olisi ollut

pieni maansekainen röykkiö.13

Nyt tehdyssä tarkastuksessa kohteen todettiin olevan ennallaan.

Ehdotus suoja-alueeksi: 2 m röykkiön reunoista.

2. MARJAMÄKI

Mj-rekisteri: 152010027

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj-tyyppi: kivirakenteet

Tyypin tarkenne: röykkiöt

Ajoitus yleinen: pronssi- ja/tai rautakautinen

Rauhoitusluokka: 2

Paikkatiedot

Karttalehti: 133307 Isokyrö

Tila: 152-408-3-31 Kuusela

Kylä: Napue

Etäisyystieto: Isonkyrön kirkosta (uusi kirkko) 3,5 km eteläkaakkoon

Koordinaatit: p 6993156 ; i 3265050

Korkeus: z n. 25-40 m mpy

Tutkimustiedot

Aiemmat tutkimukset: 1936 Esko Sarasmo kaivaus

1966 Ari Siiriäinen inventointi

Aiemmat löydöt: -

Inventointimenetelmät: pintahavainnot

Maastotiedot: Napuen kylän keskustasta ja Kyrönjoesta hieman yli 1 km etelään Vaasa-Seinäjäjoki

-rautatien pohjoispuolella sijaitseva korkea kalliomäki. Mäen rinteet laskevat jyrkästi. Paikalle johtaa useita kuntopolkuja. Korkeimmalla kohdalla on laavu ja näköalatorni.

Kuvaus: Kohteessa on ollut kolme röykkiötä, joista kalliolaen pohjoisreunalla jo viettävässä osassa sijainnut osin tuhoutunut röykkiö on tutkittu vuonna 1936. Kaivauksessa ei löytynyt merkkejä hautauksesta.

Sarasmon mukaan röykkiö on ollut alunperin pyöreä ja n. 6 m läpimitaltaan. Inventoinnissa todettiin, että tutkittu röykkiö on hävinnyt kokonaan. Näköalatornista vajaa 50 m pohjoisluoteeseen kartalle merkittyjen muinaisjäännösmerkkien kohdalta löytyi kalliokielekkeen alta n. 5 m halkaisijaltaan oleva pyöreä röykkiö, keskellä on n. 2 m halkaisijaltaan oleva pengottu kuoppa. Röykkiö koostuu n. 20-30 cm halkaisijoiltaan olevista kivistä. Länsirinteeltä peruskartan muinaisjäännösmerkin kohdalta ei löytynyt röykkiötä. Se on mahdollisesti tuhoutunut kuntopolkua tehtäessä tai koordinaattitiedot ovat väärät. Tämä röykkiö on (ollut) läpimitaltaan noin 12 metriä.

Ehdotus suoja-alueeksi: 2 m röykkiön reunoista.

3. LEVÄLUHTA

Mj-rekisteri: 152010020

Mj-hoitorekisteri: 999000335

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj-tyyppi: hautapaikat

Tyyppin tarkenne: kalmistot

Ajoitus yleinen: rautakautinen

Rauhoitusluokka: 1

Paikkatiedot

Karttalehti: 133310 Ylistaro

Tila: 152-409-1-18 Suomen valtio

Kylä: Orismala

Etäisyystieto: Isonkyrön kirkosta (uusi kirkko) 8,3 km kaakkoon

Koordinaatit: p 6991077 ; i 3267625

Korkeus: z n. 25 m mpy

Tutkimustiedot

Aiemmat tutkimukset: 1886 O. Rancken kaivaus

1894 Alfred Hackman kaivaus

1912 A. M. Tallgren kaivaus

1913 Alfred Hackman kaivaus

1966 Ari Siiriäinen inventointi

1982 Aarni Erä-Esko kaivaus

1983 Aarni Erä-Esko kaivaus

Aiemmat löydöt: KM 21813 Pieni tasavartinen solki

KM 21814 Kalmisto-tai uhrilöytöjä

KM 2440:1-4 Kalmistolöytöjä

KM 2441:1-6 Kalmistolöytöjä

KM 2996

KM 6110:4-11 Messinkirengas, luita, hevosenkenkä, ym.

KM 6373:1-21

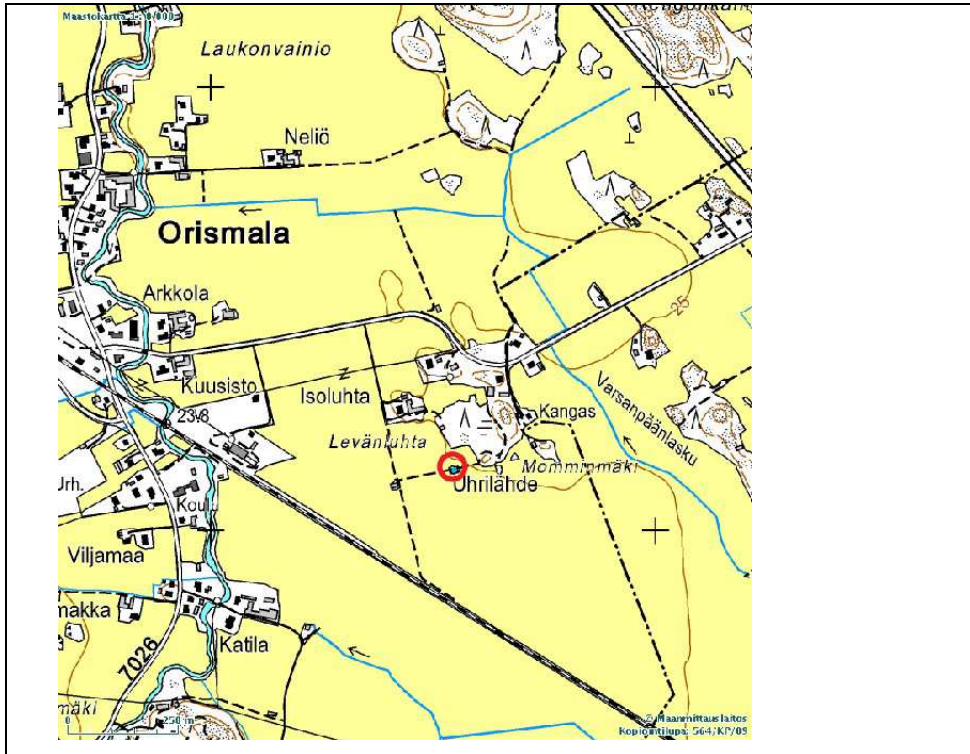
Inventointimenetelmät: pintahavainnot

Maastotiedot: Orismalan kylässä, Kyrönjoen eteläpuolella, joesta noin 1,5 km lounaaseen, Vaasa-Seinäjoki -rautatien pohjoispuolella Leväluhdantien varrella ja Seinäjoen Ylistaron rajasta n. 200 kaakkoon. Lähteensilmä sijaitsee tasaisella viljapellolla kallioiden Momminmäen eteläpuolella.

Kohde ympäristöineen on aidattu. Alue on ostettu vuonna 1936 valtiolle. Paikallinen toimija hoitaa kohdetta.

Kuvaus: Kohteessa on rautakautinen suokalmisto tai uhrilähde; löytöaineistossa on noin 90 ihmisyksilön luita sekä kansainvaellus- ja merovingiajan esineitä, lähinnä koruja. Aseita löytöaineistossa ei ole. Paikalta on löydetty myös eläinten luita. Ihmisten jäännökset ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin savessa ja pohjaliejussa.

Ehdotus suoja-alueeksi: Vähintään nykyinen aidattu alue lähteensilmän ympärillä.

Kartta: Levänluhdan kohde.

Aidattu kalmiston alue kuvattuna idästä.

Perttula:
 Napuen kylää, pihapiirissä, kalliossa kaksi hakattua kuoppaa eli kuppia, luokka II
 peruskartta 1333 07 ISOKYRÖ
 x= 6986 72, y=569 16, z=25

4. NAPUEN TAISTELUKENTTÄ

Mj-rekisteri: 152500005

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Mj-tyyppi: tapahtumapaikat

Tyyppin tarkenne: taistelupaikat

Ajoitus yleinen: historiallinen

Rauhoitusluokka: 1

Paikkatiedot

Karttalehti: 133307 Isokyrö

Tila:

Kylä: Napue

Etäisyystieto: Isonkyrön kirkosta (uusi kirkko) n. 4 km eteläkaakkoon

Koordinaatit: p 6994754 ; i 3264905

Korkeus: -

Tutkimustiedot

Aiemmat tutkimukset: 1898 S. Wilskman

Aiemmat löydöt: -

45

Inventointimenetelmät: pintahavainnot

Inventointilöydöt: -

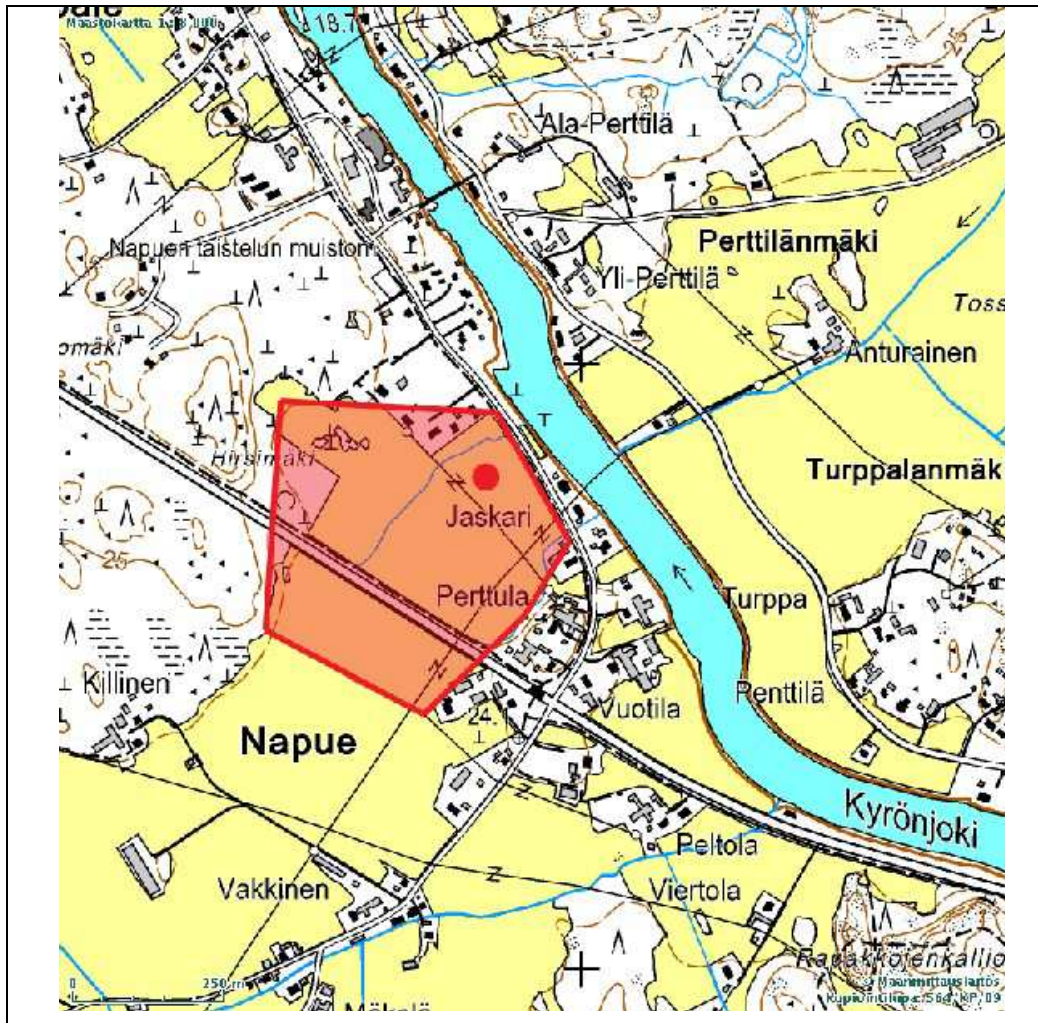
Maastotiedot: Kyrönjoen länsipuolella Pohjankyröntien ja valtatie 18 varrella oleva tasainen peltoalue Napuen kylän keskustan länsi- ja luoteispuolella.

Kuvaus: Fredrik Rönholm mainitsee vuonna 1750 piirtämänsä tiluskartan karttaselityksessä, että taistelu käytiin Napuen kylän Alasen vainiolla.18 Tämän niminen peltoalue on sijainnut nykyisen Napuen kylän keskustan länsi- ja luoteispuolella. Historiallisissa kartoissa joukot esitetään sijoittuneina laajalle alueelle Valtaalasta joen pohjoispuolelle Laurolan kylän alueelle asti. Kartat kuvaavat lähinnä joukkojen asemia ennen taistelua. Inventoinnissa ei sen sijaan löytynyt historiallisia kartoja, joiden perusteella taistelupaikka voitaisiin tarkemmin määritellä. Alueen pellot olivat tarkastushetkellä puintien jäljiltä, kesannolla ja viljelemättömiä, joten pintahavainnot ei päästy tekemään.

Napuen taistelukentältä on löytynyt rautainen tykinkuula (kohde 22 Napue). Taistelutantereelta, Yrjö Chydeniuksen maalta, n. 100 m valtatie 18:sta on löytynyt puhelinpylvästä varten kai- vetusta kuopasta pääkallo, sääriluu, 2 kylkiluuta ja lapaluu. Jäännökset liittyvät mitä ilmeisimmin taisteluun.

Historiallinen tausta: Suuren Pohjan sodan viimeinen kenttätaistelu käytiin Napuella 19.2.1714. Taistelussa kaatui n. 1500 venäläistä ja n. 3000 suomalaista, joista n. 1000 oli lähiseudun miehiä. Ruotsi-Suomen puolella taistelua johti kenraali Armfelt, jonka joukkoihin kuului noin 5500 miestä, näistä vakinaista jalkaväkeä oli 3000 miestä ja 1000 ratsumiestä. Ruhtinas Galitzinin komennossa oli n. 11 000 miestä, joista 6000 jalkamiestä ja 5000 ratsuväkeä. Napuella on pystytetty vuonna 1920 arkkitehti Matti Björklund-Visannin suunnittelema monumentti tapahtuman muistolle.

Ehdotus suoja-alueeksi: Taistelutapahtumien arvioitu pääalue Napuen kylän keskustan länsi- ja luoteispuolella.

Napueen taistelukentän arvioitu pääalue.
18 Chartographia. S. 190.

5. PERTTULA MARTTAMÄKI

Mj-rekisteri: 152010034

Laji: kiinteä muinaisjäänös

Mj-tyyppi: kultti- ja tarinapaikat

Tyyppin tarkenne: kuppikivet

Ajoitus yleinen: ajoittamaton

Rauhoitusluokka: 2

Paikkatiedot

Karttalehti: 133307 Isokyrö

Tila: 152-408-6-16 Perttula

Kylä: Napue

Etäisyystieto: Isonkyrön kirkosta (uusi kirkko) n. 4,2 km kaakkoon

Koordinaatit: p 6994475 ; i 3265028

Korkeus: 25 m mpy

25 [Http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx](http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx)

71

Tutkimustiedot

Aiemmat tutkimukset: 1992 Mirja Miettinen tarkastus

Aiemmat löydöt: -

Inventointimenetelmät: ei tarkastettu

Maastotiedot: Kyrönjoen eteläpuolella, Perttilän sillasta noin 800 m kaakkoon kalliisella mäellä

tilan pihapiirissä.

Kuvaus: Pihapiirissä rakennusten välillä olevassa kalliopaljastumassa oli vuoden 1992 tarkastuksessa havaittu 2 selvää kuppia. Tuolloin arvioitiin, että paikalla voi olla enemmänkin kuppeja, sillä paljasta kalliota oli melko vähän näkyvissä.

Ehdotus suoja-alueeksi/suojelutoimenpiteet: 2 m kohteen ympärillä, ehkä laajemminkin ?

- Viimeaikaiset tutkimukset Ylipään alueella

Kyrönmaan Opisto on jo yli kymmenen vuoden ajan järjestänyt arkeologian kursseja Kyrönmaan alueella. Kurssien tavoitteena on ollut opettaa kuntalaiset tunnistamaan erilaiset muinaisjäännökset maastossa. Kesällä 2003 järjestetyn kurssin yhtenä teemana oli tutustua Ylipään osayleiskaava-alueella maastoon ja etsiä sieltä mahdollisia uusia löydöksiä. Kurssin vetäjänä toimi Erkki Salminen Pohjanmaan museosta. Myös luontokartoituksen yhteydessä Keijo T Seppälä havainnoi mahdollisia muinaisjäännöksiä. Uusia löydöksiä ei tavattu.

2.2.2. Maankäyttö

2.2.2.1 Historiallinen kehitys

- Keskiaika

Kristinusko tuli Suomeen rautakautisia kauppareittejä pitkin. 1100-luvulta alkaen arkeologiset löydöt todistavat kristinuskon vaikutuksen ulottuneen jo varhain Pohjanmaallekin. Varmoja kirjallisia tietoja kirkkojen rakentamisesta on olemassa kuitenkin vasta 1300-luvulta. Silloin olivat niin Ruotsin valtiolta kuin katolinen kirkkokin jo asettuneet Pohjanmaalle. Isonkyrön harmaakivikirkon seinään hakattu vuosiluku 1304 lienee joko paikalle rakennetun ensimmäisen puukirkon tai seurakunnan perustamisen vuosiluku. Kirkon rakentaminen Isonkyröön on osoitus sen ajan vankasta asutuksesta Kyrönjokilaaksossa. Läpi koko keskiajan asutus Pohjanmaalla keskittyi selväpiirteisesti rannikon tuntumaan sekä jokien ala- ja keskijuoksulle. Kyrönjoen peltoaukeamat eivät kuitenkaan olleet kuin parin nuolenkantaman (noin 800 metrin levyisiä).

Etelä-Pohjanmaan rannikkopitäjät Närpiö, Mustasaari, Pietarsaari ja Kaarlepyy olivat läpi keskiajan pääosiltaan ruotsinkielisiä. Ruotsinkielistä asutusta siirtyi rannikolle 1200-luvulta alkaen. Suomenkielinen asutus muodosti Kyrön suurpitäjän. Rannikon ruotsinkielisissä pitäjissä oli noin 70 % Etelä-Pohjanmaan taloluvusta ja Kyrön pitäjässä vastaavasti 30 %.

Keskiajan kuluessa muotoutui Pohjanmaan omaleimainen aluekokonaisuus, joka vielä keskiajan jälkeinkin koettiin etelämpänä muusta Suomesta erilliseksi alueeksi. Pohjanmaan asema Ruotsin valtakunnassa oli autonomiaan verrattava. Pohjalaiset talonpojat hoitivat asioitaan ja kävivät kauppaa erivapauksin, eikä alueella asunut aatelisia. Pohjanmaalla oli lisäksi keskiajalla kiinteä hallinnollinen suhde Pohjanlahden toiselle puolelle ja sen yhteydet Tukholmaan, valtakunnan tärkeimpään kaupalliseen keskukseen, olivat vilkkaat, sillä talous ei ollut täydellistä omavaraistaloutta. Myös suomenkielisen Kyrön pitäjän asukkailla oli vilkkaat yhteydet Tukholmaan. Pohjalaisten tärkeimpiä vientitavaroita olivat kala, voi ja vuodat sekä hylkeenpyynnin tuotteet. Tuontitavaroita olivat vilja, maltaat ja suola. Tukholmasta maakuntaan virtasi ei ainoastaan tuontitavaroita vaan myös henkisiä ja sivistyksellisiä virikkeitä.

Pohjanmaan talonpoikien aseman heikentyminen kärjistyi Nuijasotaan, joka oli suurimpia talonpoikaiskapinoita, mitä Euroopassa on koskaan nähty ja sen tapahtumat ovat merkittävä osa Suomen, Ruotsin ja Pohjanmaan historiaa. Vapaa talonpoika on poikkeus minkä tahansa maan historiassa. Yhteiskunnallinen asema loi pohjan myöhempien aikojen vaurastumiselle ja sen näkymiselle vielä mm. tämän päivän rakennetussa ympäristössä.

Perimätiedon mukaan Napuen kylä on yksi vanhimpia historiallisen ajan kyliä Kyrönjokivarressa.

Liite 8: Isonkyrön Napuen kylää 1540-luvulla / piirros Ilpo Lagerstedt

2.2.2.2. Maankäytön kehitys karttatarkasteluna

1600- ja 1700-luku

1600-luvulla laadittuun laajamittakaavaiseen karttaan Pohjanmaan rannikkoseudusta on merkitty myös asutus. Asutus keskittyy Maalahden, Laihian, Kyrönjoen ja Vöyrinjoen alajuoksuille. Ylipään alueella asutusta on kartan mukaan Napuella, Valtaalassa sekä jonkin verran Orismalan jokivarrella.

liite 9: Asutus 1600-luvulla, Kansallisarkisto / maakirjakartat MH 105 56 m / Vaasa, Kyrönmaa, Lapua osa I asutus

1700 luvun alussa maakuntaa koettelivat Napuen taistelun ja isonvihan ajan suuret menetykset. Uudenkaupungin rauhan jälkeen 1700-luku oli Pohjanmaallakin taloudellisen nousun aikaa, jolloin asutus levisi ja väestö kasvoi. Pohjanmaalla peltojen pinta-ala lisääntyi kydönpolton myötä moninkertaiseksi. Ruotsin valtakunnan suurisuuntaisin suonraivaushanke pantiin alulle Ilmajoella v. 1786 ja Ilmajoen maamiesseurasta tuli eräässä mielessä Suomen Talousseuran koekenttä. Tervanpolto sisämaassa sekä laivanrakennus kaikissa rannikon kaupungeissa muuttuivat mittaviksi ja lisäsivät osaltaan alueen asukkaiden toimeentulon mahdollisuuksia. Teollisuus teki tuloaan mm. useita ruukki- ja sahamiljööitä, kuten Orisberg ja Kimo Pohjanmaalla.

Suomessa alkoi 1740-luvulla laajamittainen pitäjänkarttoitus.

Ensimmäiset kartat laadittiin verotuksen tarpeisiin. Kartat Napuella ja Orismalasta ovat vuodelta 1750. Napuen kylä erottuu tiiviinä asutusryhmänä peltojen keskellä. Orismalan jokivarsi on saanut laajemman asutuksensa ja viljelyala on lähes nykyisessä laajuudessa. Tilojen pellot ovat hajallaan pieninä peltokuvioina. Valtaalan kartasta ei ole tarkempaa tietoa, mitä ajankohtaa kartta kuvaa. Kartan mukaan Valtaalassa on myös omat selkeät asutusryhmänsä.

liite 10, Napue 1750, MHA E 29 16/1

liite 11, Orismala 1750, MHA E 27 5/1

liite 12, Valtaala, Ilpo Lagerstedt

Maanmittauslaitoksen toiminnan kehittyessä aloitettiin Suomessa isonjaon toimitukset. Isojakoasetuksen mukaan oli kaikki kylän tilukset pantava isojakoon, jos yksikin osakas sitä vaati. (Isojakoasetus 1557) Orismalan jakokunnan isonjaon toimitti C G Åkerman vuosien 1760 ja 1771 välillä. Jaon tarkoituksena oli kylän talojen useassa sarassa olleiden peltojen muodostaminen mahdollisimman yhtenäisiksi. Metsien yhteisomistus muutettiin yksityisomistukseksi. Isojako vaikutti myös osaltaan voimakkaasti maanviljelyn kehittymiseen ja asutuksen laajenemiseen.

1800- luku

Suomen sodan jälkeen Suomi joutui Venäjän alaisuuteen. Autonomisen asemansa turvin talouden ja kulttuurin kehitys sekä teollistuminen jatkuivat voimakkaana koko 1800 luvun. Pohjalainen rakentamistapa kehittyi 1700 ja 1800 luvuilla ja saavutti huippunsa 1800 luvun lopulla.

Yhtenä talouselämän ja asutuksen kehitykseen voimakkaasti vaikuttavana tekijänä oli rautatieverkoston laajeneminen. Pohjanmaan rata valmistui 1883. Rautatien suomasta edullisesta asemasta huolimatta ei voimakkaaseen maatalouspitäjään kuitenkaan sijoittunut suurempaa teollisuutta kuten tapahtui monella muulla rautatiepaikkakunnalla Suomessa ja Pohjanmaalla. Hyvien kulkuyhteyksien lisäksi olisi tarvittu myös riittävää vesivoimaa. Vesivoimaa hyödynnettiin kyllä Orismalanjoesta, mutta energia riitti pyörittämään vain paikkakuntaa palvelevia myllyjä ja sahaa. 1862-luvulta olevan kartan mukaan koskessa oli neljä myllyä ja kaksi latoa hevosille ja polttopuille. Myllyillä on Suomessa pyöritetty jauhomyllyjä ja sahoja, pärehöyliä, sorveja, viljan lajittelijoita, kuorimakoneita sekä rynnimankeleita. 1800- luku oli perinteisten käsityöläisten kulta-aikaa ja kylän mylläri ja seppä olivat arvossaan.

Liite 13: Orismalan myllyt 1862, (kartta piirretty torpparinpojan Knookalan kuoleman tapauksen selvittelyn yhteydessä)/ maakunta-arkisto

Asutuksen laajenemiseen rautatiellä on kuitenkin ollut voimakas vaikutus.

Rautatiepaikkakunnat ja asemaseudut olivat omilla alueillaan ja paikkakunnillaan merkittävässä asemassa. Vaasa – Seinäjoki välinen rautatien valmistui vuonna 1883. Tuolloin rakennettiin myös Orismalan asema, jonka ympärille syntyi kyläkeskus.

Isonkyrön 1800 –luvun loppupuolen asutusta kuvaa selkeästi koulupiirijakoa varten laadittu kartta. Koko Isonkyrön asutuksen painopiste on Orismalan jokivarressa ja Valtaalassa. Valtaalan ”keskusta” sijaitsi Kontturinmäellä. Napuen asutus erottuu pienempänä selkeästi erillisenä ryhmänä.

liite 14: Suomen rautatiet 1800 –luvun lopulla / maakunta-arkisto

liite 15: Asutus 1800 –luvun lopulla Isossakyrössä , Koulupiirijako / maakunta-arkisto

Isojaon uudelleen järjestelyä varten laaditut kartat ovat Orismalan jakokunnassa vuosilta 1895 – 1900. Napuen, Valtaalan ja Orismalan jakokuntien kartat perustuvat varamaanmittari Paul Ekblomin mittauksiin vuosilta 1892 – 1893.

Asutus on muodostanut hyvinkin tiiviitä kasa- ja raittikiä, jotka isonjaon seurauksena hajautettiin. Jaon yhteydessä siirrettiin mautilojen talouskeskuksia tiiviistä nauha- ja ryhmäkylistä uusille muodostetuille mautiloille. Valtaalan Kontturinmäellä säilyi kuitenkin tiivis ryhmäkyliä. Mäkiasutukseen ei isonjaon järjestelyillä ollut huomattavaa vaikutusta.

Liite 16a: Valtaalan asutus Kontturinmäellä

Liite 16b: Valtaalan asutus Korttesluoman tien varrella

Liite 17: Annalanmäen ja Orismalan tienvarren tiiviit asutusryhmät 1895 - 1900

Liite 18: Orismalan asemanseutu ja Katila 1895 - 1900

Liite 19: Kyrönjokivarsi on ollut Orismalassa pitkään asumaton.

Kehitys 1900 –luvulla

Asutus on saavuttanut nykyisen laajuutensa jo 1900-luvun alkupuolella, mikä on havaittavissa vuoden 1936 pitäjänkartasta. Isojaon uudelleen järjestelyt lisäsivät rakentamista 1910 – 1920-luvuilla. Annalanmäellä ja Rintamäellä on tiiviit asutusryhmänsä.

Liite 20: Pitäjänkartta vuodelta 1936 / Maanmittauslaitoksen kartografinen toimisto 1937

Jälleenrakennusajalla II Maailman sodan jälkeen rakennettiin useita ns. rintamamiestaloja. Laajempi jälleenrakennusalue Haapaneva ei sisälly kaava-alueeseen.

Kylien palvelutarjonta saavutti huippunsa 50- ja 60 –luvuilla, jolloin kyläraitteja reunusti liikkeitten ja pankkien ketju. esim. Valtaalassa oli 1960-luvulla kolme elintarvikeliikettä.

Autoistumisen ja maaseudun rakennemuutoksen myötä 1900-luvun loppupuolella Isonkyrön palvelujen ja asutuksen painopiste siirtyi vähitellen keskustaajamaan ja Tervajoelle. Maaseudun väestöä muutti töitten perässä Ruotsiin ja isompiin taajamiin. Moni Ylipään alueen pienemmistä asunnoista jäi vapaa-ajanasunnoksi tai kokonaan vaille käyttöä. Myös talonpoikainen vanha rakennuskanta koki monia muutoksia. Vanha sai väistyä uuden tieltä tai monessa tapauksessa myös tarpeettomana hiljalleen ränsistyä.

liite 34: Muutokset rakennetussa ympäristössä.

2.2.2.3 Maankäyttö 2000

Ylipään alue on säilynyt voimakkaana maatalousalueena. Salaojitetut, jokirantojen penkkaan saakka viljellyt pellot, jolta vähäisemmät kivikot on raivattu pois, ovat tehokkaassa viljelyssä. Nykyinen asutus on samoilla paikoilla, mitä se oli jo 1900 – luvun alkupuolella.

Kuva 10. Orismalan lakeusmaisema

Noin 63 %:a alueen rakennuskannasta on rakennettu ennen vuotta 1960. Alueella sijaitsee myös matalia asuinrakennuksia 1960-, -70, ja -80-luvuilta. 1990- ja 2000-luvulla on rakennettu Valtaalan koulun läheisyydessä Valtaalan asuntoalue. Muille kyläalueille on rakennettu ainoastaan muutamia omakotitaloja. Voimakkainta on matkailuun ja vapaa-aikaan liittyvä rakentaminen Kalliojärven alueella.

Kuva 11. Ilmakuva Kalliojärven alueelta

Liite 21: Rakennuskanta 2002

Karjatiloja alueella on vähän. Liitännäiselinkeinoina maatalojen yhteydessä on pienimuotoista yritystoimintaa ja monilla viljelijöistä on päivätyönsä tilan ulkopuolella.

Alueen palvelut ovat keskittyneet valtatie varteen ja Kalliojärvelle. Valtatie varteen sijoittuu laajempia alueita ja ohikulkuliikennettä palvelevat yritykset. Ylipään nuorisoseuran talo, hiihtokeskus sekä Valtaalan koulu sekä alueen suurin teollinen työnantaja Johan Oy ja Kupen auto sijoittuvat myös valtatie varteen. Kalliojärvellä toimii maakunnallisesti merkittävä vapaa-ajan ja matkailun keskus. Kalliojärven yhteyteen ja välittömään läheisyyteen on noussut myös muuta yritystoimintaa. Vanhoista tehdasrakennuksista on jäljellä ainoastaan 1940-luvulla rakennettu perunajauhotehdas.

Orismalan keskustassa on vielä kylää palvelevat peruspalvelut. Orimalan asemalla pysähtyvät useimmat Vaasan ja Seinäjoen rataosuudella liikkuvat junat. Palveluja asemalla ei enää ole. Orismalan ala-aste lakkautettiin 2006.

Liite 23: Alueen yritykset 2012

2.2.2.4 Rakennetun ympäristön inventointi

Rakennuskannan inventointi ja esiarvottaminen laadittiin kunnan omana työnä kesän 2002 aikana. Inventoijana toimi rakennuskonservaattori Tiina Lehtisaari. Rakennetun ympäristön inventointiin kuului rakennuskannan systemaattinen kartoitus, kohteiden arvottaminen ja laajempien kokonaisuuksien määrittely.

- Kartoitus

Alueen rakennuskannan kaikki rakennukset, jotka oli rakennettu ennen 1960 - lukua inventoitiin. Kohteet kuvattiin ja rakennuksista laadittiin pohjakaaviot sekä asemapiirustukset. Inventointi sisälsi kohteen rakennusteknisten tietojen ja rakennushistorian kartoittamisen tutkimalla itse rakennusta sekä haastatteleamalla kylän asukkaita sekä kohteiden omistajia. Lisäksi pe-

rehdyttiin eri lähdemateriaaleihin. Rakennusteknisten- ja historiatietojen lisäksi lomakkeista selviää kohteen identifiointitiedot, kuten osoite, omistajat ja peruskarttakoordinaatit, kohteen säilymistä uhkaavat tekijät ja lähiympäristön rakennuskanta. Tiedot kerättiin sähköiseen muotoon museoviraston inventointikortin mukaisesti. Kohteita oli kaikkiaan 183. Yksittäisiä rakennuksia löytyi kaikkiaan n. 400 kpl. Yhteensä koko alueella on noin 290 rakennettua pihapiiriä eli noin 63 % alueen rakennuskannasta on rakennettu ennen vuotta 1960. Vain muutama kiinteistönomistaja ei halunnut inventointia.

Liite 24: Esimerkki kohdekuvauksesta. Esimerkkinä kohde 174 Trompari

- Yksittäisten kohteiden arvotus

Kohteet esiarvotettiin ja pisteytettiin rakennuskonservaattori Tiina Lehtisaaren toimesta. Kohteet, jotka saivat yli 9 arvopistettä tulisi suojella kaavalla. Kohteille, jotka saivat 7 – 8 pistettä suositellaan suojelua. Lopullisen rakennuskannan arvotuksen laativat Pohjanmaan museon edustajana Kaj Höglund ja rakennuskonservaattori Tiina Lehtisaari 29.05.2007. Pisteytyksen lisäksi arvotukset tarkistettiin maastossa. Liite 26

Rakennussuojelukohteiksi arvotettiin seuraavat kohteet:

Sr-1 kohteet

Kaavamerkinnyt sr-1 / 10 lukusarjan jälkimmäinen numero viittaa kaavakartalla esitettyyn kohteen numeroon. Suluissa oleva numero viittaa inventointinumeroon. Inventointitiedoissa on kohteen tarkka esittely. Inventointitiedot on liitetty perustietoaineistoon

1. Valtaalan kivilta (kohde N:o 121, T.Lehtisaaren inventointi)

2. Harrila, mäkitupa tai torppa (kohde N:o 7, T.Lehtisaaren inventointi)

3. Ruumisvaunuhuone (kohde N:o 10, T.Lehtisaaren inventointi)

4. Lammi, mäkitupa (kohde N:o 11, T.Lehtisaaren inventointi)

5. Myöhäinen, mäkitupa ulkorakennuksineen (kohde N:o 15, T.Lehtisaaren inventointi)

6. Valtari, jälleenrakennusajan maatilan pihapiiri (kohde N:o 22, T.Lehtisaaren inventointi)

7. Orismalan asema ulkorakennuksineen (kohde N:o 23, T.Lehtisaaren inventointi)

8. Kaksoisvahtitupa (kohde N:o 28, T.Lehtisaaren inventointi)

9. Ent. perunajauhotehdas (kohde N:o 33, T.Lehtisaaren inventointi)

10. Orismalan mylly (kohde N:o 65, T.Lehtisaaren inventointi)

11. Katila, talonpoikaistalo ulkorakennuksineen (kohde N:o 72, T.Lehtisaaren inventointi)

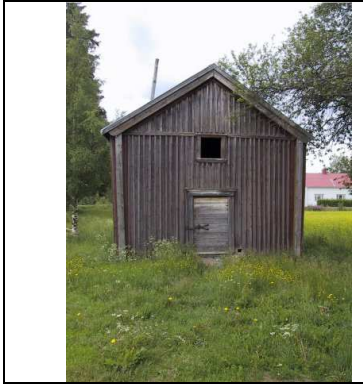
12. Orismalan vanha alakoulu (kohde N:o 82, T.Lehtisaaren inventointi)

13. Mattila, asuin-, liikerakennus (kohde N:o 91, T.Lehtisaaren inventointi)

14. Kannasto, ent. sotilasvirkatalon aitta (kohde N:o 93, T.Lehtisaaren inventointi)

15. Valtari, talonpoikaistalo (kohde N:o 102, T.Lehtisaaren inventointi)

16. Ritari, ent. osuuskauppa (kohde N:o 108, T.Lehtisaaren inventointi)

17. Kauppala, kaupan makasiinirakennukset (kohde N:o 110B, T.Lehtisaaren inventointi)

18. Mäki-Valtari, aitta (kohde N:o 112B, T.Lehtisaaren inventointi)

19. Ala-Maunuksela, talonpoikaistalon pikkutupa (kohde N:o 113, T.Lehtisaaren inventointi)

20. Lepistö, jälleenrakennusajan maatalan pihapiiri (kohde N:o 118, T.Lehtisaaren inventointi)

21. Riitiö, jälleenrakennusajan maatalan pihapiiri (kohde N:o 136, T.Lehtisaaren inventointi)

22. Riitiö, aitta (kohde N:o 136, T.Lehtisaaren inventointi)

23. Ylipään nuorisoseuran talo (kohde N:o 144, T.Lehtisaaren inventointi)

24. Peltola, maatilan pihapiiri (kohde N:o 146, T.Lehtisaaren inventointi)

25. Trompari, talonpoikaistalon pihapiiri (kohde N:o 168/ 174, T.Lehtisaaren inventointi)

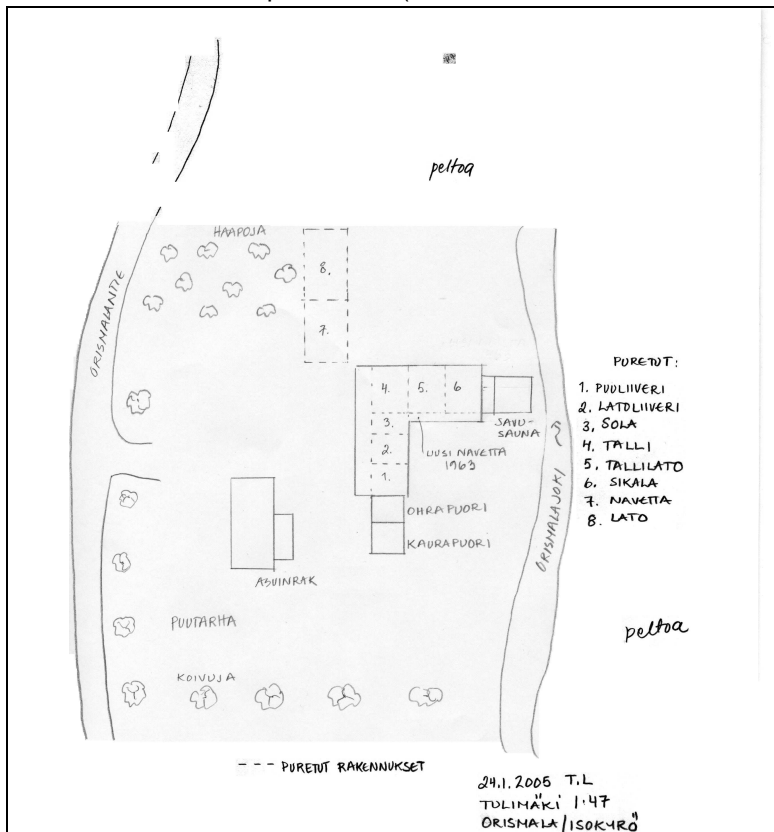
26. Peltoniemi, talonpoikaistalon pihapiiri (kohde N:o 175, T.Lehtisaaren inventointi)

27. Nortunen, talonpoikaistalo ja aitta (kohde N:o 109 sekä Kioskissa id 19263, T.Lehtisaaren inventointi)

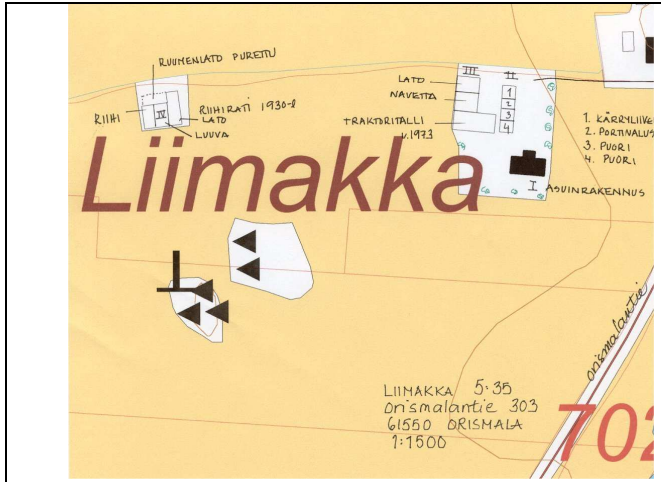
28. Tulimäki, talonpoikaistalo (Kioskissa id 19215, T.Lehtisaaren inventointi)

Sr-2 kohteet

Kaavamerkinnyt sr-2 / 10 lukusarjan jälkimmäinen numero viittaa kaavakartalla esitettyyn kohteen numeroon. Suluissa oleva numero viittaa inventointinumeroon. Inventointitiedoissa on kohteen tarkka esittely. Inventointitiedot on liitetty perustietoaineistoon

29. Liimakka, talonpoikaistalo (kioskissa id 19233, T.Lehtisaaren inventointi)

30. Rantala asuinrakennus, Sukan sahan konttori (kohde N:o 69, T.Lehtisaaren inventointi)

31. Jokiranta, asuinrakennus (kohde N:o 75, T.Lehtisaaren inventointi)

32. Vanha kansakoulu (kohde N:o 76, T.Lehtisaaren inventointi)

33. Nurmi I, asuin-, liikehuoneisto (kohde N:o 80, T.Lehtisaaren inventointi)

34. Matinlinna ent. Laurila, maatilan asuinrakennus (kohde N:o 83, T.Lehtisaaren inventointi)

35. Koskiniemi, mäkitupa (kohde N:o 17, T.Lehtisaaren inventointi)

36. Sillanpää, nahkuriliike ja asuinrakennus (kohde N:o 120, T.Lehtisaaren inventointi)

37. Pyöräkorjaamo ja maalaamo (kohde N:o 180, T.Lehtisaaren inventointi)

Kohteita, joissa asuinrakennus on 1800-luvulta on noin 15% kaikista inventoiduista kohteista. Säilyneistä on suurin osa Mäkitupalaisasuntoja. Katilan tilan 1 ½-kerroksinen pohjalaistalo on rakennettu vuonna 1848 ja on parhaiten säilynyt esimerkki senaikaisesta maatalon päärakennuksesta. Lisäksi tilan pihapiirissä sijaitsee luultavasti alueen vanhin rakennus, 1700-luvulla rakennettu aitta. Pohjalainen rakentamistapa kehittyi 1700 ja 1800 luvuilla ja saavutti huipunsa 1800 luvun lopulla. Rakennukset sijoitettiin nauhamaisesti jokien ja teitten varrelle tai peltoaukeiden reunalle. Alueen mäkitupalaisasutus on sen sijaan keskittynyt kallioisille metsille, paikkoihin joilla ei ole ollut taloudellista merkitystä.

Horisontaalisen maiseman vastapainoksi kehittyi rakentamistapa, jolle on tunnusomaista vertikaalisuus. Perinteisen rakennustaidon edustavimpiin näytteisiin kuuluu pohjalainen kaksifooninkinen, jonka tarkoituksena on ollut tilanomistajan vaurauden osoittaminen. Perinteisellä rakennustyyliä tehdyille rakennuksille ovat tyypillistä harmoniset mittasuhteet, viimeistellyt yksityiskohdat, komeat kiuksit ja punamultaväri. 1900 luvulla rakennetuissa, useimmiten

uusjakojen yhteydessä siirretyissä rakennuksissa on jo havaittavissa kertaustyylien tyylipiirteitä.

Vuosien 1900 – 1920 välisenä aikana rakennettuja kohteita oli 29 kpl 183kpl:sta eli noin 16 % kaikista inventoiduista kohteista. Tällä aikavälillä rakennetut talot ovat tyyliiltään joko perinteisiä 1 ½-kerroksisia pohjalaistaloja (1900-l alussa) tai Jugend-piirteitä (frontonit, ikkunaruu-dutus ym.) omaavia maaseudun asuinrakennuksia (1910-l). Hyvät esimerkit tämän ajanjakson rakennuskannasta on mm. Vuotilan (Kohde 173), Peltoniemen (Kohde 175) ja Liimakan (Kohde 68) tilojen asuinrakennukset. Lisäksi 1920-luvulla rakennetut maatilan päärakennukset voidaan luokitella kokonsa ja tyylipiirteidensä puolesta edellä esitettyyn ryhmään. Paras esimerkki 1920-luvun klassismista on Tromparin tilan pihapiiri rakennuksineen (Kohde 174).

Vuosina 1920 – 1940 rakennettuja kohteita on noin 17% kaikista inventoiduista kohteista. Vielä 1920-luvulla rakennetut maatilan asuinrakennukset olivat melko suurikokoisia 1 ½-kerroksisia pohjalaistaloja. 1920-luvun jälkeen ei ole enää juuri uusia maatiloja syntynyt ja 1930 – 1940-luvuilla alueella rakennettiin lähinnä maaseudun pientaloja (tupa ja kaksi kamaria). Esimerkkeinä senaikaisesta rakentamisesta voisi mainita kohteet 149, 151 ja 157, jotka sijaitsevat Napuen kylässä.

Jälleenrakennusaika vuosina 1940 – 1960 oli vilkasta rakentamisen aikaa. 42% inventoiduista kohteista on rakennettu kyseisenä ajanjaksona. Suurin osa kohteista on ns. rintamamiestaloja, joita rakennettiin sekä valtion luovuttamille ns. rintamamiestonteille että yksityisten maille. Tuolloin rakennettiin sekä maatilojen pihapiirejä että omakotitaloja. Vielä 1940-luvulla rakennetut talot ovat yleensä hirsirunkoisia. Lautarakenteinen, purutäytteinen runkorakenne yleistyi vasta 1950-luvulla. Moniin jälleenrakennusajan kohteisiin on tehty tyyliin sopimattomia muutoksia, lähinnä 1980- ja 1990-luvuilla. Näitä ovat mm. lisälämpöeristys ulkopuolella, uusi ulko- vuorauksen jäsentely, ikkuna-aukkojen muutokset ja ikkunoiden tyylistä poikkeava ruudutus ja ns. elintasosiivet.

liite: 25 Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden sijainti
liite: 26 Rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arvotus

- Laajemmat arvokkaat kokonaisuudet

Yhtenäisenä säilyneet ja kehityskelpoiset alueet on merkitty karttaan ja jokaiselle alueelle on annettu kirjaintunnus.

A – Maatilojen pihapiirejä, joiden päärakennukset 1920-luvulla rakennettuja 1 ½-kerroksisia pohjalaistaloja tai 1910-luvulla rakennettuja 1 ½-kerroksisia, Jugendpiirteitä omaavia asuinrakennuksia. Myös kohteiden pihapiirit ulkorakennuksineen ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin. Pihapiirien ja asuinrakennusten ulkoasun säilymiseen tulee kiinnittää huomiota. Alue sijaitsee Orismalan tien ja joen varren nauha-asutuksessa.

Kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 174 ja 175 sekä 2005 inventoidut kohteet Orismalantie 414 sekä 417

Kuva 12. Esimerkki maatalojen pihapiireistä, asuinrakennus, kohde 175 Peltoniemi. Kohde on säilynyt alkuperäisessä asussa ja se edustaa aikakaudelle ja paikkakunnalle luonteenomaista rakentamista (1900 luvun alun tyylinen maatalon päärakennus). Tiina Lehtisaari

B – Rintamamiestalo-alue

Alue sijaitsee Orismalan aseman ja Vaasa-Seinäjoki radan eteläpuolella. Suurin osa rakennuksista on rakennettu Kannastontien varteen. Osa jälleenrakennusajan taloista on rakennettu valtion luovuttamille ns. rintamamiestalo tonteille. Valtio lunasti alueen pellot tonttimaiksi Korvola- nimiseltä tilalta II Maailman Sodan jälkeen. Tontteja luovutettiin lähinnä sotaveteraaneille ja Karjalan siirtolaisväestölle. Tonteille rakennettiin tyyppipiirustusten mukainen asuinrakennus ja saunan ja liiverin käsittävä ulkorakennus. Muutamissa pihapiireissä on myös karjarakennuksia. Lähes kaikki rakennukset on rakennettu 1950-luvun alussa. Alueen yhtenäisyyttä rikkoo muutamiin kohteisiin tehdyt tyyliin sopimattomat muutokset (lähinnä elintasosiipi) sekä kahden pihapiirin vesakoituminen ja asumattomuudesta johtuva talojen ränsistyminen.

Kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 36 – 44. Kohde 34 on rakennettu 1900-luvun vaihteen tienoilla. Alueella sijaitsee myös muutama 1960- ja 70-luvulla rakennettu omakotitalo.

Kuva 13. Ilmakuvassa Orismalan asemanseutua ja sen eteläpuolella sijaitsevaa rintamamies-taloaluetta.

C – Orismalan keskusta ja asemanseutu

1880-luvulla valmistui Seinäjoki – Vaasa välinen rata ja Orismalan asema-alue rakennettiin. Asema-alueella on säilynyt itse asemarakennus ja siihen kuuluvat kellari ja talousrakennus. Lisäksi aseman lähellä sijaitsee sauna ja toinen maakellari, jotka ovat olleet asuin-kasarmeissa asuvien valtionrautateiden työntekijöiden käytössä. Asuin-kasarmeja on ollut aikoinaan kaksi ja ne ovat sijainneet radan eteläpuolella, kun asema ja muut rakennukset on rakennettu radan pohjoispuolelle. Asuin-kasarmit on purettu. Viimeisin niistä 1990-luvulla. Myös aseman vieressä sijainnut tavaramakasiini on purettu. Asema-alueelta johtaa pitkä koi-vukuja (vesakoitunut ja rikkakasvillisuuden peitossa) kaksoisvahtituvalle, joka nykyään toimii ryhmäperhepäivähoitolana (ryhmis). Kaksoisvahtituvan pihapiirissä sijaitsee lisäksi sauna ja ulkorakennus.

Asema-alue kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 23 ja 28

Kuva 14. Esimerkki Orismalan asemanseudun rakennuskannasta, kohde 28B kaksoisvahtituvan ulkorakennukset. Tyypillisiä asema-alueen ulkorakennuksia, jotka ovat säilyneet poikkeuksellisen hyvin alkuperäisessä asussaan. Tiina Lehtisaari

Orismalan asema synnytti viereensä kyläkeskuksen asuin- ja liikehuoneistoineen. Orismalan keskusta sijaitsee Orismalan tien varressa noin 8km Vaasaan viedältä Valtatie 16. Suurin osa keskustan kauppa-, asuin – ja liikehuoneistoista on rakennettu jälleenrakennusajalla. Alueella sijaitsee myös rakennuksia 1960- ja 1970-luvuilta. Monet alueen liikehuoneistoista on kokonaan asuinkäytössä. Keskustassa on vielä kyläkauppa, pankki, asiamiesposti, neuvola ja päiväkotit. Asemarakennuksien lisäksi alueella on säilynyt yksi asuin- ja liikerakennus 1880-luvulta.

Keskusta alueeseen sisältyvät kohteet: 24, 25, 26, 27 ja 29.

Aivan keskustan tuntumassa, sen pohjoispuolella sijaitsee 1900-luvun alun ja 1950-luvun rakennuskantaa (Alue H).

Radan eteläpuolella noin 0,5 km päässä kyläkeskuksesta sijaitsee vuonna 1925 rakennettu Orismalan kansakoulu. Myös koulun ympärillä on vanhaa rakennuskantaa lähinnä 1900-luvun alkupuolelta, joka myös muodostaa oman melko yhtenäisenä säilyneen ja kehityskelpoisen kokonaisuuden. Tätä aluetta pilaa lähinnä 1970-luvulla rakennetut omakotitalot koulun viereissä.

Tähän alueeseen sisältyvät kohteet ovat: 68 – 79.

D – Annalanmäen mäkitupalaisalue

Annalanmäki sijaitsee metsäisellä kalliolla peltoaukean laidalla. Aluetta rajaa etelässä Seinäjoki – Vaasa rata ja lännen suunnassa Kalliojärvi. Alueen itäpuolella aukeaa peltolakeus. Osa Annalanmäen alueesta on aikoinaan ollut Orismalan kylän omistamaa jakamatonta yhteis-

maata, josta on vuokrattu kylän tilattomalle väestölle asuinpaikka. Osa mäkituvista on taas rakennettu Lehtolan ja osa Monosen tilan maille.

Annalanmäen mäkitupalaisalueella on säilynyt useita 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa rakennettuja pieniä mäkitupia, jotka sijaitsevat sikin sokin metsäisellä kalliolla. Mäkituvat ovat säilyneet lähinnä kahden ja kolmen talon ryhminä. Talot on rakennettu hirsistä ja niiden pohjakaavaa käsittää yleensä tuvan, porstuan ja kamarin. Alueella on myös yksi pohjalaistalo, jälleenrakennuskauden asuinrakennuksia, 1960-luvun omakotitaloja ja yksi (kutakin) 1970-, 1980- ja 2000-luvulla rakennettu asuinrakennus. Annalanmäellä on myös 1960-luvulla rakennettu vesitorni. Sen on rakentanut Orismalan vesiosuuskunta ja liitetty myöhemmin Isonkyrön kunnan vesilaitokseen.

Alueen kokonaisuuden hahmottamista hieman haittaa mäkitupien ympärillä oleva sankka kasvillisuus, uudisrakentaminen ja muutamiin rakennusten ulkoasuun tehdyt tyyliin sopimattomat muutokset. Kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 1-22

Kuva 15. Esimerkki Annalan mäkitupalaisalueelta, kohde 9, Mäki. Alkuperäiseltä pohjakaavaltaan tyypillinen maaseudun pienasunto. Tiina Lehtisaari

E - Kontturinmäen ryhmäkylä muodostelma

Kontturinmäki on maisemallinen kiintopiste. Se sijaitsee Valtaalan kylässä, valtatie 16 vieressä korkealla mäellä. Alue on ryhmäkylämuodostelma, jota vuosien 1907 – 1915 suoritettu isojaon uudelleen järjestelyn aikainen rakennusten siirtäminen ei ole täydellisesti rikkonut. Alueella on säilynyt useita 1800-luvun lopulla rakennettuja 1 ½- ja 2-fooninkisia pohjalaistaloja, joista osa on alkuperäisesti ollut asuin- ja liikerakennuksia. Kontturinmäki on kuitenkin vanha asuinpaikka ja siellä on aikoinaan sijainneet Valtaalan kylän kantatilat (Kallio, Valtari, Nortunen, Lakari ja Maunuksela).

Pohjalaistalojen lisäksi alueella sijaitsee holvattu kivisilta 1880-luvulta, jälleenrakennusajan rakennuskantaa ja asuinrakennuksia 1960- ja 1970-luvuilta. Kaikki vanhat kauppakiinteistöt on muutettu asuinkäyttöön. Alueen yhtenäisyyttä rikkoo muutamiin rakennuksiin tehdyt tyyliin sopimattomat muutokset. Tulevaisuudessa pitäisi ohjata rakennusten omistajia tekemään palauttavia korjaustoimenpiteitä. esim. Ikkuna-aukotusten palauttaminen. Lisäksi Kivisilta vaatii kunnostavia toimenpiteitä säilyäkseen.

Kontturinmäki ja kivisilta ovat olleet kautta aikojen kylän kohtauspaikkana. Kivisillantien ja Korttesluomantie risteyksessä on sijainnut mm. kahvila sekä parkkilato, jonka seinässä on ollut ilmoituksia tansseista ja elokuvista. Kahvila on aikoinaan sijainnut Taittosen vanhassa nahkuriverstaan kiinteistössä. Talo on edelleen olemassa, mutta melko huonossa kunnossa. Kivisillan ja Kontturinmäen kautta on kulkenut tie sisämaasta Vaasaan aina vuoteen 1937 saakka. Tuolloin valmistui noin puolen kilometrin mittainen uusi tie ja silta Orismalanjoen yli, lähelle Kyrönjokea.

Kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 104, 106 – 113, 120 ja 121.

Kuva 16. Esimerkki Kontturinmäen ryhmäkylä muodostelmasta kuvattuna koillisesta Perttiläntieltä. Tiina Lehtisaari

F - Korttesluomantien varren nauha-asutusta

Korttesluoman tien varressa, Kalliojärven leirintä- ja huvialueen länsipuolella sijaitsee yhtenäisenä säilynyt nauha-asutusmuodostelma. Alueella sijaitsee 1800-luvulla rakennettuja mäkitupia, jälleenrakennusajan omakotitaloja ja maatilan pihapiirejä sekä kaksi 1920-luvun vaihteen tienoilla rakennettua pohjalaistaloa. Osa rakennuksista sijaitsee Valtaalan kylän omistamalla yhteismaalla, jotka on myöhemmin (1960-l?) saanut lunastaa itsenäiseksi. Suurin osa rakennuksista on nykyään vapaa-ajan käytössä. Osa asuinrakennuksista ovat tyhjillään ja vaativat kunnostavia toimenpiteitä säilyäkseen. Alueen yhtenäisyyttä rikkoo muutamiin rakennuksiin tehdyt tyylisiin sopimattomat muutokset (Ikkuna-aukotusta suurennettu 1960-luvulla).

Kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 124 – 132.

Kuva 17. Esimerkki Korttesluomantien varren nauha-asutuksesta, kohde 128 Nylund . Kohde edustaa aikakaudelle (40 – 50 luku) ja alueelle luonteenomaista rakentamista. Muurarimestari Daavid Laarin rakentama. Tiina Lehtisaari

G - Orismalan mylly ja sen lähiympäristö

Orismalan joen varressa, Myllymäen länsireunalla on säilynyt myllyrakennus, joka on rakennettu n.1910-luvulla. Samalla paikalla on perimätiedon mukaan ollut mylly jo 1500-luvulla ja 1800-luvulla peräti viisi myllyä. Myllymäellä sijaitsee kaksi maaseudun pienasuntoa, 1800-luvulta ja 1940-luvulta. Lisäksi Myllymäellä sijaitsee perimätiedon mukaan vanha luola, johon ihmiset ovat piiloutuneet Isonvihan aikana 1700-luvulla. Myllyn lähiympäristössä sijaitsee myös yksi pohjalaistalo ja jälleenrakennusajan omakotitalo.

Myllyrakennus vaatii välittömiä kunnostustoimenpiteitä säilyäkseen.

Liite 13: Orismalan myllyt 1862, (kartta piirretty torpparinpojan Knookalan kuoleman tapauksen selvittelyn yhteydessä)

Kokonaisuuteen kuuluvat kohteet: 62, 64 – 67.

Kuva 18. Orismalan mylly, kohde 65. Kohde edustaa katoavaa kulttuuriympäristöä. Se on säilynyt sekä ulkoasultaan että sisätiloiltaan poikkeuksellisen alkuperäisenä. Kuvassa koski ja pato. Tiina Lehtisaari

H - Orismalan tien varren nauha-asutusta

Orismalan keskustan pohjoispuolella sijaitsee tiheästi rakennettu nauha-asutusmuodostelma. Alueen rakennuskanta koostuu 1900-luvun alussa rakennetuista maatilan päärakennuksista ja asuin- ja liikerakennuksista sekä jälleenrakennusajan omakotitalojen pihapiireistä. Alueen vanhin rakennus on 1900-luvun vaihteessa rakennettu alakoulu (nyk. asuinrakennus). Melko yhtenäisenä säilynyttä kokonaisuutta rikkoo muutamat 1970-luvulla rakennetut asuinrakennukset ja konehallit sekä 1990-luvulla rakennetut rivitalot.

Kokonaisuuteen kuuluvat kohteet: 32, 80 – 86 ja 91.

Kuva 19. Esimerkki Orismalan tien varren nauha-asutuksesta, kohde 83 Matinlinna. Kauempana pellolla on tilan riihirakennus. Tiina Lehtisaari

I - Napuen risteys

Napuen kylätien ja Pohjankyröntien risteyksessä sijaitsevalla mäellä on aikoinaan sijanneet Napuen kylän vanhat kantatilat ja niiden alapuolella peltoaukean ja mäen reunalla mäkitupalaisasutusta. Valitettavasti vanhasta rakennuskannasta ei ole juuri mitään säilynyt. Nykyään alueen rakennuskanta koostuu hyvin eri-ikäisistä rakennuksista. Siellä sijaitsee mm. jälleenrakennuskaudella rakennettuja mautilojen pihapiirejä, kaksi 1 ½-kerroksista mautilan päärakennusta 1910-luvulta, Raution kantatilan päärakennus 1800-luvulta (ulkoasu muuttunut), polkupyöräkorjaamo ja maalaamorakennus 1900-luvun alkupuolelta sekä uudempaa rakennuskantaa 1960 – 2000-luvuilta.

Kokonaisuuteen kuuluvat kohteet: 147 – 149 ja 176 – 181.

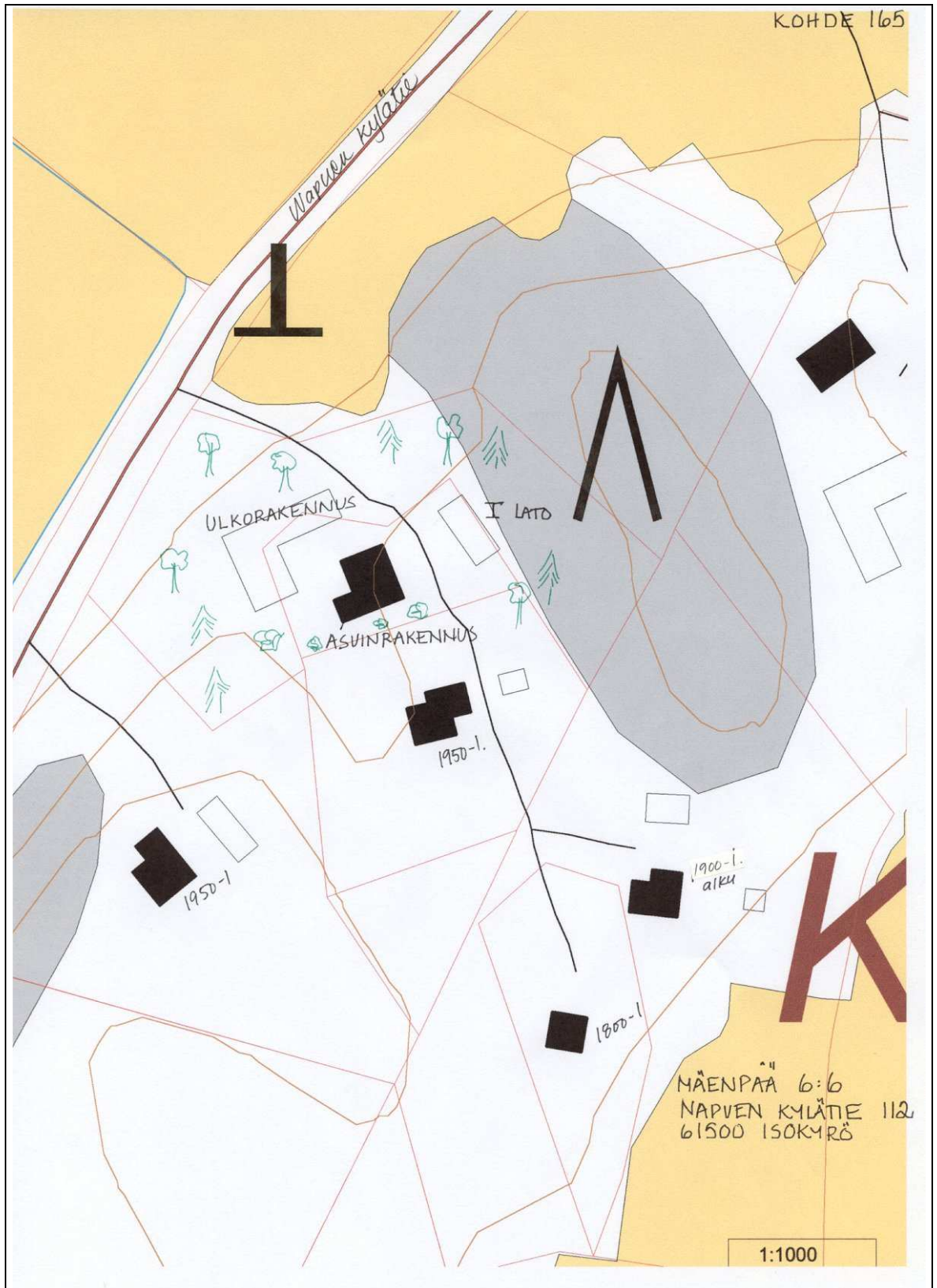

Kuva 20. Esimerkki Napuen risteyksen asutuksesta, kohde 176. Kohde sijaitsee Kyrönjoen varren nauha-asutuksessa Pohjankyröntien ja valtatie risteyksessä. Tiina Lehtisaari

J – Salonmäen vanha asuinalue

Salonmäki on metsäinen kallio, joka sijaitsee Napuen kylätien vieressä. Alueen rakennuskanta koostuu nykyään lähinnä jälleenrakennusajan omakotitaloista. Lisäksi siellä on säilynyt Koiviston tilan asuinrakennus 1900-luvun alusta ja vanha maaseudun pienasunto, joka on ilmeisesti rakennettu 1800-luvun puolella. Perimätiedon Salonmäki on vanhaa mäkitupalaisaluetta? Suurin osa alueen rakennuksista ovat metsikön ympäröimänä eikä niitä näe kylätiellä kulkiessa.

Kokonaisuuteen sisältyvät kohteet: 162 – 166 ja 170.

Kuva 21. Kartta Salonmäen asuinalueelta, Tiina Lehtisaari

K - Sepänmäen mäkitupalaisalue

Sepänmäen vanha mäkitupalaisalue sijaitsee metsäisellä kalliolla, jota ympäröi peltoaukeat. Rakennukset sijaitsevat alueella sikiin sokin. Alueen vanhimmat säilyneet rakennukset ovat 1900-luvun alusta ja nuorimmat 1960 – ja 1980-luvuilta. Sepänmäellä on aikoinaan sijainnut

myös Orismalan kyläkunnan paja ja nimestä päätellen siellä on asunut paljon seppiä ja käsitöläisiä. Alueelta on purettu useita mäkitupia ja lähes kaikkien vanhojen rakennusten ulkoasuihin on tehty muutoksia. Tästä johtuen ei kokonaisuus enää hahmotu kovin yhtenäisenä.

Kokonaisuuteen kuuluvat kohteet: 51 - 56 ja 59.

Kuva 22. Esimerkki Sepänmäen mäkitupalaisalueelta, kohde 59 Kultti: Asuinrakennuksen julkisivu kylätielle. Tiina Lehtisaari

liite 27: Rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kokonaisuudet

2.2.3. Maisemarakenne ja maisemakuva

Maisemarakenteen perusosat ovat maaperä, kallioperä, ilmasto, vesi, elollinen luonto ja kulttuurisysteemi. Maisemarakenne muodostuu näiden perusosien muodostamasta dynaamisesta kokonaisuudesta. Maisemakuvalla tarkoitetaan maisemarakenteen silmin havaittavaa ilmaisu. Maisemakuvaan vaikuttavat lisäksi voimakkaasti myös maankäytön luonne ja rakennetun ympäristön ominaispiirteet.

Ylipään alue on tyypillistä Kyrönjokilaakson maisema-aluetta. Alueen maisemaa hallitsevat laajat savitasankojen viljelyaukeat, joitten keskellä kohoavat saarekkeina kallioiset mäkimaat tai yksittäiset voimakaspiirteiset kalliot, kuten Kunellinkallio, Aittomäki, Komiatkalliot, Rengonmäki ja Myllymäki. Jokilaaksot ovat hedelmällisiä kun taas kallioiset mäkimaat ovat huuhtoutuneisuudesta johtuen karuja ja kivikkoisia. Viljelyaukeiden pinta on noin 25 m merenpinnan yläpuolella. Kallioiset mäkimaat kohoavat parikymmentä metriä tasankoa korkeammalle.

Liite 28: Viljelty peltolakeus. Orismalassa ja Napuella maisemaa hallitsevat pellot

Liite 29: Kalliot ja kallioiset mäkimaat. Valtaalassa maisema on savitasangoilta kohoavien kallioisten mäkimaiden ja peltojen muodostamaa vaihtelevaa ja rikasta ympäristöä.

Asutus on perinteiseen etelä – pohjalaiseen tapaan sijoittunut laaksoihin ja joen rantojen korkeimpiin kohtiin, jonne tulvavedet eivät ole ulottuneet.

Maakunnassa on ollut myös tyypillistä valita rakennuspaikka laakson ja selänteen väliseltä reunavyöhykkeellä. Tästä on alueella tyypillisenä esimerkkinä mm. Annalanmäen asutus.

Maisemakuvan tärkeimmät elementit ja ominaisuudet ovat:

- suuri mittakaava
- horisontaalisuus
- yhtenäinen väritys vuodenaikojen mukaan, tuoreen vihreä, kypsän viljan keltainen, mullan musta tai lumen valkoinen
- tehoviljely korostaa yhtenäisyyttä
- pitkät näkymät
- taivaan korostuminen
- selänteiden tummat jokilaaksoja rajaavat reunametsät
- lakeus

Korkeat kallioiset mäet

liite 30: maisema-analyysi

Kansallismaisema ja valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ja valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen ympäristö.

Kyrönjokilaakso kuuluu Pohjanmaan maisemamaakuntaan ja Etelä-Pohjanmaan viljelylakeuksien seutuun. Kyrönjokilaakso on yksi kansallismaisemaksi määritelty alue Suomessa sekä osa Valtakunnallisesti arvokasta Kyrönjokilaakson maisema-alueita. Ympäristöministeriö nimisi 1993 kaikkiaan 27 maisemakokonaisuutta kansallismaisemiksi. Suomen kansallismaisemat kuvastavat maamme kulttuurin lähtökohtia ja edustavimpia luonnonpiirteitä sekä perinteisiä maankäyttötapoja ja niiden vaikutusta maisemaan. Kansallismaisemien yhtenä tarkoituksena on herättää huomaamaan oman alueen ainutlaatuiset ja arvokkaat kohteet. Monet Kansallismaisemista ovat olleet pitkään suomalaisuuden keskeisiä sielunmaisemia. Kyrönjokilaakson kansallismaiseman määrittely:

” Kyrönjokivarsi ja eteläpohjalaiset viljelylakeudet Kyrönjokilaakson viljelylakeuksien ja latomien juuret ovat jo rautakaudella alkaneessa maanviljelykulttuurissa. Vanhin asutus seurailee jokivartta.”

Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita on Suomessa yhteensä 126.

liite 31: Valtakunnallisesti arvokas Kyrönjokilaakson maisema-alue

2.2.4 Ympäristön tila ja häiriötekijät

Luonnon sietokyvyn suhteen alueella on jonkin verran ympäristökuormitusta. Alueen maaperä on eroosioherkkää, vesistöt alttiita rehevöitymiselle ja maisemakuva herkkää rakentamisen vaikutuksille. Jokivesistöjen tila on valtakunnan heikoimpia.

Vesistöjen veden laatu

Pohjanmaan joet muodostavat hydrologialtaan omaleimaisen alueen. Joet virtaavat laajojen ja tasaisten peltoaukeiden läpi, järviä on vähän, ja jokiuomien kaltevuus on kauttaaltaan pieni. Kyrönjoki on Etelä-Pohjanmaan suurin joki ja se tulvii erittäin herkästi.

Kyrönjoen veden laatu on heikko johtuen voimakkaasta hajakuormituksesta sekä rikkimailta tulevasta happokuormasta. Kyrönjoen vedenlaadussa on suuria vuodenaikaisvaihteluja. Heikoimmillaan veden laatu on keväällä tulvien jälkeen ja syksyllä sateiden jälkeen. Näinä aikoina happamuus saattaa vaarantaa kalojen elinmahdollisuudet. Kyrönjoki on luokiteltu vesien käyttökelpoisuusluokituksen mukaan välttäväksi koko pituudeltaan, ainoastaan pari sen latvaosaa kuuluu luokkaan tyydyttävä. Ruoppaukset ovat huonontaneet veden laatua entisestään.

Tulvakorkeudet

Kyrönjoki

Ympäristökeskuksen lausunnon mukainen tulva-alueen raja on merkitty liitteeseen 32. Tulva-alueeksi on määrittelyssä on huomioitu Maa- ja metsätalousministeriön asettaman suurtulvatyöryhmän mietintö.

Mietinnössä esitetään varautumaan rakentamiskorkeuksia määrättäessä 1/100 vuodessa toistuvan tulvan mukaisiin korkeuksiin.

Orismalanjoki

Orismalanjoella on vireillä hanke joen tulvajärjestelyistä. Hanke ei ole saanut myönteistä rahoituspäätöstä Isonkyrön eikä Ylistaron kunnanvaltuustoissa.

Liite 32: Tulva-alueen raja

Ilman laatu

Paikallisia ilman laatua heikentäviä tekijöitä ovat valtatieliikenteen aiheuttamat päästöt sekä karjatilojen toiminnasta aiheutuvat hajuhaitat. Karjatiloja on kuitenkin koko alueella vähän ja ne sijoittuvat asutukseen nähden siten, ettei suurempaa häiriötä aiheudu. Liikenteestä luontoon joutuu lyijyä ja muita raskasmetalleja. Alueen tuotantolaitokset eivät aiheuta merkittäviä muutoksia ilman laatuun.

Ilman laatuun vaikuttavat myös kauempaa kulkeutuvat saasteet kaukokulkeumana ja happamina sateina. Sadeveden pH 1996 alueella oli luokkaa 4,8 – 5 ja rikkilaskeuma 200 –300 mg/m². Luontovaikutukset ovat lieviä.

Melu

Merkittävä ympäristön häiriötekijä alueella on niin maantie- kuin raideliikenteen aiheuttama melu ja tärinä.

Tielaitoksen lausunnon mukaan valtatieen melualueet yli 55 dB(A) ovat tienkeskilinjasta liitteen 33 mukaiset.

liite 33: Ajoneuvoliikenteen melualueet

Lisäksi liikenneväylät aiheuttavat esteitä liikkumiselle. Ongelmia aiheutuu niin maatalouden hitaalle koneliikenteelle, kevyelle liikenteelle sekä luonnon eläimille.

Visuaaliset viihtyvyyden häiriötekijät

Maaseudun rakennettu ympäristö on herkkä muutoksille. Visuaaliset häiriötekijät vaikuttavat ihmisen viihtyvyyteen, alueen asukkaiden omanarvontuntoon ja ennen kaikkea siihen kuvaan, millä ulkopuoliset arvioivat aluetta mahdollisena asuinpaikkana. Visuaalisina häiriötekijöinä voidaan pitää täysin olemassa olevasta rakennuskannasta piittaamatonta ja poikkeavaa rakentamista, passiivista varastointia, hoitamattomia pajuttuneita peltoalueita, teitten varsia tai tonttialueita mutta myös vanhaa hoitamatonta ja ränsistynyttä rakennuskantaa.

2.2.5. Liikenne ja yhdyskuntatekniikka

Liikenne

Alueelta on toimivat ja hyvät liikenneyhteydet niin lähikaupunkeihin Vaasan ja Seinäjoelle kuin kunnan keskustaan. Alueen pohjoisosassa kulkee Kyrönjokea myötäilevä valtatie 18 Laihia - Kyyjärvi (sininen tie Vaasasta Joensuuhun). Tielaitoksen ylläpitämät maantiet ja paikallistiet kunnan hoitamien yksityisteiden kanssa muodostavat tiheän alueen sisäisen tieverkoston sekä yhteydet alueen kautta Ylistaroon, Ilmajolle ja Laihialle sekä Orisbergiin.

Tielaitoksen ylläpitämiä maanteitä ovat:

Orismalantie / Orisbergintie 7026, hoitoluokka III (Orisberg / Ilmajoki)

Asemakuja 7027, hoitoluokka III

Leväluhdantie 7031, hoitoluokka III (Ylistaro)

Orismalantie 7032, hoitoluokka II

Akkaasillantie, hoitoluokka II

Tielaitoksen ylläpitämiä paikallisteitä ovat:
Pohjankyröntie 17657, hoitoluokka I B
Napuen kylätie 17627, hoitoluokka III
Kortesluomantie 17581, hoitoluokka III
Paanatie 17563, hoitoluokka III

Kunnan hoidossa ovat seuraavat yksityistiet:
Sepänmäentie, Jokisenkuja, Katilantie, Millantie, Annalanmäentie, Ristimäentie, Kivisillantie, Vallinkuja
Liite 35: Alueen tiet

Yhdyskuntatekninen huolto

Koko Ylipään alue on kunnallisen vesihuollon piirissä. Kunnallinen viemäriverkosto on laajennettu käsittämään Ylipään alueen tiheimmin asutut alueet Kortesluomantien, Orismalantien ja Annalanmäentien varrella Kalliojärven suuntaan. Vesihuollon kehittämissuunnitelman mukaan viemäriverkosto tullaan laajentamaan Ylipään alueelle oheisen liitteen mukaisesti. Laajennus käsittää Kontturinmäen ja Napuen vt. 18 pohjoispuolisen alueen.
liite 36: Olemassa oleva vesi- ja viemäriverkosto sekä suunnitelman mukaiset viemäriverkon laajennukset.

Sähkön jakelusta vastaa Fortum.

2.2.6. Maanomistusolosuhteet

Alue on pääasiassa yksityisessä omistuksessa. Valtion maanomistus rajoittuu asema-alueeseen, raide- ja maantieliikennealueisiin. Kunnan omistuksessa ovat urheilualueet ja Valtalan koulun alueet sekä muutama asuinrakentamisen mahdollistava tontti Orismalassa.

2.2.7. Suunnittelutilanne

2.2.7.1 Maakuntakaava

Isonkyrö kuuluu Pohjanmaan liittoon ja Vaasanseudun seutukuntaan. Pohjanmaan maakuntakaava on vahvistettu 2010.

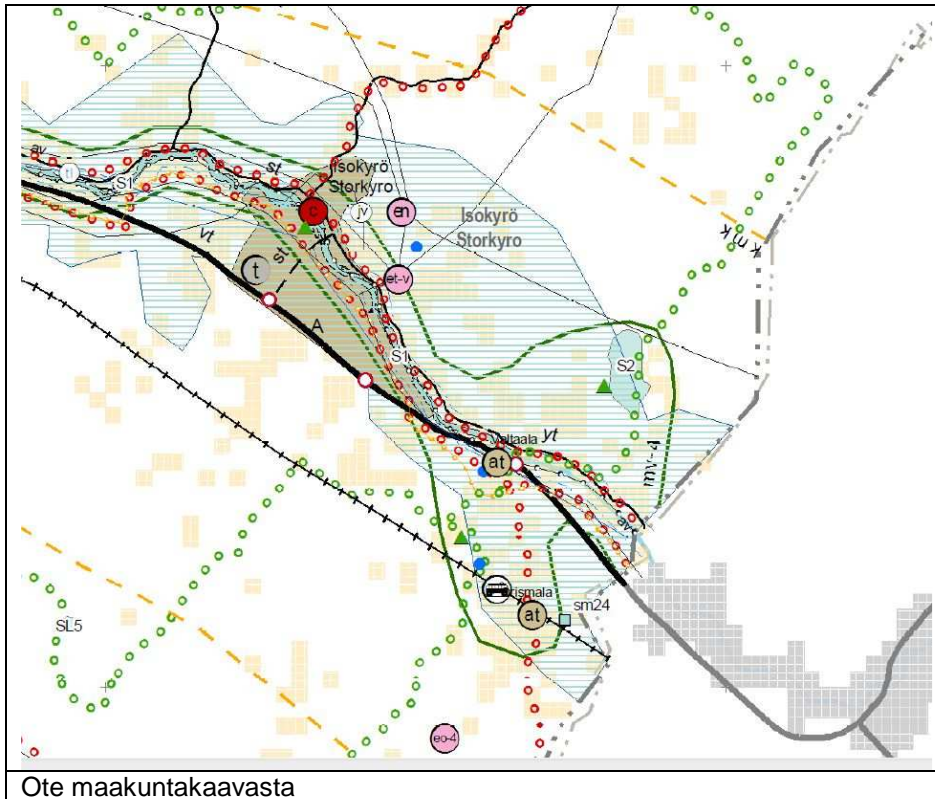
Pohjanmaan maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteen kehitysnäkymiä on tarkasteltu maakuntakaavaprosessin aikana useiden selvitystöiden kautta. Vaasanseudun seutukunnan muodostavat Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat yhdessä.

Skenaariotarkastelu osoittaa selkeästi kolme erilaista kehityksen suuntaa. Polarisaatiomalli tuo voimakkaan keskittymisen Vaasaan sekä mahdollisesti näiden läheisyydessä sijaitseviin kuntakeskuksiin. Kehitysvyöhykeskenaario osoittaa lähinnä nykyisen muotoisen kehityksen jatkumista ja siinä keskittymistä tapahtuu hyvien liikenneyhteyksien ympärille. Pohjanmaalla yksi potentiaalisista kehityskäytävistä on Vaasan ja Seinäjoen välinen vyöhyke maantie-, raide-, lento- ja meritieyhteyksineen. Lähikeskusskenaario osoittaa kehityksen alueellisen ja maanläheisen suunnan, jos globaali talouskehitys murenee ja ilmaston muutoksen ja ympäristön luomat selviytymisstrategiat nousevat keskeisiksi vaikuttajiksi. Väestö ei keskity enää vain kaupunkiin vaan myös maaseutu-asuminen viljelymahdollisuuksineen houkuttelee jokilaaksoihin.

Aluerakenneskenaariomalleista ei valittu pelkästään yhtä vaihtoehtoa maakunnan aluerakenteen pohjaksi, vaan niistä valittiin sellaiset kehitystekijät ja näkyvissä olevat suunnat, jotka parhaiten tukevat haluttua kehitystä. Skenaarioiden tehtävänä on ollut toimia taustapeilinä, johon erilaisia kehitystrendejä ja uhkia on voitu heijastaa, jotta mahdolliset negatiiviset vaikutukset voitaisiin välttää.

Pohjanmaan tavoitellussa aluerakenteessa korostuu elinvoimaiset kaupunkiseudut ja hyvin toimivat liikenneyhteydet sekä jokilaaksot maatalousalueineen ja maaseutu-elinkeinoineen. Pohjanmaan maakunnan vahvoja kehitysedellytyksiä luovat monipuolinen elinkeinorakenne ja

energiatuotanto. Monipuolisen elinkeinorakenteen kulmakiviä ovat kansainvälinen teollisuus (elektroniikka- ja sähköteollisuus, metalli- ja konepaja, muovi, veneteollisuus), voimakas yrittäjyys sekä vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittäminen. Maataloudella on myös monipuolistumisen takia vahva asema Pohjanmaalla.

Ote maakuntakaavasta

Maakuntakaavassa Ylipään osayleiskaava-alueetta koskevat seuraavat merkinnät ja kaavamääräykset:

Merkintöjen ja kaavamääräysten kuvaukset ja suunnittelumääräykset liitteenä.

LIITE 3

	Kaupunki-maaseutu-vuorovaikutusvyöhyke
	Matkailun vetovoima-alue / Matkailun ja virkistyksen kehittämisen kohdealue
	Tietoliikenneyhteys
	Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti arvokas alue
	Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tielinjaus
	Pohjavesialue, kohdemerkintä
	Vedenhankinnan kannalta arvokas pintavesialue
	Kylä

	Virkistys- ja matkailukohde
	Ohjeellinen ulkoilureitti
	Pyöräilyreitti
	Melontareitti
	Muinaismuistokohde
	Julkisen liikenteen liityntäasema
	Valtatie / Kantatie
	Uusi eritasoliittymä
	Yhdysrata

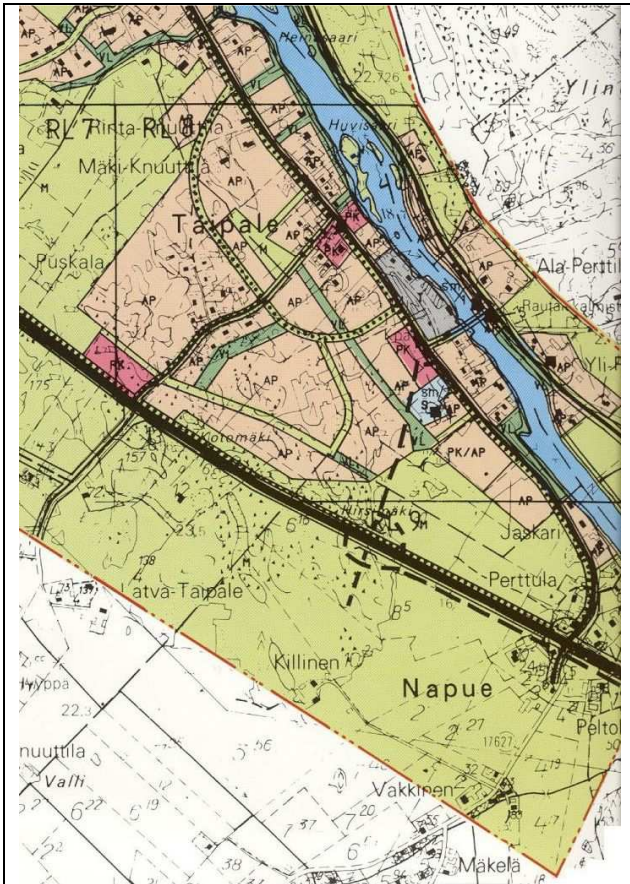
Kulttuurihistoriallisesti merkittävä tielinjausta Kyrönkankaan tietä pidetään Pohjanmaan vanhimpana tienä. Liite 45. Maakuntakaavan mukainen kulttuurihistoriallinen tielinjaus kulkee osittain pitkin Kyrönjoen rantaa seuraavia vanhoja hiekkateitä ja osittain uusia oikaistuja valtatiesuosuuksia pitkin korostaen Kyrönkankaantien läpiajettavuutta ja matkailullista merkitystä.

Vaihekaava 1, joka käsittää Kaupallisten palvelujen sijoittuminen Pohjanmaalla. Kaava on tullut vireille 2008. [Ympäristöministeriö vahvisti kaavan 4.10.2013](#). Pohjanmaan liiton vaihekaava I:n mukaan liikerakentamisen enimmäislisätarve vuoteen 2030 mennessä on selvityksen mukaan koko Kyrönmaalla yhteensä 31 400 k-m². Vaihekaava 1 ei sisällä merkintöjä Ylipään alueella.

Pohjanmaan liitossa on valmisteilla vaihekaava 2, joka käsittää uudistuvat energiamuodot ja niiden sijoittumisen Pohjanmaalla. Kaava on tullut vireille 2009. Maakuntahallitus hyväksyi 19.12.2011 kaavaluonnoksen, joka oli julkisesti nähtävillä 16.1.–17.2.2012. Vaihekaava 2 ei sisällä merkintöjä Ylipään alueella.

2.2.7.2 Yleiskaava

Keskustaajaman osayleiskaava käsittää myös Napuen risteysalueen. Alueet on pääasiassa varattu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi sekä jokiranta myös pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi. Osayleiskaava on kunnanvaltuuston 1994 hyväksymä ensimmäisen asteen yleiskaava, jonka tavoitevuosi on 2010.

Liite : Ote Keskustaajaman osayleiskaavasta

Ensimmäinen Orismala- Valtaalan osayleiskaava oli vireillä 1984. Osayleiskaava oli ehdotuksena -83 ja tarkistettuna ehdotuksena -84 virallisesti nähtävillä. Valtuusto ei käsitellyt ehdotusta.

2.2.7.3 Asemakaavat

Alueella on yksi asemakaava ja yksi ranta-asemakaava. Valtaalan asemakaava käsittää Valtaalan koulun lähetyville suunnitellun asemakaavan, joka vahvistui 2005. Kaava käsittää 10 erillispientalon rakennuspaikkaa sekä koko kuntaa palvelevan urheilu ja virkistyspalvelujen alueen, joka on kooltaan 12 ha.

Kalliojärven ranta-asemakaava palvelee Kalliojärven viihdekeskusta. Kalliojärvellä on karavaanareitten alue, matkailua palvelevia yrityksiä sekä yksityisomistuksessa olevia vapaa-ajan asuntoja. Kalliojärven ranta-asemakaava on vahvistunut 2006.

Ote Valtaalan asemakaavasta

Ote Kalliojärven ranta-asemakaavasta

2.2.7.4 Valtatien 16 parantaminen välillä Laihia – Ylistaro, yleissuunnitelma vuodelta 1994

Suunnitelman mukaan tullaan eritasoristeykset toteuttamaan Napuen ja Orismala-Valtaalan risteyskohtiin. Orismala-Valtaalan eritasoristeyksien toteuttaminen aloitettiin ensimmäisestä vaiheesta, joka käsitti kevyenliikenteen valtatiealituksen rakentamisen sekä yhdystien rakentamisen Orismalantieltä Korttesluoman tielle. Tämä toteutettiin 2008-2009. Ajoneuvoliikennettä palvelevien eritasoristeyksien toteuttamisaikataulusta ei ole tehty päätöksiä.

liite 40: Valtatien 16 parantaminen välillä Laihia – Ylistaro, yleissuunnitelma

2.2.7.5 Vesihuollon kehittämissuunnitelma 2012

Vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on määritelty kunnallisen jäteveden käsittelyn piiriin tulevat alueet. Eri alueiden verkoston rakentamiselle on laadittu toteuttamisjärjestys sekä alustava aikataulu. Liitteen on sinisellä viivoituksella merkitty ne keskeiset Orismalan, Valtaalan ja Napuen alueet, jotka on suunnitelmien mukaan tarkoitus toteuttaa 2012. Kontturinmäki on ajoitettu vuodelle 2016 ja Napuen Valtatien pohjoispuoli vuodelle 2013.

Liite 36: Isonkyrön kunnan viemärlaitoksen toiminta-alueet

2.2.8. Väestö- ja työpaikkatiedot

2.2.8.1. Asuntotilanne

Asuntotilanne alueella on hyvä. Asumiskäytössä olevat rakennukset ovat hyväkuntoisia. Kunnalla on myös tarjota alueella vuokra-asuntoja.

Alueella on jonkin verran yksityisten omistamia tyhjillään olevia asuinrakennuksia. Osa asunnoista on vapaa-ajan asuntoina.

2.2.8.2 Palvelut ja työpaikat

Alueen palvelut ovat keskittyneet valtatiealukseen ja Kalliojärvelle. Valtatiealukseen sijoittuu laajempia alueita ja ohikulkuliikennettä palvelevat yritykset kuten kaksi autoliikettä, korjaamoja ja grilli-kahvio. Ylipään nuorisoseuran talo, hiihtokeskus sekä Valtaalan koulu sekä alueen suurin teollinen työnantaja Johan Oy sijoittuvat myös valtatiealukseen. Tehtaan yhteydessä toimii tehtaan myymälä ja kahvio. Kalliojärvellä toimii maakunnallisesti merkittävä vapaa-ajan ja matkailun keskus. Alueelta löytyy mm. tanssipaviljonki, ravintola, mökkikylä sekä karavaanarialue. Kalliojärven yhteyteen on noussut myös muuta yritystoimintaa kuten mökkien vuokrausta. Vanhoista tehdasrakennuksista on jäljellä ainoastaan 1940-luvulla rakennettu perunajauhotehdas.

Orimalan asemalla pysähtyvät useimmat Vaasan ja Seinäjoen rataosuudella liikkuvat junat. Palveluja asemalla ei enää ole. Orimalan kylässä on päivittäistavarakauppa.

Ylipään alue on säilynyt voimakkaana maatalousalueena. Karjatiloja alueella on kuitenkin vähän. Liitännäiselinkeinoina maatalojen yhteydessä on pienimuotoista yritystoimintaa ja monilla viljelijöistä on päivätyönsä tilan ulkopuolella.

Liite 23: Alueen yritykset

2.2.8.3 Virkistysalueet

Merkittävimmät virkistysalueet ovat Ylipään ulkoilualue ja Kalliojärvi. Näiden lisäksi on Valtaalan koulun yhteydessä luistelurata ja urheilukenttä sekä Orimalassa urheilukenttä.

Ylipään ulkoilualue käsittää 1,2, 2, 3 ja 5 kilometrin pituiset valaistut pururata lenkit, jotka talvisin toimivat latuina. Alueella on myös 18-väyläinen frisbeegolf-rata, laavu lähtöalueella sekä näkötorni, laavu ja tulentekopaikka Marjamäellä. Alueelta on myös yhdysreitti Kalliojärvelle ja edelleen Orimalaan. Ylipään ulkoilualue palvelee koko kuntaa.

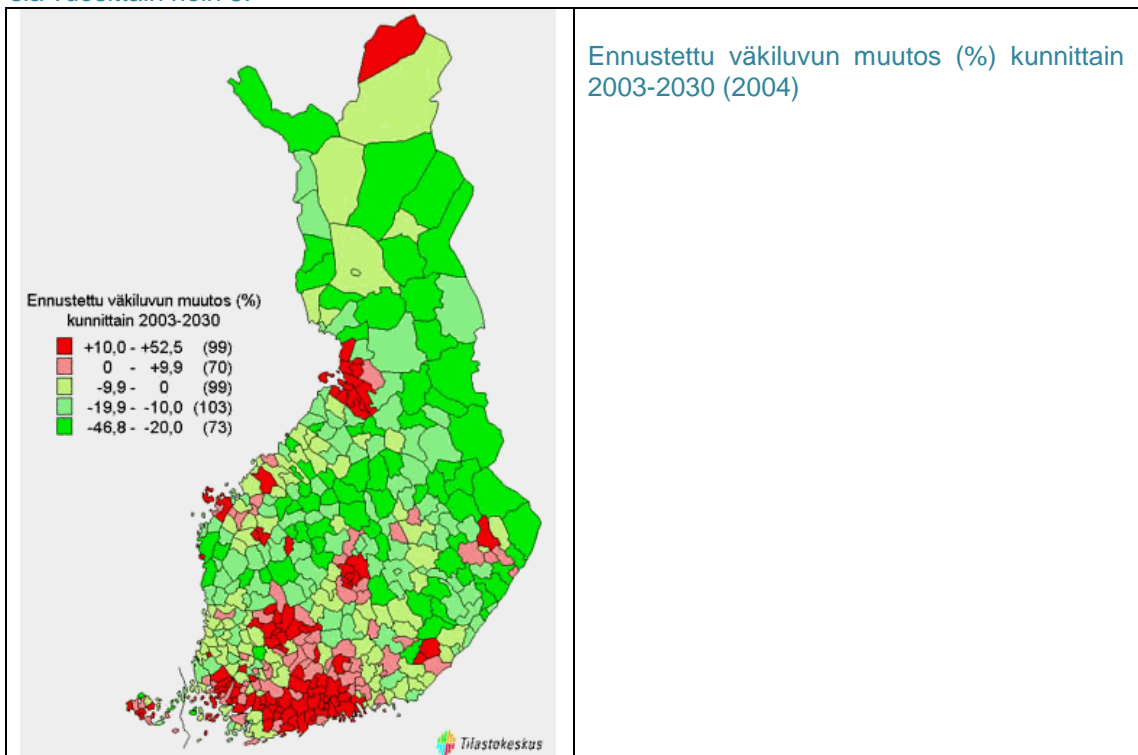
Kalliojärven alue tarjoaa kaupallisten palvelujen lisäksi hiekkapohjaisen uimarannan. Kalliojärven viihdekeskuksen käyttäjät tulevat koko Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakuntien alueelta.

2.2.8.4. Väestö

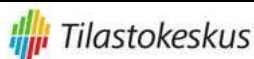
Väestön ikäjakautuma vastaa muuallakin Suomessa vallitsevaa kehityssuuntaa, jonka mukaan maaseudun väestö on ikääntymässä. Verrattaessa Ylipään alueen ikäjakautumaa koko Suomen ikäjakautumaan on yli 65-vuotiaitten osuus 6 % suurempi kuin koko Suomessa ja lasten osuus 3 prosenttia pienempi. Vertailtaessa koko kunnan ikäjakautumaan on lasten osuus Ylipään alueella noin 3 % pienempi, kun taas yli 65-vuotiaitten osuus väestöstä on suurin piirtein sama kuin koko kunnassa keskimäärin.

Väestöennusteiden mukaan Isonkyrön kunnan väkimäärä tulee jonkin verran kasvamaan. (Väestöennuste 30.09.2009) Väestöennusteen mukaan Isonkyrön asukasluku on ennustettu olevan 2030 5046 asukasta.

Asukasluku on kuitenkin 2000 -2010 hitaasti vähentynyt. Asukasluku 2010 oli 4953. Taajama-alueet ovat kuitenkin edelleen kasvaneet. Ylipään alueella rakennetaan uusia asuinrakennuksia vuosittain noin 5.

Väestöennuste 30.09.2009

Väestöennuste 2009 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2009 - 2040

	Sukupuolet yhteensä															
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Isonkyrö - Storkyro	4 957	4 962	4 966	4 971	4 979	4 984	4 991	4 998	5 008	5 014	5 020	5 026	5 031	5 036	5 041	5 046

3. TAVOITTEET

3.1. Yleiskaavalliset yleiset sisältövaatimukset

Osayleiskaavan tavoitteissa määritellään yleiskaavan suunnitteluperiaatteet: kuinka maankäyttöä tullaan ohjaamaan suunnittelualueella, kuinka luonto-olosuhteet, ympäristöarvot, virkistyskäyttö, elinkeinot ja palvelut sekä yleiset muut tarpeet tullaan ottamaan huomioon aluetta suunniteltaessa. Tavoitteissa on erikseen käsitelty valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, muut lait, valtakunnalliset ja kansainväliset ohjelmat ja sopimukset, maakunnalliset tavoitteet, kunnalliset tavoitteet sekä alueen asukkaiden ja maanomistajien tavoitteet.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa 39 § on määritelty yleiskaavan sisältövaatimukset. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

1. yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys
2. olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö
3. asumisen tarpeet ja palvelujen saatavuus
4. mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyenliikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla
5. mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön
6. kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset
7. ympäristöhaittojen vähentäminen
8. rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonvarojen vaaliminen
9. virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

3.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Uuteen maankäyttö- ja rakennuslakiin sisältyvät valtakunnalliset alueidenkäytön tavoitteet on ryhmitelty asiakokonaisuuksiksi, joista Ylipään osayleiskaava-alueetta koskevat mm. seuraavat:

3.2.1. Toimiva aluerakenne

- olemassa olevien aluerakenteiden hyödyntäminen

3.2.2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

- kyläalueiden täydennysrakentaminen

3.2.3. Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

- luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen
- virkistysmahdollisuuksien parantaminen ja luonnon moninaiskäytön edistäminen
- yhtenäisten luonto- ja viljelyalueiden tarpeettoman pirstomisen ehkäisy

3.2.4 Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

- kehitetään olemassa olevia pääliikenneyhteyksiä ja verkostoja

3.4. Muut lait, valtakunnalliset ja kansainväliset ohjelmat ja sopimukset

3.3.1 Luonnonsuojelulain, metsälain ja vesilain säädökset

Luonnonsuojelulain päätarkoitus on säilyttää luonnon monimuotoisuus, edistää luonnonkauneuden ja maiseman säilyttämistä sekä tukea kestävästä käytön periaatetta.

3.3.2 Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet ja Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Osa Ylipään osayleiskaava-alueetta kuuluu Kyrönjokilaakson valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Kyrönjokilaakson maiseman ytimenä on selväpiirteisessä uomassaan virtaava Kyrönjoki, jonka juoksuun lietsaaret ja kynnykskohdissa kohisevat pienet kosket tuovat vaihtelua. Tasainen peltolakeus muuttuu laaksosta etäännyttäessä loivasti kumpuilevaksi metsien ja soiden luonnehtimaksi vedenjakaja alueeksi.

Asutus seuraa jokea katkeamattomana nauhana ja kylät vaihtuvat toisiksi ilman selvää rajaa. Leimaa antavia asutukselle ovat vielä nykyäänkin 1800-luvun lopun pohjalaisylliset talot, vaikka sodan jälkeen ja viime vuosikymmeninä on uudisrakentaminen ollut vilkasta. Liite 31

Valtioneuvosto on 22.12.2009 päättänyt, että Museoviraston laatima inventointi Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009) korvaa valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa mainitun vuoden 1993 inventoinnin. Ylipään osayleiskaava-alueelle ulottuu osittain RKY-alue Perttilänmäki ja Napuen taistelutaner. Liite 44

Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta arvokkaat alueet on esitetty luvussa 2.1 sekä liitteessä 6; Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet. Kulttuuriympäristön merkittävät yksittäiset rakennukset, jotka tulisi suojella kaavoituksella on esitetty luvussa 2.2 Rakennettu- ja kulttuuriympäristö sekä liitteissä 24,25 ja 26. Ne kulttuuriympäristön laajemmat kokonaisuudet, jotka tulisi ottaa huomioon alueen maankäytössä sekä kaavoituksessa, on esitetty perusteluineen luvussa ja liitteessä 27.

3. 4. Maakunnalliset tavoitteet

3.4.1. Pohjanmaan liitto

Maakuntasuunnitelma

Maakunnan keskeisin suunnitteluasiakirja on pitkän aikavälin maakuntasuunnitelma, joka osoittaa maakunnan tavoitetilan ja sen saavuttamiseksi tarvittavan strategian. Kaikki aluekehittämiseen liittyvät muut ohjelmat nivoutuvat maakuntasuunnitelman strategioihin ja siinä asetettuihin tavoitteisiin. Maakuntasuunnitelmaa toteuttavat siten esimerkiksi maakuntaohjelma, maakuntakaava ja vuosittain laadittava maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma. Maakuntasuunnitelmasta säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa ja alueiden kehittämissäissä.

Maakuntasuunnitelman strategiset linjaukset

- Kilpailukyky ja imago – energisyydestään Pohjanmaa tunnetaan
- Työvoima ja osaaminen – kansainvälinen ja osaava innovaattoreiden Pohjanmaa
- Saavutettavuus ja tasapainoinen aluerakenne – kestävien rakenteiden ja erinomaisten yhteyksien Pohjanmaa
- Hyvinvointi, kulttuuri ja sosiaalinen pääoma – monikulttuurisuudesta Pohjanmaan hyvinvoinnin energianlähde
- Luonnon ja ympäristön hyvinvointi – Pohjanmaa, ilmastonmuutoksen hillitsemisen huippualue

3.4.4 Viranomaisten asettamat tavoitteet

Kaavoitustyön eri vaiheissa pidetään viranomaisten neuvottelutilaisuuksia. Neuvottelutilaisuuksiin osallistuvat eri valtionhallinnon viranomaisten lisäksi maakunnan ja kunnan edustajat. Viranomaisten tavoitteet on kirjattu aloituskokousta käsittävään neuvottelumuistioon. Liite 40. Viranomaisneuvottelun muistio

3.5. Kunnan, lautakuntien ja viranhaltijoiden tavoitteet

3.5.1. Toimintaa ohjaavat arvot ja vahvuudet, Isonkyrön kunnan toiminnassa painottuvat seuraavat arvot:

Hyvä palvelutaso

- kunnallisten palvelujen säilyttäminen ja kehittäminen

Hyvät liikenneyhteydet

- kantatie mahdollistaa hyvät kulkuyhteydet ja osittain ohikulkuun perustuvan palvelutarjonnan kehittämisen
- raideliikenteen kehittäminen / sähköistäminen luo edellytyksen Vaasa Seinäjoki työssäkäyntialueelle

Hyvä asuinpaikka: Asumiskunta / Kunnan kilpailukyvyyn turvaaminen yritysten ja asukkaiden sijaintipaikkana

- edellytysten luominen väestön kasvulle
- eri tyyppisten ja kokoisten tonttien tarjontaa eri puolella kuntaa
- kylien elinvoimaisuus
- maaseutumainen ympäristö, hyvin hoidetut talot ja pihat
- kaunis valtakunnallisestikin arvostettu kulttuurimaisema
- alueen aktiivinen markkinointi / positiivinen imago
- asukkaiden yhteisten pyrkimysten tukeminen / hankkeet
 - o maakunnalliset hankkeet
 - o Yhyres-yhdistyksen hankkeet
- kaavoituksella luotava turvallisuuden tunnetta

ITC:n (Information and Communication Technology) hyväksikäyttö muuttaa hitaasti mutta varmasti olevia yhdyskuntarakenteita

- etäisyys menettää merkityksen niin aikana kuin matkana mitaten / etätyö
- sijoittumisen vapaus – sijaintipaikan ominaisuuksien merkitys korostuu
- ITC tasoittaa keskusten ja maaseudun välisiä palvelueroja

Elinkeinojen tukeminen ja edellytysten luominen elinkeinojen kehittämiseksi

- peruselinkeinot , aktiivinen maa- ja metsätaloustoiminta, jonka jatkuminen ja kehittäminen mahdollistaa myös arvokkaiden maisema-arvojen säilymisen
- palvelut
- teollinen toiminta

3.6. Alueen asukkaiden, maanomistajien ja kyläyhdistysten esiin tuomat tavoitteet:

3.6.1. Kylävoimaa – kohti ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävästä kyläkehittämisestä

Alueen asukkaiden, maaomistajien ja kyläyhdistysten tavoitteiden määrittely on tehty suorittamalla alueella asukaskysely sekä erikseen kysely maankäyttötavoitteista maanomistajille. Tavoitteiden määrittelyä on jatkettu ryhmätyönä Orismalan ja Valtaalan kylätoimikuntien ja koululaisten kanssa. Kylätoimikuntien kanssa yhteistyössä laadittiin alueen nelikenttäanalyysi.

Nelikenttäanalyysissä esille tulleet alueen vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat tulisi huomioida myös kaavassa siten, että kaavan toteuttaminen ei heikennä alueen vahvuuksia, kaava vahvistaa alueen mahdollisuuksia ja alueen heikkouksille ja uhille pyritään löytämään kaavallinen ratkaisu. Liite 41. Ylipään nelikenttäanalyysi

3.6.2. Asukaskyselyn tuloksiin perustuvat tavoitteet

Tavoitteiden määrittelyssä ei ole pitäydytty osayleiskaavatyössä vaan ajatuksena on ollut kartoittaa ne tavoitteet, joihin kylillä tulisi pyrkiä, jotta alueista muodostuisi entistä parempia kyliä asua ja toimia. Osa esille tulleista tavoitteista on mahdollista toteuttaa kyläsuunnitelman ja mahdollisten hankkeitten avulla. Liitteessä 38 on esitetty kartoituksen tulokset sekä miten näihin tavoitteisiin olisi mahdollista päästä ja mitä hyötyä osayleiskaavoitustyöstä on näihin ta-

voitteisiin

pääsemiseksi.

4. OSAYLEISKAAVAN PERUSTELUT

4.1 Yleistä

Osayleiskaava sisältää pääasiassa nykyisten toimintojen ja alueiden laajentumista ja täydentämistä asumisen, matkailun ja vapaa-ajan toimintojen sekä teollisuuden toimintojen suhteen siten, että kaavan toteuttamien ei heikennä alueen maatalouden toimintaedellytyksiä eivätkä alueen rakennetun tai luonnonympäristön arvot vaaranna.

Väestöennusteiden mukaan Isonkyrön kunnan väkimäärä tulee jonkin verran kasvamaan. Väestöennusteen mukaan Isonkyrön asukasluku on ennustettu olevan 2030 5046 asukasta.

Kokonaismitoitus perustuu hitaaseen asukasluvun kasvuun eikä kaavassa varata huomattavia uusia rakennusalueita. Kaavan tavoitevuosi on 2030 ja mitoituksen perusteena enintään viiden asuinrakennuksen rakentaminen vuosittain.

Osayleiskaava laadittaessa on huomioitu valtakunnalliset ja maakunnalliset tavoitteet sekä kunnan ja alueen maanomistajien ja asukkaiden tavoitteet.

Lisäksi on kaavan laatimisessa on huomioitu saadut huomautukset ja lausunnot seuraavasti:

Lausuntopyyntö		lausunto	vastine
Etelä-Pohjanmaan ELY Liikenne ja infrastruktuuri (Tiehallinto)	6.4.2006	Kaavaluonnoksessa on huomioitu hyvin yleissuunnitelmassa "Valtatien 16 parantaminen välillä Laihia_Ylistaro" tievaraukset. Vaasan tiepiirillä ei ole huomautettavaa kaavan suhteen.	
Etelä-Pohjanmaan ELY Ympäristö ja luonnonvarat (Länsi-Suomen ympäristökeskus)	18.05.2006	<p>1. Maankäyttö- ja rakennuslain 72§:n mukainen yleiskaava edellyttää, että rakennuspaikkojen määrä lasketaan tilatai maanomistusyksikkökohtaisesti ja, että rakennuspaikkojen määrä osoitetaan kaavakartalla yksiselitteisesti.</p> <p>2. Kaavaprosessin eri vaiheet tulisi esittää kaavaselostuksessa ja lisäksi olisi hyvä esittää esillä olleita vaihtoehtoja.</p> <p>3. Kyläkuvallisesti arvokkailla alueilla ympäristökeskus suosittelee määräystä siitä, että rakennuksen purkamiseen tarvitaan lupa. Suojeltavan rakennuksen määräyksessä lukee, että rakennusta ei saa purkaa ilman pakottavaa syytä. Purkamislupa edellytykset on kirjoitettu MRL § 139, joten määräys voidaan muotoilla; rakennusta ei saa purkaa. Merkintöjen yhteydessä olisi hyvä luettelaa suojeltavat rakennukset samalla lailla kuin muinaismuistokohteet.</p> <p>4. Kansallismaiseman käsitteet eivät kuulu valtakunnallisiin alueidenkäytön tavoitteisiin eikä aluerajoja ole määriteltä, joten ne tulisi jättää pois kaavasta.</p> <p>5. Maisemallisesti arvokkailla alueilla voidaan antaa määräys maisematyöluvasta MRL 128 §:n mukaan.</p> <p>6. Ympäristökeskuksen toimesta on laadittu 2005 luonnon monimuotoisuuden yleisselvitys, joka tulisi huomioida.</p> <p>7. Kaava-alueella on kaksi pohjavesikohdetta Annalanmäen ja Valtaalan kallioporakaivot tulisi merkitä kaavaan.</p>	<p>1. Osayleiskaava laaditaan voimassa olevan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Vahvistuvan osayleiskaavan perusteella ei voida käsitellä rakennuslupia suunnittelutarvealueella. Suunnittelutarvealueet määritellään rakennusjärjestyksessä.</p> <p>2. Kaavaselostukseen on lisätty kaavaprosessin eri vaiheet sekä esillä olleet vaihtoehdot.</p> <p>3. Alueitten asemakaavoitusten yhteydessä tulee purkamiseen tarvittava lupa voimaan ko. alueilla. Alueilta on määriteltä suojeltavat rakennukset erikseen, joita ei saa purkaa, mikä on lisätty ko. määräykseen. Merkintöjen yhteydessä on lisätty suojeltavien ja muinaismuistokohteiden luettelot.</p> <p>4. Kansallismaisema on poistettu kaavamääräyksistä.</p> <p>5. Maisemallisesti arvokkailla alueilla on annettu määräys maisematyöluvasta MRL 128 §:n mukaan.</p> <p>6. Kaavakartalle määritelyihin luonnon monimuotoisuuskohteisiin on lisätty ko. selvityksessä mainitut alueen kohteet.</p> <p>7. Länsi-Suomen ympäristökeskus on poistanut Valtaalan kallioporakaivon pohjavesialueluokituksesta 8.9.2008 ja Annalanmäki 16.08.2010.</p> <p>8. Tulvavaara-alueen rajausta ja tulvakerkeuksien määrittelyä perustuvat ELY:n teettämään Kyrönjoen tulvavaarallisten alueitten laserkeilaukseen ja tulvavaarakarttaan.</p>

		<p>8. Tulva-alueen rajat ja alin rakentamiskorkeus näkyy kaavakartalla, mutta koska suurelle osalle kaavoitettavaa aluetta nousee tulvavesi, olisi syytä tulevaisuudessa tehdä tarkempi tulva-vaarakartta.</p> <p>9. Maaseutumaisen asumisen alueilla saadaan rakentaa enintään 3 asuinrakennusta/ha, eli rakennuspaikaksi muodostuu noin 3300m², kun taas M-1 alueilla rakennuspaikan minimikoko on 2000 m². Koska kaavan tavoitteisiin kuuluu estää rakentamista hajauttavasti, tulisi harkita suurempaa rakennuspaikan minimikokoa maa- ja metsätalousvaltaisilla alueilla.</p>	9. Isonkyrön kunnan rakennusjärjestys määrittelee haja-asutusalueiden rakennuspaikan minimikooksi 2000 m ² .
Liikennevirasto (Ratahallintokeskus)	23.05.2006	<p>Tasoristeykset: Alueella sijaitsee puolipuumilaitoksella varustettu Orisbergin yleisen tien tasoylikäytävä ja Annanlan yksityisten tasoylikäytävä. Ratahallintokeskuksella ei ole suunnitelmia ko. tasoristeysten poistamiseksi.</p> <p>Suojelumerkinnät: Ratahallintokeskus ei näe perusteltua tarvetta osoittaa kaavassa rautatiealueelle kohdistuvia suojelumerkintöjä. Ratahallintokeskus pyytää kuntaa selvittämään, millaisiin inventointiin ja perusteisiin asema-alueita koskeva suojelumerkintä perustuu-</p>	Suojelumerkinnät. Selvitys inventoinnista sekä rakennuskannan arvotuksesta on selostuksessa liitteenä 26.
Isonkyrön kunta, Hallintokunnat			
- tekninen			
- sivistys			
- ympäristö			
- perusturva			
Pohjanmaan liitto	-		
Pohjanmaan pelastuslaitos	-		
Anvia Oyj (Vaasan läänin puhelin)	-		
Seinäjoen kaupunki (Ylistaron kunta)	8.5.2006	ei huomautettavaa	
Pohjanmaan museo	-		
Museovirasto	17.07.2006 18.5.2006	<p>Museovirasto on esittänyt laajan lausunnon, joka käsittää ko. alueen historiallisen ja esihistoriallisen ajan muinaismuistoja. Museovirastolle on lähetetty selvityspyyntö ja vastaus siihen on saatu 18.05.2006. Lausunto ja selvitys ovat liitteenä.</p>	Museoviraston lausunnossaan edellyttämä historiallisen ja esihistoriallisen ajan muinaismuistojen inventointi on laadittu 2010. Inventoinnissa ei tullut esille uusia muinaismuistokohteita. Napuen taistelulentä on merkitty kaavakartalle MA-merkinnällä.
	-		
Fortum			
Metsänhoitoyhdistys Isonkyrön kunta			
Isonkyrön maatalousyrittäjät			
KyrönSeudun Luonnonsuojeluyhdistys ry			
Isonkyrön kotiseutuyhdistys			

HUOMAUTUKSET:			
Esa Killinen		Osa tilan Killinen 3-77 on merkitty luonnoksessa TY- alueeksi. Omistajalla on ollut suunnitelmissa 2006 rakentaa alueelle sikala ja hän on toivonut rakentamista mahdollistavaa merkintää.	Alueelta on noin 400 metriä lähimpiin asuinrakennuksiin. Ko. alueelle ei ole tarkoituksenmukaista sijoittaa eläintalouden suuryksikköä, koska etäisyydet häiriintyviin kohteisiin tulisivat rajoittamaan yksikön kokoa.
Jukka Konttas		Haluaa omistamalleen tilalle 152-408-8-19 asuinrakennuksen rakennusoikeuden	Tila sijaitsee valtatie varrella Rapakkojenkallion pohjoispuolella. Tila on kokonaisuudessaan valtatie melualueella, jonne ei voida uutta asutusta osoittaa.
Risto J Aaltonen		Orismalan Myllymäen kohdalla ei ole oikealla tavalla huomioitu Myllymäen etelä-kaakkois-itä-koillis-puolikasta, jossa on huomattavia ympäristöarvoja, luonnon monimuotoisuutta, kasvilajiesiintymiä sekä maisemallisia ja historiallisia arvoja.	Myllymäen luonnon monimuotoisuuskohtetta on laajennettu perustuen Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmaan, jonka on laatinut Johanna Kullas / LSU 123/2005. Myllymäen eteläkärki on määritelty perinnebiotoopiksi.
Hannu Huhtala		Mielestämme kaavalla tuhotaan valtatien ja Orismalantien rajoittuva peltolakeus, jonne on kaavaluonnoksessa merkitty TY- ja P-alueet. Esitämme, että alue varattaisiin maatalouden käyttöön merkinnällä MA, joka mahdollistaa maatalouteen liittyvän rakentamisen siten, että rakennukset eivät sulje avoimia näkymiä.	Kaavaluonnoksessa merkitty uudet TY- ja P-alueet Orismalantien risteyksessä on poistettu. Alue on määritelty tulva-vaara-alueeksi. Nykyinen kaavamääräys on MA.
Sakari Rintamäki		Suunniteltu tiejärjestely Valtaalan kohdalla tulisi toteutuessaan merkittävästi haittaamaan liiketoimintaamme ja toimintaamme yleensä. Mikäli rinnakkaistie Akkaansillalle toteutuisi, teollisuuskiinteistömme pääty tulisi lähes tien kiinni ja todennäköisesti huomattavasti tietä alemmaksi. Kiinteistömme ja alueemme arvo tulisi alenemaan huomattavasti. Liiketoimintamme yksi merkittävä osa polttoaineen jakeluaseman säilyminen vaarantuisi, sitä myöten siitä saadut vuokratulot ja hoitopalkkiot. Liikennejärjestelyt tehtaanmyymäläämme hankaloituisi ja sen kannattavuus heikentyisi.	Osayleiskaavassa esitetyt eritasoristeysjärjestelmät perustuvat Tielaituksen Vaasan tiepiiriin suunnitelmiin vuodelta 1994/ Valtatie 16 (18) parantaminen välillä Laihia-Ylistaro. Risteysjärjestelyistä on toteutettu kevyenliikenteen alikulku. Ajoneuvoliikenteen eritason rakentaminen ei ole ajankohdainen. Isossakyrössä keskustaajaman ja Tervajoen valtatie eritasojärjestelyjä pidetään kiireellisimpänä. Suunnitelmallisuus ja varautuminen ko. risteysjärjestelyihin antaa yrittäjällekin mahdollisuuden suunnitelmalliseen tulevaisuuden toimintaan, jossa liikenteen vaikutukset on mahdollista huomioida ennakkoon.
Helena Tuuri-Tammela		Perinnelaidun: Pyydän huomioimaan Korttesluomantien varrella merkittyyn kyläkuvallisesti arvokkaaseen ja A maaseutumaisen asumisen alueeseen sisältyvän perinnelaitumen viivoitusmerkinnällä. Marjamäen eteläkärjen kohteen haluan tilani osalta poistettavaksi. Tanssikallio: A-alueen rajausta tulisi tarkentaa Kunellin kallion kohdalla siten, että etelään rajoittuvat jyrkänteet ja tasaiset kivilavat säilyisivät.	Perinnelaidun: Alueen käyttötarkoitus on tarkennettu AOM-2 maaseutumaisen pientalojen alueeksi, jolle saa rakentaa enintään 3 asuinrakennusta hehtaarille. Alueelle on lisätty ympäristöarvoja luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeän alueen viivoitusmerkintä sekä merkintä luo-1/8 Marjamäen eteläkärki / perinnelaidun. Aluerajausta on lisäksi tarkistettu tilan alueella Marjamäen eteläkärjessä. Tanssikallio: Huomautuksessa mainittu alue on merkitty kaavaan MY-alueena, joka on maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Muu osa ko. kalliosta kuuluu AP-pientalovaltaseen asuntalueeseen, joka on tarkoitettu asemakaavoitettavaksi. Tulisi huomioida Kalliojärveltä Orismalan suuntaan kylälaisten EU-

			rahoituksella tekemä luontopolku.
Raili ja Lauri Luoma		Esitämme muutosta kaavaluonnokseen. Toivomme omistamallemme tilalle merkintää M-1, joka mahdollistaa asuinrakennuksen rakentamisen alueelle. Nykyinen kaavamerkintä on M.	Nykyisiin asuinrakennuksiin liittyvät alueet on merkitty AOM-2 alueena. Alueelle saa rakentaa enintään 3 asuinrakennusta/ ha.
Orismalantien ja Kortseluomantien välisen yhdysien sijoittamista koskevat huomautukset			
Kalevi Saari		Huomautus koski nähtävillä olleita luonnosvaihtoehtoja yhteystiestä	Huomautus aiheeton, koska yhteystie on rakennettu
Kalervo Parkkari		—”—	—”—
Heikki ja Helena Maunuksela + 36 allekirjoittajaa		—”—	—”—
Seppo ja Aino Reini		—”—	—”—
Helena Tuuri-Tammela		Huomautus koski lisäksi nähtävillä olleita luonnosvaihtoehtoja yhteystiestä	Huomautus näiltä osin aiheeton, koska yhteystie on rakennettu

4.2 Aluevaraukset

4.2.1. Asuntoalueet

Asuntoalueet on kaavassa varattu merkinnöin AT, AP, AOM-1, AOM-2 ja AOM-3.

Asuntoalueitten sijoittaminen noudattaa Ylipään osayleiskaava-alueen nykyistä rakennetta. Tulvaherkän Kyrönjoen rantaan ei ole osoitettu uutta rakentamista.

AT Kyläalueiksi on merkitty olemassa olevat maaseutumaisten kylien ydinalueet, joita voi kehittää tiiviin raittimaisina. Näillä kyläalueilla on pääasiassa omakotiasutusta sekä jonkin verran yritystoimintaa ja maatilojen talouskeskuksia. Kyläalueet ovat herkkiä rakennetun ympäristön muutoksille. Hallittu muutosta tulisi ohjata huolellisella maiseman ja kyläkuvan huomioivalla suunnittelulla. Alueille ei ole tarkoitus laatia asemakaavaa. Jos rakentaminen alueilla vilkastuu, arvioidaan kaavoituksen tarve myöhemmin uudelleen.

AP pientalovaltaiset alueet on tarkoitettu rivitalojen ja erillispientalojen asuntoalueiksi. AP alueet liittyvät olemassa oleviin asemakaava-alueisiin Napuella ja Valtaalassa.

AOM- maaseutumaisten pientalojen alueet sijoittuvat Yhdyskuntarakenteen 2010 mukaisille taajama-alueille, pienkyliin ja maaseutuasutuksen alueelle. AOM- maaseutumaisten pientalojen alueet on jaettu indeksimerkinnällä ja kaavamääräyksellä kolmeen erityyppiseen alueeseen.

AOM-1

Kaavamerkinnällä on rajattu olemassa oleva maaseutumainen asutus. Alueet sijaitsevat Kyrönjoen rannassa sekä haja-asutusluonteisesti kyläteiden varsilla ja pieninä sarakkeina peltoalueilla.

Kaavamääräyksen mukaan alueelle sallitaan erillispientalojen lisäksi maatalouden talouskeskusten ja sellaisten pienimuotoisten työtilojen rakentaminen, joista ei aiheudu melua, raskasta liikennettä, ilman pilaantumista tai näihin verrattavia ympäristöhaittoja. Alueelle saa olemassa olevilla rakennuspaikoilla perusparantaa, laajentaa sekä muuttaa käyttötarkoitusta kaavamääräyksen mukaisesti.

AOM-2

Maaseutumaisten pientalojen alue

Kaavamääräyksen mukaan alueelle sallitaan erillispientalojen lisäksi maatalouden talouskeskusten ja sellaisten pienimuotoisten työtilojen rakentaminen, joista ei aiheudu melua, raskasta liikennettä, ilman pilaantumista tai näihin verrattavia ympäristöhaittoja. Alueelle saa rakentaa enintään kolme asuinrakennusta hehtaarille.

Kaavamerkinnällä on rajattu haja-asutukselle maisemallisesti hyvin sopivat alueet. Rakentaminen täydentää olemassa olevaa rakennuskantaa. Alueet ovat vesijohtoverkon piirissä ja alueille on järjestettävissä kulkuyhteydet. Alueilla ei ole kuitenkaan odotettavissa suunnittelua edellyttävää yhdyskuntakehitystä.

RA Loma-asuntoalueet liittyvät Kalliojärven matkailualueeseen.

4.2.2 Työpaikka-alueet ja palvelujen alueet

Uudet teollisuusalueet on varattu valtatie varteen osayleiskaavassa ja tiehallinnon suunnitelmissa esitetyn eritasoristeysten tuntumaan. Alueille on hyvät liikenneyhteydet. Olemassa olevien suurempien yritysten Johan Oy:n (TY – puun jalostus), Kupan auton (P-1-autokauppa) ja Kalliojärven viihdekeskuksen (RM – matkailu ja vapaa-

aika) alueet on varattu nykyisten käyttötarkoitusten mukaisesti. RM alue sisältää myös mahdollisuudet toiminnan laajentamiseen.

Muu alueen yritystoiminta on tyypillistä pohjalaista vahvaan maatalouteen ja sen liitännäiselinkeinoihin tukeutuvaa toimintaa minkä jatkuvuuden myös seuraavat aluevaraukset sallivat. AT aluevaraukset sallivat lähipalvelujen ja sellaisten työtilojen rakentamisen, joista ei aiheudu ympäristöhaittoja. AOM-1 ja AOM-2 aluevaraukset sallivat asumisen lisäksi palvelun ja ympäristöhaiiriötä tuottamattoman teollisuuden rakennuksia.

P ja P-1

P-1 alueelle on mahdollista sijoittaa myös paljon tilaa vaativan erikoistavaran kauppaa eli moottoriajoneuvojen kauppaa, huonekalukauppaa, rauta- ja rakennustarvikekauppaa, maatalous- ja puutarha-alan kauppaa sekä kodinkonekauppaa. P alueeksi on merkitty olemassa oleva jokivarressa kapealla kaistaleella sijaitseva lounasravintola/grilli rakennus. Maakuntakaavan mukaan Ylipään alueelle ei saa sijoittaa vähittäiskaupan suuryksikköä.

PY

Julkisten palvelujen ja hallinnon alue. Aluevarauksella on merkitty Valtaalan koulu ja Ylipään nuorisoseura.

RM

Matkailupalvelujen korttelialue.

Kaavamerkinnällä RM on osoitettu Kalliojärven olemassa olevat matkailualan palvelut.

4.2.3. Virkistysalueet

Ylipään osayleiskaava-alue edustaa tyypillistä Kyrönmaan elinvoimaista ja monipuolista aluetta, jossa niin Kyrönjoki, viljelymaisema ja ympäröivä metsäluonto tarjoavat monipuolisia mahdollisuuksia virkistykseen. Alueella sijaitsevat myös koko kuntaa palvelevat kuntoilualueet sekä maakunnallinen Kalliojärven viihdekeskus.

VU Urheilu ja virkistyspalvelujen merkinnällä on osoitettu Ylipään kuntorata-alueesta kunnan omistamat alueet sekä Orismalan urheilukenttä. Lisäksi koulun yhteydessä on aluetta palvelevat pelikentät ja jääkaukalo.

4.2.4 Luonnonsuojelualueet ja kohteet

Ylipään osayleiskaava-alueella ei ole luonnonsuojelukohteita. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on merkitty kaava-kartalle kaavamerkinnällä ma-1 ja seuraavalla kaavamääräyksellä. Alue on omaleimainen ja sen kulttuuriympäristö ja rakennusperinne ovat arvokkaita. Uudis- ja korjausrakentaminen, teiden rakentamis- ja korjaustoimenpiteet sekä alueen ympäristön hoito tulee sopeuttaa alueen maisemaan ja rakennusperinteeseen. Maisematyö-, rakennus- ja purkulupien edellytykset on erityisesti selvitettävä näillä alueilla.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet on rajattu kahden luontoinventoinnin perusteella. Luontoinventointi vuodelta 2002 käsittää lähinnä alueen tärkeät luonnon monimuotoisuuskohteet kuvauksineen ja luontoinventointi vuodelta 2009-11 täydentää edellistä. Luontoinventointien lisäksi on huomioitu Länsi-Suomen ympäristökeskuksen kartoituksessa esille tulleita perinnebiotooppeja ja muita luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä ympäristöjä. LSU/123/2005, Johanna Kullas.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet on määritelty Keijo T Seppälän luontoinventointiin perustuen sekä Maatalouden luonnon monimuotoisuuden suunnitelmaan perustuen. Inventointien suosituksen mukaan on erityisen tärkeät alueet rajattu merkinnällä luo-1. Alueen kaavamääräys kuuluu seuraavasti: Aluetta hoidettaessa tulee huolehtia siitä, ettei sen ominaispiirteitä, luonnonsuojelulain mukaisia tai luonnon

monimuotoisuuden mukaisia arvoja vaaranneta. Maankäyttö ja rakennuslain perusteella määrätään, että maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden kaatamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ei saa suorittaa alueella ilman maisematyölupaa.

Kyrönjoen jokirannat kuuluvat kaikki erityisen tärkeisiin luonnon monimuotoisuus kohteisiin.

Kaavakartalla on lisäksi kohdekohtainen numero, joka on nimetty kaavamääräysten luettelossa.

Suomen Luontotieto OY:n inventoinnin täydennykseen perustuen on rajattu metsälain 10§:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt Annalanmäen ja Sotamiehenkallion kalliojyrkänteet sekä Myllymäen harmaaleppälehto. Nämä kohteet on merkitty luo-5 merkinnällä sekä kohdekohtaisella numerolla.

Perusselvitykset:

1. Luontoselvitys I, Keijo T Seppälä, Isonkyrön Orismala-Valtaalan osayleiskaava-alueen luontoselvitys 2002
2. Luontoselvitys II, Suomen Luontotieto OY, Isonkyrön Orismala-Valtaalan osayleiskaavan luontoselvityksen päivitys sekä lepakkoselvitys 2009 -2011
6. Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma, Länsi-Suomen ympäristökeskus, 2005

4.2.5 Kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat alueet ja kohteet

Ylipään osayleiskaava-alueelle sijoittuu osa valtakunnallisesti merkittävästä rakennetun kulttuuriympäristöstä Perttilänmäki ja Napuen taistelutanner (RKY 2009), joka on alueena merkitty kaava-kartaan. Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on merkitty kaava-kartalle kaavamerkinnällä ma-1 ja seuraavalla kaavamääräyksellä. Alue on omaleimainen ja sen kulttuuriympäristö ja rakennusperinne ovat arvokkaita. Uudis- ja korjausrakentaminen, teiden rakentamis- ja korjaustoimenpiteet sekä alueen ympäristön hoito tulee sopeuttaa alueen maisemaan ja rakennusperinteeseen. Maisematyö-, rakennus- ja purkulupien edellytykset on erityisesti selvitettävä näillä alueilla.

Maakuntakaavan mukainen kulttuurihistoriallisesti merkittävä Kyrönkankaan kesätie on merkitty kaavaan katkoviivalla ja kaavamääräyksellä historiallinen tielinjaus. Ympäristön uudis- ja korjausrakentaminen, tien korjaustoimenpiteet sekä ympäristön hoito tulee sopeuttaa tien varren kyläkuvaan ja rakennusperinteeseen. Tiestöön kohdistuvissa toimenpiteissä tulee erityisesti ottaa huomioon alueen maiseman, rakennetun kulttuuriympäristön ja historiallisen tiestön arvot. Ko. kaavamääräyksellä on merkitystä niillä osuuksilla, jotka sijoittuvat vanhoille hiekkateille kuten Vainionraitilla, Pohjankyröntiellä ja Kivisillantiellä.

Rakennustaiteellisin, kulttuurihistoriallisin tai maisemallisin perustein suojeltavat rakennukset tai rakennusryhmät on merkitty kaavakartalle aluerajauksin ja kohdemerkinnöin. Alueitten ja kohteiden määrittely rakennuskannan inventointiin sekä arvottamiseen.

Suojelukohteet on jaettu sr-1 ja sr-2 kohteisiin. Rakennusryhmät on merkitty ruuturas-terilla ja aluerajausmerkinnällä sk, kyläkuvallisesti arvokas alue. Merkintää koskee seuraava kaavamääräys: Yleiskaavatyön yhteydessä arvokkaiksi todetut alueet. Asemakaavaa laadittaessa on varmistettava kyläkuvallisten arvojen ja suojeltavan rakennuskannan säilyminen. Alueelle rakennettaessa tai tehtäessä muutoksia olemassa oleviin rakennuksiin on huolehdittava siitä, että uudisrakentaminen sijoitukseltaan, mitasuhteiltaan, tyyliiltään ja materiaaleiltaan sopeutuu kyläkuvaan, olemassa oleviin tilakeskuksiin ja rakennuskantaan sekä ympäristöön.

Kyläkuvallisesti arvokkaiksi alueiksi on määritelty:

1. Napuen risteysalueen asutus
2. Salomäen vanha asuinalue
3. Korttesluomantien nauha-asutus
4. Konturinmäen ryhmäkylä
5. Annalanmäen mäkitupalaisalue
6. Orismalan keskusta ja asemanseutu
7. Orismalan rintamamiestaloalue
8. Sepänmäen mäkitupalaisalue

9. Orismalan mylly ja sen lähiympäristö
10. Maatilojen pihapiirejä sisältä laajempi kokonaisuus
11. Orismalantien nauha-asutus

Sr-1 kohteiden kaavamääräykset ovat seuraavat:

Rakennustaiteellisin, kulttuurihistoriallinen tai maisemallinen perustein suojeltava rakennus tai rakennusryhmä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 41§:n 2:n momentin nojalla määrätään, että alueen arvokasta rakennuskantaa ei saa purkaa.

Rakennuksissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennusten rakennustaiteellisesti ja kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ympäristön uudisrakentaminen tulee sopeuttaa kohteen rakennustaiteellisiin, kulttuurihistoriallisiin ja maisemallisiin arvoihin. Alueen ympäristön ominaispiirteet tulee säilyttää.

Rakennuslautakunnan on ennen rakennukseen kohdistuvan luvan ratkaisemista varattava museoviranomaiselle tilaisuus lausunnon antamiseen.

sr-1/10 lukusarjan jälkimmäinen numero viittaa kohteen numeroon.

Sr-2 kohteiden kaavamääräykset ovat seuraavat:

Rakennustaiteellisesti, kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti edustava rakennus tai rakennusryhmä, joka tulisi pyrkiä säilyttämään.

Maankäyttö- ja rakennuslain 127§:n 1. momentin nojalla määrätään, että rakennusta tai sen osaa ei saa purkaa ilman kunnan rakennusvalvontaviranomaisen lupaa (purkamislupa).

Rakennuksissa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennusten rakennustaiteellisesti ja kyläkuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Ympäristön uudisrakentaminen tulee sopeuttaa kohteen rakennustaiteellisiin, kulttuurihistoriallisiin ja maisemallisiin arvoihin. Alueen ympäristön ominaispiirteet tulee säilyttää. Ennallistavat toimenpiteet sallitaan.

Kohteitten tarkemmat tiedot ja arvotuserusteet ovat liitteessä. LIITE 26, Kohteiden rakennus- ja kulttuurihistoriallinen arvotus

Kaava-alueella olevat kiinteät muinaisjäännökset on merkitty SM alueena tai sinisellä neliöllä ja sm kaavamerkinnällä sekä kohdekohtaisella numerolla. Muinaismuistoja alueella on yhteensä viisi. Leväluhdan uhrilähde on merkitty SM muinaismuisto alueena, joka sisältää myös muinaismuiston suojavyöhykkeen.

Muinaisjäännökset ovat muinaismuistolailta rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaisjäännöstä koskevissa toimenpiteissä ja suunnitelmissa menetellään, kuten muinaismuistolaisissa on säädetty (295/63). Muinaisjäännöstä koskevissa toimenpiteistä tai suunnitelmista ja maankäyttötavan muuttuessa on hyvissä ajoin etukäteen kuuluttava museovirastoa tai maakuntamuseota. Napuen taistelukentän alueesta on tärkeää painottaa, että kyseessä on Napuen taistelukentän eteläinen alue. Joukkojen sijoittumisessa Kyrönjoen eteläpuolelle sekä taistelun kulusta on todennäköisesti mahdollista kerätä uutta tietoa ja kaavassa on syytä varmistaa, että tiedon saanti turvataan yhteisymmärryksessä ja rinnan nykyisen maatalous- ja asumiskäytön kanssa. Arkipäiväisiä tilanteita, joissa on tulevaisuudessa syytä suorittaa arkeologista valvontaa, pinta-poimintaa kynnöksestä tai metallinpaljastin etsintää ovat esimerkiksi uudet ojituksen tai

muut tekniset kaivulinjat peltoalueella. Taistelukentän maankäytön muutoksen tuoma riski minimoidaan ilmoitus- ja selonottovelvollisuudella.

1. Napuen taistelukenttä eteläinen alue, suoja-alue rajauksen mukaisesti
2. Marjamäen hautaröykkiö
3. Kuppikallio, Perttulan pihapiiri
4. Rapakkojenkallio, hautaröykkiö

4.2.6 Maa- ja metsätalousalueet

M

Maa- ja metsätalousvaltainen alue. Alueelle sallitaan vain maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen.

M-1

Maa- ja metsätalousvaltainen alue. Alue on tarkoitettu maa- ja karjatalouden harjoittamiseen. Alueelle sallitaan maa-, metsä- ja karjatalouteen liittyvä rakentaminen, pienimuotoista yritystoimintaa palveleva rakentaminen sekä haja-asutusluonteinen rakentaminen. Valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen reunavyöhykkeellä tulee säilyttää kasvillisuutta ja piha-alueilla metsäinen ilme.

MT

Maatalousalue. Alueelle sallitaan vain maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen. Alueelle ei saa sijoittaa uusia teitä tai muita rakenteita, jotka vaikeuttavat maatalouden harjoittamista.

MT-1

Maatalousalue. Alueelle sallitaan maa- ja metsä- ja karjatalouteen liittyvä rakentaminen, pienimuotoista yritystoimintaa palveleva rakentaminen sekä haja-asutusluonteinen rakentaminen. Pysyvää asutusta, loma-asutusta tai yritystoimintaa palvelevaa rakentamista ei tule sijoittaa 200 metriä lähemmäksi rantaviivaa. Rakennukset tulee sijoittaa olemassa olevien teiden varsille ja olemassa olevien rakennusryhmien lähetyville. Tavoitteena on säilyttää alueella olevat pellot avoimena maisematilana.

ME

Kotieläintalouden suuryksikön alue.

Alueelle saa rakentaa ympäristönsuojalaissa 28§:ssä tarkoitetun eläinsuojan. Ympäristölupaa vaativan eläinsuojan aiheuttama haitta arvioidaan ympäristölupamenetelyssä. Ympäristönsuojeluasetuksessa on luvanvaraiset eläinsuojat tai kalankasvatus määritelty seuraavasti:

- a) eläinsuoja, joka on tarkoitettu vähintään 30 lypsylehmälle, 80 lihanaudalle, 60 täysikasvuiselle emakolle, 210 lihasialle, 60 hevoselle tai ponille, 160 uuhelle tai vuohelle, 2 700 munituskanalle tai 10 000 broilerille, taikka muu eläinsuoja, joka lannantuotannoltaan tai ympäristövaikutuksiltaan vastaa vähintään 210 lihasialle tarkoitettua eläinsuojaa;

Kaava-alueella on kaksi eläintalouden suuryksikköä. Toinen on broilerien kasvattamo, joka vastaa kooltaan yksikköä, jonka ympäristöluvut käsittelee aluehallintovirasto. Eläintalouden suuryksiköksi on merkitty myös elinvoimainen karjatila, jolla on tavoit-

teita toiminnan kehittämiseen, vaikka koko ei tällä hetkellä edellytä aluehallintoviraston myöntämää ympäristölupaa.

MA

Maisemallisesti arvokas peltoalue, Alue varataan maa-, metsä- ja karjatalouden harjoittamista varten. Merkinnällä osoitetaan alueet, joiden säilyminen avoimena ja viljelykäytössä on valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen maisemakuvan kannalta tärkeää. Alueen oleviin talouskeskuksiin liittyvä täydennys- ja korjausrakentaminen on sallittua ja se on sovitettava maisemaan. Tavoitteena on säilyttää alueen pellot ja nurminiityt avoimena maisematilana. Niiden metsittäminen on kielletty. Avomaisema, joka on sekä kansallismaiseman että valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen yksi tärkeimpiä tekijöitä, tulee säilyä.

MY

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja. Aluevarauksella on merkitty luontoselvityksissä esitetyt Metsälain mukaiset kalliojyrkäne alueet sekä luonnon monimuotoisuudeltaan erityisiä kohteita sisältävät alueet. Alueilla on suojelun perusteita ja laajuutta tarkentavat kaavamääräykset.

Aluevarauksella on merkitty erityisiä ympäristöarvoja omaavat alueet Aittomäki, Komiatkalliot ja Rengonmäki sekä Kalliojärven alueella Roijonmäen- Annalanmäen - Sotamiehenkallion alueita, Leväluhdan suokalmistoon liittyvä Momminmäki ja osia Myllymäestä ja Kunellinkalliosta. Alueille saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia ympäristön arvoja vaarantamatta.

MU

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaustarvetta. Merkinnällä on varattu nykyisen Ylipään kuntoradan alueet, jotka ovat yksityisen omistuksessa. Ulkoilu perustuu maanomistajien lupiin ja merkittyihin reitteihin. Ulkoilu on alueella vilkasta.

4.2.7 Liikennealueet

Valta- ja seututeihin liittyvät merkinnät ovat pääasiassa Tiehallinnon –94 laatiman yleissuunnitelman mukaisia. Yleissuunnitelmasta tehtyjä tarkistuksia yleiskaavassa on muutamia. Valtatie jatkuu kaksi- ajorataisena Valtaalan risteyksestä itään Ylistaron rajalle. Yhteys Valtaalan eritasoliittymästä Korttesluomantielle on sijoitettu Kontturinmäen eteläpuolelle, kun se yleissuunnitelmassa kulki Kontturinmäen asutusalueen läpi. Yhteys on jo rakennettu. Valtatien eritasoristeykset, tonttikatuna toimiva valtatie rinnakaistie ja kevyenliikenteen alitukset ovat yleissuunnitelman mukaiset.

Raideliikenteen kehittämisestä aiheutuvat seuraavat muutokset;

- Annalanmäentien tasoristeys tulee poistumaan.
- Orismalantielle tullaan rakentamaan radan alitus.

Napuenkylätie ja Korttesluomantie säilyvät tasoristeyksinä.

Erilliset kevyenliikenteen väylät on varattu valtatie varten sekä Napuella Pohjankyröntien varrelle. Napuen ja Valtaalan kevyenliikenteen alitus on jo rakennettu.

Moottorikelkkailureittien varaukset perustuvat ulkoilureittejä koskeneen hankkeen mukaisiin sijainteihin. Ylipään ulkoilureitit ovat olemassa olevien ratojen mukaiset .

Osayleiskaavan merkintöihin on lisätty määräys hulevesien suunnittelutarpeesta asemakaavavaiheessa ja uudet tiet on merkitty eri värisävyllä.

Maanteiden melualueille ei ole osoitettu uutta asutusta

4.2.8 Yhdyskuntatekninen huolto ja vesialueet

W-1

Vesialue

Koko Kyrönjoen alue on kaavamerkinnän W-1 mukainen yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeä pintavesialue. Kaava ohjaa rakentamista siten, että uusia rakennuksia ei ole mahdollista rakentaa lähelle vesirajaa. Rantavyöhykkeillä on aluerajaus luo-1 luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävä alue.

Muita määräyksiä

Melu- ja tärinäalueet

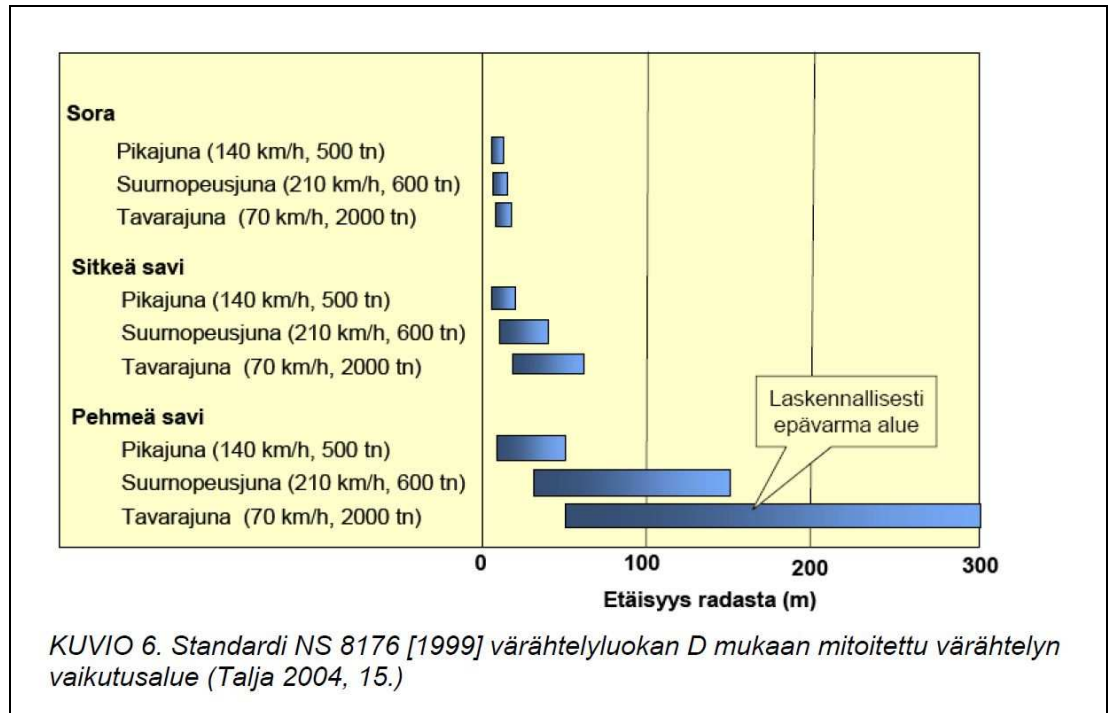
Tieliikenteen melualueet ja raideliikenteen melu- ja tärinäalueet on merkitty kaavaan. Valtatien varrelle on merkitty kaavamerkinnällä me liikennemelun 55 dB teoreettinen meluvyöhyke. Rautatien varrella vastaava merkintä on me-1, jonka kaavamääräys kuuluu rautatieliikenteen aiheuttaman liikennemelun 55db teoreettinen meluvyöhyke ja tärinäalue. Kaavamääräyksen mukaan melun- ja tärinätorjunta suunnitellaan alueen asemakaavoituksen ja rakennuslupakäsittelyn yhteydessä. Uutta asutusta ei ole osoitettu meluvyöhykkeelle. Olemassa olevaa rakennuskantaa on kuitenkin koko osayleiskaava-alueella sekä valtatie että raideliikenteen melualueella. Alueella olevia asuinrakennuksia saa peruskorjata, laajentaa ja korvata uusilla.

Valtatien liikenteen aiheuttama melu

Valtatien meluvaikutus voi olla häiritsevää. Melualueen laajuus tien keskeltä mitaten noin 120 – 80 m tasaisessa maastossa, jos melusuojausta ei ole. Melualueitten määrittely perustuu Vaasan tiepiirin lausuntoon.

Raideliikenteen aiheuttama melu

Rautatieliikenteen teoreettisen melualueen määrittelyssä on sovellettu oheista taulukkoa. Melu- ja tärinäalue on savimailla määritelty osayleiskaavassa 300 metriksi ja morenipohjaisilla metsäalueilla 150 metriksi.

Kyläteiden vähäisistä liikennemääristä ja alhaisemmista nopeuksista johtuen melualueitten laajuus on noin 25 metriä.

Tulva-alueet

Kaava-alue rajautuu pohjoisessa Kyrönjokeen. Orismalan joki virtaa kaava-alueen läpi Kyrönjoen sivuhaarana. Alavat tulville ja jääpadoille herkäät alueet on rajattu kaavakarttaan Elyn lausunnon mukaisesti. Myös rakentamiskelpoisiksi määritellyillä alueilla tulee huomioida elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus lausunto alimmista rakentamiskorkeuksista EPOELY/75/07.02/2011. Alimmat rakentamiskorkeudet on merkitty kaavakartalle sekä liitetty luettelona kaavamääräyksiin. Liite 43, Lausunto tulvakorkeuksista ja suositeltavista rakentamiskorkeuksista Isonkyrön kunnan kaavoitettavilla alueilla.

Ylipään osayleiskaavassa on alimmat rakentamiskorkeudet on huomioitu Etelä-Pohjanmaan ELY:n lausunnon mukaisesti. Kaavamääräyksissä on taulukko, jossa on esitetty paalulukemilla tulvakorkeudet HW 1/100 sekä HW 1/250 sekä näitä vastaavat alimmat rakentamiskorkeudet. Kaavakartalle on merkitty taulukkoa vastaavat paalulukemat. Korkeuksien voidaan katsoa muuttuvan lineaarisesti kahden paalulukeman välillä.

Kaavamääräyksessä on lisäksi todettu, että kostuessaan vaurioituvat rakenteet tulee sijoittaa HW1/100 (N60) mukaan määritellyn alimman rakennuskorkeuden yläpuolelle. Yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeät rakennukset ja ympäristölle vaaraa aiheuttavat rakenteet tai toiminnot tulee sijoittaa HW 1/250 (N60) mukaan määritellyn alimman rakentamiskorkeuden yläpuolelle.

5. OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUKSET JA NIIDEN ARVIOINTI

Vuonna 2000 voimaan astunut maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää riittäviä selvityksiä ja tutkimuksia kaavan laatimisen yhteydessä, jossa vaikutuksia tunnistetaan ja arvioidaan erilaisilla arviointimenetelmillä.

Yleiskaavan vaikutusten arviointi on kaavan laadintaan kiinteästi liittyvä prosessi ja kaavoitusmenettely eri vaiheineen, julkisine kuulemisineen ja vaikutusmahdollisuuksineen täyttää monessa mielessä YVA - ajattelun tunnusmerkit. Arviointityötä on tehty suunnittelun rinnalla. Tällöin arviointityössä on tärkeänä keinona ollut kuuleminen ja osallistuminen, joka on painottunut luonnosvaiheen suunnitteluun ja vuorovaikutteisiin ryhmätyömenetelmiin. Arviointiryhminä ovat toimineet mm. viranomaispalaverit ja kaavoitus- ja elinkeinojaosto.

Arvioinnin pohjana ovat eri selvitykset ja kyselyt :

- Rakennuskannan inventointi
- Luontoinventointi
- Liikennemeluselvitys
- Tulva-alueiden selvitykset
- Maisemaselvitys
- Maatilojen maankäyttö ja karjatilat
- Kysely maanomistajille
- Kysely alueen asukkaille
- Nelikenttäanalyysi

Seuraavissa kappaleissa on osayleiskaava-luonnoksen vaikutuksia verrattu ympäristön nykytilaan. Vaikutusalueeseen kuuluvat alueen lähiympäristö ja joittenkin vaikutusten osalta myös Isonkyrön itäiset alueet.

4.1 Vaikutukset alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, palveluiden saavutettavuuteen ja liikenteeseen.

Osayleiskaava perustuu olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen ja aluerakenne säilyy pääpiirteissään nykyisellään. Kaavan aluevaraukset perustuvat vähäiseen kasvuun siten, että rakentaminen tiivistää olemassa olevaa rakennetta. Kaava tukee alueen vahvan maatalouden toimintaedellytyksiä. Laajat peltoalueet ja tilakeskusten toimintamahdollisuudet turvataan maankäytöllä.

Asemakaavoitettaviksi tarkoitettut asuntoalueet keskitetään Valtaalan koulun ympäristöön ja koulun säilymistä edistetään riittävällä väestötavoitteella. Valtaalan asuntoalueen laajennus rakentuu olevan kylän yhteyteen ja tukeutuu olevaan kunnallistekniikkaan. Asuntoalueilla on vahva yhteys luontoon. Alueelle hakeutuvat asukkaat arvostavat paikan omaleimaisuutta luontoa ja rauhallisuutta.

Orismalan kylän ydinalueita kehitetään tiiviin raittimaisena.

Kaava-alue sisältää vapaa-ajan asumisen ja toimintojen sekä virkistykseen aluevarauksia Kalliojärvellä. Kaavan sallima alueen kasvu vahvistaa olemassa olevia kyläalueen palveluja. Alueen omat virkistys, ravintola- ja kokoontumistilojen palvelut ovat myös muitten kyläläisten ja kuntalaisten käytössä. Alueen vilkkaan toiminnan ansiosta on alueella runsaasti lyhyt- ja pitkäaikaisempia vieraita. Alueella vierailevat asiakkaat vahvistavat olemassa olevia kyläalueen kaupallisia palveluja ja alueen palvelut lisäävät koko kylän toimintamahdollisuuksia ja viihtymistä.

Kaava sisältää nykyisen teollisen toiminnan lisäksi uusia aluevarauksia teolliselle toiminnalle valtatie eritasoristeyksen läheisyydessä Napuella.

Kaavan aluevaraukset eivät merkittävästi vaikuta liikenteen lisääntymiseen.

Kaavan sisältämät uudet liikenne- ja ratkaisut ovat pääpiirteissään Tiehallinnon yleissuunnitelman mukaisia (-94). Suunnitelmien mukaan alueelle on jo rakennettu Valtaalan ja Napuen risteys- ja kevyenliikenteen eritasoliittymät sekä tieyhteys Orismalantieltä Korttesluomantielle. Ajoneuvoliikenteen eritasoliittymät rakennetaan uusille paikoille niin Napuella kuin Valtaalassa ja näiden risteysten välinen liikennejärjestelmä perustuu valtatie suuntaiseen rinnakkaistiehen. Uudet järjestelyt vaikuttavat merkittävästi liikenneturvallisuuteen sekä liikenteen joustavuuteen.

4.2 Vaikutukset kyläkuvaan, maisemaan ja rakennettuun kulttuuriympäristöön.

Osayleiskaava ei sisällä sellaisia maankäytön aluevarauksia, jotka vaikuttaisivat olevaan kulttuuriympäristöön hallitsevasti tai sitä alistavasti. Osayleiskaava ei myöskään sisällä sellaisia maankäytön aluevarauksia, jotka vaikuttaisivat laajasti maisemaan. Kyläkuvassa tärkeät avomaisemat säilyvät.

Ylipään Kyrönjoen jokilaaksoon kuuluva alue on osa valtakunnallisesti arvokasta maisema- aluetta ja kansallismaisemaa. Aluetta koskee kaavamääräys, jonka mukaan alueen rakentaminen ja ympäristönhoito tulee sopeuttaa alueen maisemallisiin, kulttuurihistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin arvoihin. Lisäksi kaava sisältää kyläkuvallisesti arvokkaiden alueiden rajauksen. Kaavan rajaukset vaikuttavat arvokkaiden kulttuuri- ja perinnemaisemien säilymiseen. Kyläkuvallisesti arvokkaille alueille laaditaan rakentamistapa-ohjeet, joitten noudattaminen uudisrakentamishankkeissa vaikuttaa uusien rakennusten sopeutumiseen arvokkaaseen ympäristöön.

Kaavalla suojellaan rakennetun ympäristön inventointeihin ja arvotuksiin perustuen arvokas rakennuskanta mm. Orismalan aseman rakennukset, arvokkaimmat talonpoikaisen rakentamisen kohteet, maaseudun pienasutuksen alkuperäisasussa säilyneet kohteet sekä vanha kivisilta. Suojelumerkinnot ja arvokkaiden alueiden varaukset kohdentavat mahdolliset avustukset rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti merkittäville alueille ja kohteille.

Kalliojärven vilkkaan rakentamisen vaikutukset ovat luonto-olosuhteiden ja maaston muodon ansiosta paikallisia. Pääasiassa Kalliojärven alueen rakennuskanta edustaa muotokieleltään ja rakennusmateriaaleiltaan vapaa-ajan rakentamiselle tyypillistä pyöröhirsihuvila rakentamista, joka poikkeaa perinteisestä maaseudun hirsirakentamisesta.

Kalliojärven alueen vilkkaalla toiminnalla on myönteisiä vaikutuksia myös Korttesluomantien varren arvokkaaseen rakennuskantaan. Asumattomia vanhoja rakennuksia on alueella kunnostettu palvelemaan Kalliojärven toimintaa.

Maaseudun suunnittelematon hajarakentaminen on pääasiassa omakotitalojen rakentamista maisemallisesti aroille paikoille, jolloin näiden hajauttava vaikutus on avoimessa peltomaisemassa laaja. Osayleiskaavan mukainen asuntorakentaminen ohjaa uusien asuinrakennusten rakentamisen täydentämään olemassa olevaa kylämiljöötä tai luonto-olosuhteiltaan niin maisemallisesti kuin asumisviihtyvyyden kannalta edullisille paikoille.

4.3 Vaikutukset yhdyskunta- ja energiatalouteen ja tekniseen huoltoon

Vähäisen kasvun kaava ei aiheuta suuria paineita yhdyskunta- ja energiatalouteen tai tekniseen huoltoon. Asemakaavoitettavat alueet ja Kalliojärven vapaa-ajan keskuksen laajennukset on liitettävissä olemassa oleviin verkostoihin. Muualla kyläalueilla on rakentaminen luonteeltaan nykyisen yhdyskuntarakenteen tiivistämistä.

4.4 Vaikutukset luontoon ja eläimistöön sekä luonnon monimuotoisuuteen. Vaikutukset luonnonvaroihin sekä maa- ja kallioperään ja veteen

Ylipään alueella ei esiinnyt uhanalaisia lajeja eikä luontotyyppejä. Kaavalla on rajattu alueet, joilla on alueellisesti tai paikallisesti merkittäviä ympäristöarvoja. Näillä alueilla on maisemallisia arvoja ja/ tai ne ovat kasvustoltaan tai eläimistöltään merkittäviä. Kaavassa määriteltyjen alueiden kaavan mukainen toteuttaminen vaikuttaa koko alueen luonnon- ja maiseman monimuotoisuuden sekä monipuolisten virkistys ja matkailukäyttömahdollisuuksien turvaamiseen.

Kalliojärvi on luonto- ja maisema-arvoiltaan huomattava. Kaavassa on pyritty aluevarauksin säilyttämään luonto- ja maisema-arvoiltaan arvokkaimmat alueet. Lisäksi kaava ohjaa rakentamisen sijoittumista siten, että maisemallisesti arvokkaimmat kallioiset lakialueet ja jyrkät rinteet säilyvät luonnontilaisina.

Merkityt moottorikelkkareitit ja luontopolut vähentävät matkailun luontoon kohdistuvaa painetta. Kalliojärven matkailutoiminta lisää alueen yrittäjien ja maataloudenharjoittajien kiinnostusta luontomatkailuun ja intoa luontoalueiden säilyttämiseen ja hoitamiseen.

Vaikutukset luonnonvaroihin sekä maa- ja kallioperään ovat vähäiset.

Alueella ei ole soranottoalueita eikä kalliomurskaamoja. Merkittävät Metsälain sisältämät suojelukohteet kalliorinteet on kaavassa suojeltu. Kaavan sisältämillä aluevarauksilla ei ole merkittävää vaikutusta yhdyskuntien vedenhankinnan kannalta tärkeään pintaveteen Kyrönjokeen. uusia asuntotontteja ei ole osoitettu Kyrönjoen varrelle. Orismalanjoen varrelle uusien asuinrakennusten rakentaminen on vähäistä. Aikaisemmat rekistereissä esiintyneet vanhat pohjavesialueet Valtaalassa ja Annalanmäellä on myös viranomaisten toimesta poistettu rekistereistä.

4.5 Vaikutukset ihmisten oloihin, elinympäristöön ja virkistykseen

Ylipään osayleiskaava on vähäisen kasvun kaava, joka luo edellytykset alueen ominaispiirteiden säilymiselle, lakeusmaisemalle, erityisille luontokohteille sekä arvokkaalle rakennetulle ympäristölle. Toisaalta kaava mahdollistaa vahvan maatalouden säilymisen sekä maatalouteen liittyvien muiden elinkeinojen kehittämisen. Kaava luo edellytykset elinympäristön parantamiseen ja ympäristön kehittämiseen, jotka vaikuttavat alueen vetovoimaisuuteen elinympäristönä ja edistävät siten mm. yritysten sijoittumishalukkuutta alueelle. Kaavan varaukset mahdollistavat yritystoiminnan ja Kalliojärven alueen monipuolisen virkistystoiminnan edelleen kehittämisen.

Laajat virkistysaluevaraukset Valtaalassa, Kalliojärvellä ja urheilukenttä Orismalassa takaavat ympäröivän luonnonympäristön lisäksi monipuoliset mahdollisuudet virkistykseen.

Kaavalla rajataan haitallisille melu-, värinä- ja tulva-alueille rakentaminen.

4.6 Sosiaaliset vaikutukset

Sosiaaliset vaikutukset ovat tarkastelun kohteena kaikkien yllä lueteltujen teemojen yhteydessä, koska kaikilla niillä voi olettaa olevan vaikutuksia sosiaalisen ympäristön ja elämän laatuun. Sosiaaliset vaikutukset kohdistuvat elämäntapaan ja -laatuun, liikkumismahdollisuuksiin, viihtyvyyteen, turvallisuuteen, asumiseen, palvelujen saatavuuteen, työllisyyteen, väestörakenteeseen, virkistysmahdollisuuksiin, ympäristöhaittojen kokemiseen, elinkeinotoimintaan sekä talouteen.

Olemassa olevia luonto- ja rakennetun ympäristön arvoja vaaliva sekä vähäisen kasvun kaava mahdollistaa monipuolisen alueelle tyypillisen elinkeinoelämän jatkuvuuden. Kaava on sosiaalisilta vaikutuksiltaan olemassa olevia arvoja ylläpitävä. Muutokset ovat vähäisiä ja aluevaraukset sallivat alueen vaiheittaisen uudistumisen.

5. OSAYLEISKAAVAN TOTEUTTAMINEN

Osayleiskaava on maltillisen kasvun kaava, joka mahdollistaa uusien asuntoalueiden toteuttamisen lähinnä Valtaalan koulun läheisyyteen ja teollisen rakentamisen Napuen risteyksen eteläpuolelle. Nämä alueet tullaan toteuttamaan kunnan toimesta. Muut alueet ovat lähinnä olemassa olevan kyläasutuksen tiivistämistä. Näillä alueilla rakentaminen on haja-asutusluonteista rakentamista.

Alueen rakentamista ohjaavat rakennustapaohjeet laaditaan kaavoituksen yhteydessä. Rakentamistapaohjeet ohjaavat uudisrakentamisen lisäksi rakennusten korjaamista. Periaatteita arvokkaiden maisema-alueiden ja kohteiden, arvokkaiden luonto- ja arkeologisten kohteiden sekä rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja alueiden hoitoa ja ylläpitoa on ansiokkaasti myös esimerkein tuotu esille Valtaala-Orismala-Orisbergin Kyläkävelyraportissa <http://www.anvianet.fi/orismala/kavely.pdf>.

ProAgria Etelä-Pohjanmaan Maa- ja kotitalousnaisten piirikeskus on ollut kesällä 2010 ohjaamassa maakunnassa useita kyläkävelytapahtumia. Tapahtuman on rahoittanut Isossakyrössä Kyrönmaan alueella toimiva Leader-hanke (Kyläkööri-hanke). Tapahtumien tavoitteena on ollut aktivoida kyliä maisemanhoitoon ja kylämaiseman kehittämiseen.

Annalan vartioimattoman yksityistien tasoristeykseen (446+111) kautta on osoitettu moottorikelkkareitti. Yliityksen järjestäminen edellyttää radanpitäjän myöntämää lupaa. Mahdollista ylitystä ei voida toteuttaa tasoristeykseen, vaan esim. erillisellä moottorikelkkakannella tasoristeyksen viereen.